

Samhällets krisberedskap

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 42 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014 som rör frågor om samhällets krisberedskap, t.ex. räddningstjänst, naturolyckor, sjö- och kustövervakning, fyrverkerier, informations- och cybersäkerhet samt strålskydd och kärnsäkerhet.

Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lämna förslag till hur en sammanhållen myndighet för alarmeringstjänsten bör organiseras. Därmed föreslår utskottet att riksdagen bifaller motion om särskild utredning om alarmeringstjänsten. Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motioner om samhällets krisberedskap.

I betänkandet finns 13 reservationer (SD och V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Systemfrågor om krisberedskap	7
Brandsäkerhet	11
Jämställdhet och mångfald inom brandkåren	15
Svenskt-finskt samarbete på räddningstjänstområdet	18
Särskild utredning om alarmeringstjänsten	22
SOS Alarm	23
Nationellt låssystem för vägbommar	25
Naturolyckor	26
Fyrverkerier	42
Informations- och cybersäkerhet	47
Livsmedelsförsörjning	52
Reservkraft	56
Lagring av olja/ransonering av petroleumprodukter	60
Sjö- och kustövervakning	63
Kärntekniska anläggningar	71
Övriga strålsäkerhetsfrågor	80
Reservationer	86
1. Systemfrågor om krisberedskap, punkt 1 (SD)	86
2. Jämställdhet och mångfald inom brandkåren, punkt 3 (SD)	86
3. Svenskt-finskt samarbete på räddningstjänstområdet, punkt 4 (SD) ...	87
4. SOS Alarm, punkt 6 (SD)	88
5. Nationellt låssystem för vägbommar, punkt 7 (SD)	88
6. Naturolyckor, punkt 8 (SD)	89
7. Informations- och cybersäkerhet, punkt 10 (SD)	89
8. Livsmedelsförsörjning, punkt 11 (SD)	91
9. Reservkraft, punkt 12 (SD)	91
10. Lagring av olja/ransonering av petroleumprodukter, punkt 13 (SD) ...	92
11. Sjö- och kustövervakning, punkt 14 (SD)	92
12. Kärntekniska anläggningar, punkt 15 (SD)	93
13. Kärntekniska anläggningar, punkt 15 (V)	94
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	95
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	95

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Systemfrågor om krisberedskap

Riksdagen avslår motionerna
2014/15:366 av Lotta Finstorp och Gunilla Nordgren (M),
2014/15:800 av Lena Ek och Per Åsling (C) och
2014/15:1505 av Roger Richtoff m.fl. (SD).

Reservation 1 (SD)

2. Brandsäkerhet

Riksdagen avslår motionerna
2014/15:1964 av Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (S) och
2014/15:2770 av Lotta Olsson (M).

3. Jämställdhet och mångfald inom brandkåren

Riksdagen avslår motion
2014/15:1109 av Kent Ekeröth och Björn Söder (SD) yrkandena 6–8.

Reservation 2 (SD)

4. Svenskt-finskt samarbete på räddningstjänstområdet

Riksdagen avslår motion
2014/15:1946 av Krister Hammarbergh (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (SD)

5. Särskild utredning om alarmeringstjänsten

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lämna förslag till hur en sammanhållen myndighet för alarmeringstjänsten bör organiseras. Därmed bifaller riksdagen motion
2014/15:2841 av Allan Widman m.fl. (FP, M, C, KD) yrkande 7.

6. SOS Alarm

Riksdagen avslår motion
2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 76.

Reservation 4 (SD)

7. Nationellt låssystem för vägbommar

Riksdagen avslår motion
2014/15:309 av Lars-Arne Staxäng (M).

Reservation 5 (SD)

8. Naturolyckor

Riksdagen avslår motionerna
2014/15:184 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M),
2014/15:910 av Camilla Waltersson Grönvall och Sten Bergheden (M),

2014/15:1714 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (M),
2014/15:1754 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S),
2014/15:2241 av Jan R Andersson och Johan Hultberg (M),
2014/15:2525 av Karin Svensson Smith (MP) yrkande 8 och
2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 75.

Reservation 6 (SD)

9. Fyrverkerier

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1736 av Catharina Bråkenhielm (S) och
2014/15:1747 av Elin Lundgren (S).

10. Informations- och cybersäkerhet

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:2190 av Monica Green (S) och
2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 7.

Reservation 7 (SD)

11. Livsmedelsförsörjning

Riksdagen avslår motion

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 8 (SD)

12. Reservkraft

Riksdagen avslår motion

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 78.

Reservation 9 (SD)

13. Lagring av olja/ransonering av petroleumprodukter

Riksdagen avslår motion

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3.

Reservation 10 (SD)

14. Sjö- och kustövervakning

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1435 av Mattias Ottosson m.fl. (S),
2014/15:1522 av Lars-Axel Nordell (KD),
2014/15:2239 av Jan R Andersson (M),
2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 73 och
2014/15:2998 av Suzanne Svensson (S).

Reservation 11 (SD)

15. Kärntekniska anläggningar

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:390 av Jörgen Warborn (M),
2014/15:659 av Said Abdu (FP),

2014/15:850 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 1 och
2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 12 (SD)

Reservation 13 (V)

16. Övriga strålsäkerhetsfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:222 av Edward Riedl (M),

2014/15:854 av Roland Utbult (KD),

2014/15:978 av Ulrika Carlsson i Skövde (C) yrkande 1,

2014/15:1650 av Jan Lindholm (MP) och

2014/15:2625 av Helena Lindahl och Ola Johansson (C) yrkande 3.

Stockholm den 5 februari 2015

På försvarsutskottets vägnar

Allan Widman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Allan Widman (FP), Åsa Lindestam (S), Hans Wallmark (M), Peter Jeppsson (S), Lena Asplund (M), Alexandra Völker (S), Mikael Jansson (SD), Kent Härstedt (S), Daniel Bäckström (C), Jakob Dalunde (MP), Lotta Olsson (M), Paula Holmqvist (S), Stig Henriksson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mattias Ottosson (S), Dag Klackenbergs (M) och Robert Stenkvist (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 31 motioner (42 yrkanden) från den allmänna motionstiden 2014. Motionerna behandlar frågor om samhällets krisberedskap, t.ex. räddningstjänst, naturolyckor, sjö- och kustövervakning, fyrverkerier, informations- och cybersäkerhet samt, strålskydd och kärnsäkerhet.

Utskottets överväganden

Systemfrågor om krisberedskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om systemfrågor gällande krisberedskap. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående utredningar.

Jämför reservation 1 (SD).

Motionerna

Lena Ek och Per Åsling (båda C) anför i motion 2014/15:800 att det behövs en modern och genomgripande sårbarhets- och säkerhetsutredning för att i tid kunna reformera strukturer och analysera vilka reglerförändringar som behövs för att det svenska samhället ska stå säkrare och starkare. Motionärerna framhåller att det har gått många år sedan Sverige hade en sådan genomgripande diskussion runt säkerhets- och sårbarhetsfrågor och att det är dags för en ny då nya problem aktualiseras till följd av den snabba teknikutvecklingen och dramatiska förändringar i omvärlden i övrigt.

I motion 2014/15:366 understryker Lotta Finstorp och Gunilla Nordgren (båda M) behovet av att göra en översyn för att tydligt identifiera ansvaret för krisberedskap i hela samhället med tanke på att en generell krishanteringsförmåga förutsätter ett tydligt definierat ansvar på alla nivåer. Ansvaret omfattar beredskap i form av mental insikt, engagemang, kunskaper, materiella resurser, organisation och ledarskap. Medvetna, informerade och förberedda medborgare är grunden för samhällets styrka, enligt motionärerna. De menar att det för majoriteten av de identifierade hoten och riskerna inte finns någon väsentlig brist på resurser i vårt samhälle, men det gäller att veta var de finns och hur man kommer åt dem i händelse av en kris. För goda resultat i form av en optimal krishanteringsförmåga räcker det samtidigt inte med en tydlig ansvarsfördelning. Aktörerna måste ha förstått, och även accepterat, sina olika roller, vilket ställer krav på delaktighet och kommunikation. Övningar ger exempelvis dels en god personkännedom och kunskap om varandras ansvarsområden, dels kompetens som ökar effektiviteten vid verkliga händelser, därav den föreslagna översynen.

I motion 2014/15:1505 föreslår Roger Richtoff m.fl. (SD) att systemet för krisberedskapsövningar bör utvecklas eftersom det inte framstår som rimligt att huvudansvaret för förberedelser för krissituationer ska ligga på de enskilda kommunerna. Motionärerna menar att den nu gällande ansvarsprincipen bör modifieras så att det övergripande ansvaret för beredskapsövningar, inklusive ledningsträningsövningar på alla nivåer, läggs på en övergripande central myndighet, förslagsvis Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2013/14:FöU11 såg utskottet positivt på vad regeringen anförde i proposition 2013/14:144 om att sätta människan i centrum för krisberedskapsarbetet och instämde i att värmandet om den enskilda individens och befolkningens hälsa och säkerhet ska prioriteras. I linje med detta välkomnade utskottet MSB:s förslag till informationsinsatser i samverkan med berörda aktörer, inklusive skolor och frivilligrörelser, med syfte att stärka den enskildes förmåga. Likt Försvarsberedningen ansåg utskottet att de frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i att skapa en folkförankring och att utbildningsinsatser generellt kan utvecklas. Den fortsatta behandlingen inom Regeringskansliet av Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport borde inte föregripas, ansåg utskottet, varför aktuella motionsyrkanden avstyrktes.

I samma betänkande delade utskottet också regeringens och Försvarsberedningens syn på ansvarsprincipen som en fortsatt viktig del av det svenska krisberedskapssystemet och att det ansvar som alla aktörer har att också samverka är en del av detta.

Utskottet kunde i samma betänkande notera utredningsförslagen om en ökad samverkan mellan MSB, länsstyrelserna och kommunerna inom det övergripande området skydd mot olyckor. Utskottet konstaterade att det pågående arbetet var skäl att för närvarande inte föreslå några ytterligare åtgärder från riksdagens sida på området och avstyrkte därför de aktuella motionsyrkandena.

Pågående arbete

Utredningen Skogsbranden i Västmanlands län - lärdomar för framtiden (dir. 2014:116) har tillsatts av regeringen och ska redovisas senast 1 september 2015 av en särskild utredare. Utredningen ska utifrån hanteringen av skogsbranden i Västmanlands län redogöra för vilka lärdomar som kan dras i syfte att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera allvarliga olyckor och kriser. Utredaren ska beskriva och utvärdera den operativa insatsen och övrigt arbete som har bedrivits av de berörda aktörerna i samband med skogsbranden. Med utgångspunkt i beskrivningen och utvärderingen ska utredaren identifiera möjliga förbättringsåtgärder och, om så bedöms lämpligt, lämna förslag på nödvändiga författningsändringar m.m. i syfte att stärka samhällets beredskap och förmåga att förebygga och hantera allvarliga olyckor och kriser. Utredaren ska i sitt arbete ta del av relevanta aktörers utredningar av skogsbranden i Västmanlands län sommaren 2014.

Riksrevisionen har inlett en granskning av länsstyrelsernas krisberedskapsarbete. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport, med planerad publicering i juni 2015. Länsstyrelserna är centrala aktörer i arbetet med att minska sårbarheten i samhället och se till att det finns en god krisberedskap. Länsstyrelsens krisberedskapsuppdrag innefattar bl.a. att samordna krisberedskapen i länet och se till att samverkan sker mellan olika aktörer.

Länsstyrelsernas finansiering av krisberedskapsverksamheten består av förvaltningsanslag och projektmedel från krisberedskapsanslaget. Totalt uppgick länsstyrelsernas verksamhetskostnader för krisberedskap, skydd mot olyckor och civilt försvar till ca 204 miljoner kronor 2013.

Krisberedskapsverksamheten varierar mellan olika länsstyrelser, vilket den också bör göra beroende av hur riskbilden ser ut i olika län. Det har dock framkommit i förstudien att det finns en risk att krisberedskapsverksamheten har brister i flera län. Det finns även tecken på att flera länsstyrelser saknar tillräcklig finansiering för att klara sina ålagda krisberedskapsuppgifter. Syftet med granskningen är att undersöka om det finns brister i det statliga åtagandet när det gäller det regionala krisberedskapsarbetet och om resurserna för den regionala krisberedskapen kan användas mer effektivt. Granskningen ska besvara följande frågor: Bedriver länsstyrelserna ett effektivt och långsiktigt krisberedskapsarbete? Är finansieringen och uppföljningen av länsstyrelsernas krisberedskapsuppgifter effektiv för att uppnå en god regional krisberedskapsförmåga?

MSB har ett årligt uppdrag att i samverkan med berörda aktörer redovisa en nationell bedömning av samhällets förmågor, risker, sårbarheter och identifierade och genomförda åtgärder som rör krisberedskapen. I bedömningen ska även informationssäkerhet beaktas. Redovisningen ska lämnas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) i mars 2015 enligt myndighetens regleringsbrev för 2014.

Generellt kan sägas att ansvarsprincipen gäller för svensk krisberedskap, vilket innebär att den som har ett ansvar för en verksamhet under normala förhållanden har ett motsvarande ansvar även under krissituationer. I ansvaret ingår att vidta de åtgärder som krävs för att kunna förebygga, motstå, hantera, återställa och lära från olyckor och kriser och därigenom skapa både robusthet och krishanteringsförmåga. Ansvarsprincipen innebär också ett ansvar för varje aktör att samverka med andra, ofta sektorsövergripande. Regeringen uttrycker i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6) att den myndighet eller utförare som har ansvaret för verksamhet under normala förhållanden, i enlighet med ansvarsprincipen, även har ansvar för att finansiera de åtgärder som krävs för att verksamhet kan bedrivas även i en krissituation.

Regeringen anger vidare i budgetpropositionen att aktörer med ansvar inom krisberedskapsområdet bör bedriva en sådan övningsverksamhet som är nödvändig för att upprätthålla förmågan att hantera olyckor och kriser. Detta ska ske i enlighet med ansvarsprincipen och inom ramen för befintliga resurser. Sektorsvisa övningar bör genomföras i syfte att vidmakthålla och stärka förmågan att hantera de händelser som påverkar samhällsviktiga verksamheter och därigenom riskerar att skapa störningar i samhällets funktionalitet. Regeringen betonar betydelsen av att brister i krishanteringen som uppmärksammas vid faktiska händelser eller övningar omhändertas och prövas i kommande övningar.

Den överenskommelse om kommunernas krisberedskap som finns mellan MSB och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), (MSB dnr 2012-5541),

reglerar kommunernas ersättning för de uppgifter kommunerna har enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, förkortad LEH. Överenskommelsen preciserar vidare statens förväntningar på hur uppgifterna ska genomföras i form av målbeskrivningar och riktlinjer för hur verksamhet och ersättning ska följas upp. Ersättningen utgår från den s.k. finansieringsprincipen som innebär att de åtgärder som staten ålägger kommunerna också ska finansieras av staten.

Det ligger i såväl kommunernas som statens intresse att den kommunala krisberedskapen utvecklas på ett bra sätt. Det är därför viktigt, enligt överenskommelsen, att SKL och MSB träffas löpande för att diskutera vilka åtgärder som bör vidtas för att utveckla den kommunala krisberedskapen.

Kommunen ansvarar för att genomföra uppgifterna enligt LEH och för att den statliga ersättningen som utgår för dessa uppgifter används i enlighet med de villkor som gäller för detta. Kommunen ska följa upp den egna verksamheten och rapportera till länsstyrelsen om de åtgärder som vidtagits och hur åtgärderna påverkat krisberedskapen. Kommunen får en årlig ersättning för att stimulera samverkan med andra aktörer under förutsättning att kommunen fullgjort sina uppgifter. Finansierade åtgärder ska kunna härledas till uppgifterna i 2 och 3 kap. i LEH som består av risk- och sårbarhetsanalyser, planering, geografiskt områdesansvar, övning, utbildning, rapportering och höjd beredskap. Finansierade åtgärder ska avse förberedande och förebyggande arbete. Åtgärder för att hantera en inträffad händelse ska inte finansieras med ersättningen. De vidtagna åtgärderna ska öka förmågan att kontinuerligt bedriva samhällsviktig verksamhet och stärka förmågan att hantera extraordinära händelser. Ersättningen enligt denna överenskommelse ska utgöra ett komplement till kommunens egen finansiering av arbete med krisberedskap. Kostnader för stora investeringar eller delfinansiering av sådana åtgärder där kommunerna får andra typer av bidrag från staten (t.ex. stöd till kommunal ledningsförmåga) ska inte bekostas av ersättningen.

Av överenskommelsen framgår att länsstyrelsen ska ge kommunerna stöd i form av information och utbildning i krisberedskap, i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser och i övningsverksamheten. Dessutom har länsstyrelsen uppgiften att följa upp tillämpningen av LEH och denna överenskommelse.

MSB ska lämna generella metodstöd m.m. för kommunernas arbete med uppgifterna enligt LEH. MSB ska t.ex. ta fram utbildningsmateriel, handböcker och metoder för kommunernas krisberedskap. MSB ska också erbjuda kommunerna utbildning, i de fall det är ändamålsenligt att utbildningen genomförs på central nivå. Dessutom ska MSB meddela föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyser.

Under perioden 2014–2018 vill staten stimulera ytterligare samverkan inom kommuner och mellan kommuner och andra aktörer. Detta sker genom att ett samverkanstillägg införs. Samverkanstillägget består bl.a. av en samverkansersättning som utbetalas till kommunerna och som syftar till att stimulera ytterligare samverkan i kommunernas arbete med de uppgifter som anges.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att en rad systemfrågor för närvarande håller på att ses över genom att flera utvärderingar är på gång inom krisberedskapsområdet, bl.a. mot bakgrund av den stora skogsbranden i Västmanland 2014. Denna kommande utredning, liksom Riksrevisionens granskning av länsstyrelsernas krisberedskapsarbete och den fortsatta behandlingen inom Regeringskansliet av Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport bör enligt utskottet inte föregripas.

När det gäller kommunernas ansvar instämmer utskottet i regeringens bedömning att ansvarsprincipen ligger fast och betonar att det ryms en samverkansprincip inom ramen för denna. Följaktligen blir den s.k. kommunöverenskommelsen mellan MSB och SKL av stor vikt för att kommunerna också ska kunna få ett adekvat stöd från MSB och länsstyrelserna, vilka båda har ett samordningsuppdrag. Utskottet vill betona vikten av fortsatt övningsverksamhet för att samhället ska kunna stå rustat vid en kris. En kännedom om varandras roller och mandat är ovärderligt i ett sådant sammanhang.

Av dessa skäl finner utskottet att det för närvarande inte föreligger några skäl för riksdagen att vidta ytterligare åtgärder på det aktuella området och avstyrker därmed motionerna.

Brandsäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om brandsäkerhet och brandlarm. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande ordning och pågående arbeten i form av informationsinsatser.

Motionerna

Vikten av fungerande brandvarnare i bostaden framhålls av Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (båda S) i motion 2014/15:1964. I en majoritet av dödsbränder i flerbostadshus och småhus saknas brandvarnare helt enligt statistik från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). MSB:s huvudförslag i rapporten om rimligt brandskydd i olika boendemiljöer (MSB 2010-9200) var att de skulle få rätt att ge ut en föreskrift om att alla bostäder ska ha minst en fungerande brandvarnare. MSB ville också ge ut en föreskrift om brandskydd i behovsprövade vård- och omsorgsboenden. Motionärerna anser att rapporten inte ledde till åtgärder från alliansregeringens sida trots brandstatistiken. Detta vill nu motionärerna komma till rätta med.

Lotta Olsson (M) föreslår i motion 2014/15:2770 att möjligheten till att utreda problemet med att ljud inte når alla vid brandlarm bör ses över och åtgärdas. Brandlarmen behöver vara utrustade med en annan varningsfunktion än enbart ljud. Larm med både ljud och ljus kan vara en lösning så att även personer med nedsatt hörsel ska kunna uppfatta faran, anför motionären.

Bakgrund

Gällande ordning

Enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO, ska ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar i skäligen omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. I förarbetena till bestämmelsen omnämns varningsanordningar, t.ex. brandvarnare, som ett exempel på utrustning för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. I MSB:s allmänna råd och kommentarer om brandvarnare i bostäder (SRVFS 2007:1) anges att varje byggnad som används för bostadsändamål bör vara försedd med fungerande brandvarnare eller motsvarande på varje våningsplan. Lagen har därmed ansetts innebära en skyldighet för t.ex. ägare av bostadshus att installera och underhålla brandvarnare.

I Boverkets föreskrifter ställs krav på brandvarnare eller motsvarande utrustning för bostadshus. Enligt Boverkets byggregler – föreskrifter och allmänna råd, (BFS 2011:26), som trädde i kraft den 1 januari 2012, ska utrymmen i publika lokaler där personer med hörselnedsättning kan vistas ensammas förses med kompletterande larm, som även hörselskadade och döva kan uppfatta. Byggreglernas tillämpningsområde har också utvidgats till att även gälla ändring av byggnader. Vad gäller befintliga lokaler och platser kan larm på publika toaletter som inte kan uppfattas av personer med nedsatt hörsel vara ett sådant hinder som ska åtgärdas enligt Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpbara hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser (BFS 2011:13).

I Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsers utformning (AFS 2009:2) anges att larmanordningar ska avge signaler som kan uppfattas av alla som berörs av faran.

Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) har på regeringens uppdrag tagit fram riktlinjer för att göra offentlig verksamhet tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Riktlinjerna uppdaterades 2012 och omfattar bl.a. utrymning vid nödsituationer. Där anges vilka förutsättningar som krävs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna sätta sig i säkerhet vid en nödsituation, t.ex. att utrymningslarm och information i samband med utrymning kan uppfattas.

Statens fastighetsverk (SFV) betonar i sin tillgänglighetspolicy att myndigheten som förvaltare och byggherre ska verka för utrymnings säkerhet för personer med funktionsnedsättning. I myndighetens arbete med att anpassa statliga byggnader till dagens behov har praktiska utrymningsstudier för personer med funktionsnedsättning gjorts.

I samarbete med hotellbranschen har också Brandskyddsföreningen tagit fram en norm för certifiering av brandskyddade hotell. I arbetet ingår metoder för hur man ska hantera personer med funktionsnedsättning vid larmning och

utrymning, bl.a. genom olika tekniska hjälpmedel. Frågan om brand- och utrymningslarm för hörselskadade i befintliga lokaler är i övrigt i hög grad en kommunal tillsynsfråga. Det är den lokala räddningstjänsten som i sin tillsyn enligt LSO ska uppmärksamma om det krävs särskilda larm i vissa lokaler (t.ex. i en skola för döva och hörselskadade).

Tidigare behandling

Frågor om brandskydd i boendemiljöer har tidigare behandlats av utskottet vid flera tillfällen. I betänkande 2013/14:FöU11 gav utskottet fortsatt stöd åt den nationella strategin och visionen för att stärka brandskyddet (Fö2009/2196/SSK) som MSB har tagit fram på regeringens uppdrag. Visionen är att ingen ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand. Målen för strategin är bl.a. att antalet omkomna och svårt skadade vid bränder i bostadsmiljö ska minska med minst en tredjedel till 2020, att medvetenheten hos enskilda om brandrisker och hur man ska agera i händelse av brand ska öka samt att förekomsten av fungerande brandvarnare och brandskyddsutrustning i bostäder ska öka. Utskottet såg inte något behov av ändringar i den gällande ordningen vad avser brandvarnare, inte heller beträffande dövas och hörselskadades behov, vilket också behandlades i betänkandena 2009/10:FöU9, 2010/11:FöU2 och 2012/13:FöU8. Utskottet konstaterade att det i de gällande byggreglerna och arbetsmiljöföreskrifterna ställs krav på att larmanordningar på arbetsplatser och i allmänna lokaler ska avge signaler som kan uppfattas av personer med hörselnedsättning och döva samt att initiativ för att stärka utrymningssäkerheten för personer med funktionsnedsättning hade tagits i olika sammanhang.

Utskottet kunde i betänkande 2013/14:FöU11 också notera utredningsförslagen om brandsäkerhet och en ökad samverkan mellan MSB, länsstyrelserna och kommunerna inom det övergripande området skydd mot olyckor. Utskottet konstaterade att det pågående arbetet var skäl att för närvarande inte föreslå några ytterligare åtgärder från riksdagens sida på området och avstyrkte därför motionsyrkandena.

Pågående arbete

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6) att mycket är gjort för att minska risken för och konsekvenserna av bränder. Samtidigt omkommer fortfarande ett stort antal människor i bränder, och samverkande demografiska faktorer indikerar att Sverige kan vara på väg mot ett ökat antal bränder och ett ökat antal omkomna i brand. Regeringen anser att brandskyddsarbetet, inom ramen för den rådande ansvarsfördelningen och de gällande ekonomiska ramarna, bör utvecklas i takt med den övriga samhällsutvecklingen. Brandskyddsarbetet bör i större utsträckning utgå från enskildas förutsättningar och behov av skydd. Bränder kan också utgöra ett hot mot samhällets robusthet och funktionalitet. Det är därför viktigt att säkerställa att ett bra brandskyddsarbete även bedrivs inom samhällsviktig

verksamhet. Även i kulturhistoriska miljöer, där bränder kan förstöra oersättliga värden, är det angeläget att ha ett bra brandskyddsarbete.

Regeringen anger vidare att inom ramen för den nationella strategin för stärkt brandskydd har den nationella samverkansgruppen för brandskyddsfrågor, som samordnas av MSB, bedrivit en mängd aktiviteter för att ge stöd till enskilda. Regeringen bedömer att arbetet med den nationella strategin stöder och driver på brandskyddsarbetet. Samverkansgruppen för brandskyddsfrågor bedöms möjliggöra att arbetet fortsätter och utvecklas. Samverkansgruppen har bl.a. i bred samverkan inlett en långsiktig nationell informationskampanj (Aktiv mot brand) i syfte att öka människors kunskap och motivera dem att ta ett aktivt ansvar för det egna brandskyddet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är fortsatt positivt till den nationella strategi och vision för att stärka brandskyddet som MSB har tagit fram på regeringens uppdrag. Att ingen ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand är en viktig ledstjärna då Sverige står inför flera utmaningar som påverkar arbetet med skydd mot olyckor, däribland brandskyddsarbetet.

Ett bra brandskydd består av flera olika delar och bygger på att alla parter, både ägare och användare av t.ex. en byggnad, tar ansvar för det. För att säkerställa att samtliga delar i brandskyddet fungerar anser utskottet att det behövs ett systematiskt brandskyddsarbete som går ut på att både förebygga bränder och minska konsekvenserna vid sådana. Här är ökad samverkan mellan MSB, länsstyrelserna och kommunerna inom det övergripande området skydd mot olyckor viktigt. Utskottet instämmer med regeringen i att arbetet fortsatt bör utvecklas i takt med den övriga samhällsutvecklingen, inom ramen för den rådande ansvarsfördelningen och de gällande ekonomiska ramarna.

Utskottet ser i dagsläget inte något behov av att vidta åtgärder med anledning av de av motionärerna föreslagna ändringarna i gällande ordning vad avser brandvarnare, inte heller beträffande döva och hörselskadades behov. Utskottet bedömer att information till den enskilda medborgaren måste komplettera den befintliga lagstiftningen och att den långsiktiga nationella informationskampanjen Aktiv mot brand på ett bra sätt kan bidra till att öka kunskapsnivån hos enskilda och få dem att ta ett ökat ansvar för det egna skyddet mot bränder, t.ex. genom att ha en fungerande brandvarnare.

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att den gällande ordningen och det pågående arbetet i många viktiga avseenden tillgodoser motionärernas huvudsakliga syften och vill därför i dagsläget inte föreslå några ytterligare åtgärder från riksdagens sida på området. Motionsyrkandena avstyrks.

Jämställdhet och mångfald inom brandkåren

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om jämställdhet och mångfald inom brandkåren. Utskottet anser bl.a. att beaktandet av jämställdhets- och mångfaldsaspekter när det gäller rekrytering är en viktig principfråga.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

Kent Ekeröth och Björn Söder (båda SD) anför i motion 2014/15:1109 yrkandena 6, 7 och 8 att de fysiska kraven vid brandkårsantagningen ska höjas för båda könen till männens tidigare nivå, att brandkåren inte ska tillåtas bedriva s.k. positiv särbehandling eller kvotering genom att anta mindre kvalificerade till respektive utbildning endast för att de är av ett visst kön eller har invandrarbakgrund, och att sådan praxis inte heller ska få ske i val mellan två sökande med lika kvalifikationer, samt att brandkåren inte ska tillåtas bedriva riktade kampanjer i syfte att rekrytera personer från minoritetsgrupper eller av ett visst kön.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2013/14:FöU11 behandlade utskottet frågan om jämställdhet och mångfald inom brandkåren där man delade regeringens syn på att dessa aspekter måste tas i beaktande för att brandkåren ska återspegla samhället fullt ut och därmed kunna stärka sin kompetens. Utmaningarna att utforma adekvata lämplighetstester, vilket påtalats av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), noterades. Utskottet ansåg att den vidare behandlingen av ett nyligen genomfört regeringsuppdrag inte borde föregripas och att det därmed inte fanns något behov av ytterligare åtgärder från riksdagens sida just då.

Pågående arbete

I proposition 2013/14:144 konstaterade regeringen att antalet kvinnor och antalet män med annan bakgrund än nordisk, och särskilt med utomeuropeisk bakgrund, är få inom den kommunala räddningstjänsten. Detta stärker bilden av att räddningstjänsten alltjämt är en relativt sluten och homogen miljö. MSB har på regeringens uppdrag redovisat vilka åtgärder som vidtagits för att öka jämställdheten och mångfalden inom den kommunala räddningstjänsten (Fö2011/1697/SSK). Myndigheten har tagit fram ett femårigt handlingsprogram med åtgärder för ökad jämställdhet och mångfald inom denna räddningstjänst. Bland annat har myndigheten redovisat att de fysiska kraven i många fall är utslagsgivande i rekryteringen till den kommunala räddningstjänsten,

att rekryteringskraven varierar mellan kommuner och att det finns kommuner som har så höga krav att i princip inga kvinnor klarar dem. En slutsats som myndigheten drar är att det finns behov av att ta fram rekryteringskrav där fysiska krav är en av flera lika viktiga kompetenser för yrket.

Regeringen ansåg vidare i samma proposition att räddningstjänstens sammansättning vad gäller kön och etnisk bakgrund behöver utvecklas i takt med samhällets sammansättning och i möjligaste mån återspegla samhället. En jämn könsfördelning och mångfald inom den kommunala räddningstjänsten bör eftersträvas för att stärka kompetensen inom denna. Det har betydelse inte minst för att stärka allmänhetens tilltro till organisationen och verksamheten. MSB bör fortsätta arbetet för ökad jämställdhet och mångfald i det kommunala säkerhetsarbetet. Regeringen bedömde vidare att utbildning och rekrytering till den kommunala räddningstjänsten är av central betydelse för att uppnå en kommunal räddningstjänst som speglar samhället i fråga om jämställdhet och mångfald. Standardiserade lämplighetstester för antagning till utbildning och rekrytering till yrket skulle kunna underlätta rekrytering av underrepresenterade grupper.

Regeringen gav på grundval av detta MSB i uppdrag (Fö2013/2057/SSK) att analysera och redovisa förutsättningarna för att använda lämplighetstester med fortsatt höga kompetenskrav för antagningen till den grundläggande utbildningen och att arbeta med skydd mot olyckor för att, så långt möjligt, säkerställa att de som antas har förutsättningar för att arbeta bl.a. inom den kommunala räddningstjänstverksamheten. Uppdraget genomfördes i samverkan med Totalförsvarets rekryteringsmyndighet. I redovisningen, som presenterades i april 2014, uttrycker MSB att jämställdhet och mångfald inom kommunal räddningstjänst är en viktig angelägenhet för många aktörer i samhället, vilket ytterst leder till att verksamheten får förtroende hos allmänheten och att den utvecklas långsiktigt. MSB har sedan den bildades den 1 januari 2009 i uppdrag att främja utvecklingen av jämställdhet och mångfald inom den kommunala räddningstjänsten. Myndigheten har utifrån uppdraget låtit genomföra en stor bredd av aktiviteter, vilka bl.a. innefattar kunskapsutveckling inom området genom forskning, stöd till kommunala räddningstjänster till egen utveckling, regionala jämställdhets- och mångfaldsutvecklare och satsning på föregångsexempel genom projektet ”Brandstation för alla”.

I fråga om antalet kvinnor i den kommunala räddningstjänsten har dessa ökat från 182 (på både hel- och deltid) 2002 till 707 2013. MSB bedömer att en bidragande anledning till detta är införandet av utbildning i skydd mot olyckor 2003. Utbildning i skydd mot olyckor är en tvåårig utbildning som bl.a. syftar till yrkesverksamhet som brandman (främst på heltid) i kommunal räddningstjänst. I dag arbetar ca 5 000 personer som brandmän och befäl på heltid i den kommunala räddningstjänsten, och ytterligare ca 10 500 personer arbetar på deltid som räddningstjänstpersonal i beredskap.

MSB har med anledning av det nämnda uppdraget studerat de tillgängliga medel med vilka lämplighet kan prövas och värderas. Myndigheten har kommit till slutsatsen att en prövning och värdering av lämplighet för antagning

till utbildning i skydd mot olyckor är problematisk, med anledning av dels utbildningens bredd, dels att det empiriska underlaget är bristfälligt när det gäller vilka krav som yrket är behäftat med utöver de medicinska och fysiska krav som är fastställda av Arbetsmiljöverket genom AFS 2007:7.

MSB är av meningen i sin uppdragsrapportering att lämplighetstester inte kan utformas med hög validitet och reliabilitet utan vidare studier. MSB bedömer också effekten av tillämpningen av lämplighetstester som osäker vad gäller jämställdhet och mångfald, och att detta därför behöver beaktas närmare. I sammanhanget bör också den kostnad (ca 5–7 miljoner kronor per år) som lämplighetstester innebär vägas mot den effekt som de kan förväntas ha.

Regeringen redogör i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6) att MSB:s syn att det behövs fler studier om hur ändamålsenliga lämplighetstester kan utformas och tillämpas gör att frågan behöver utredas vidare.

I sammanhanget kan nämnas att MSB:s finansiering av regionala jämställdhetsutvecklare inom räddningstjänsten avslutades vid årsskiftet 2014/15 för att utvärderas, i enlighet med tidigare planering. MSB:s handlingsprogram för ökad jämställdhet och mångfald i det kommunala säkerhetsarbetet har pågått under åren 2009–2014. Nu är handlingsprogrammet slutfört och arbetet fortsätter i annan form, framför allt genom ett nybildat nationellt nätverk för jämställda räddningstjänster (www.njr.nu), vilket MSB kommer att ge stöd till.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att jämställdhets- och mångfalds-aspekter i brandkåren måste beaktas för att denna ska kunna återspegla samhället fullt ut och därmed kunna stärka sin kompetens och möjlighet att bedriva verksamhet.

Liksom i betänkande 2012/13:FöU14 om Försvarsmakten kan utskottet konstatera att det är en självklarhet att både kvinnor och män ska utgöra en naturlig rekryteringsbas för brandkåren. Det är sålunda viktigt att även brandkåren arbetar med att säkra sin långsiktiga kompetensförsörjning genom att försöka rekrytera och behålla kvinnor och personer med olika bakgrund, med lämplig kompetens.

Utskottet anser inte att uppföljningen av det nyligen genomförda regeringsuppdraget om lämplighetstester och den kommande utvärderingen av MSB:s hittills bedrivna arbete på området bör föregripas. Det finns därmed för närvarande inte något behov av ytterligare åtgärder på området från riksdagens sida. Samtliga motionsyrkanden avstyrks därmed.

Svenskt-finskt samarbete på räddningstjänstområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ett svenskt-finskt samarbete på räddningstjänstområdet. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående nordiskt utvecklings-samarbete och rådande praxis inom det nordiska räddningstjänstsamarbetet.

Jämför reservation 3 (SD).

Motionen

Krister Hammarbergh (M) föreslår i motion 2014/15:1946 yrkandena 1 och 2 att regeringen bör låta finska befäl kunna leda en räddningstjänstinsats i Sverige samt överväga att inleda samtal med den finska staten om att tillåta svenska befäl att leda en räddningstjänstinsats i Finland. Motionären anser att för flera kommuner i gränsområdet är det mer rationellt och tryggare för medborgarna att skapa avtal där den räddningstjänst som befinner sig närmast en ort också har det huvudsakliga ansvaret för en insats, oavsett på vilken sida av gränsen som orten ligger. Detta kräver dock att båda länderna ändrar sitt regelverk så att en räddningstjänstinsats kan få ledas av ett befäl från respektive land, oavsett på vilken sida av gränsen som insatsen behövs.

Bakgrund

Gällande ordning

Frågan om att ge och ta emot utländskt bistånd vid katastrofinsatser regleras i 9 kap. lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO, och i 8 och 9 §§ förordningen (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Den senares roll är dock inte relevant i detta sammanhang.

Enligt LSO gäller att regeringen, en kommun eller en statlig myndighet som ansvarar för räddningstjänst får i den utsträckning som följer av överenskommelser som Sverige ingått med Danmark, Finland, Island eller Norge, begära bistånd från eller lämna bistånd till utländska myndigheter vid räddningstjänstinsatser.

Enligt ramavtalet för det nordiska räddningstjänstsamarbetet (Nordred) avser avtalet samarbete över de avtalsslutande staternas territorialgränser i syfte att vid olyckshändelser och överhängande fara för olyckshändelser hindra eller begränsa skador på människor, egendom eller miljön. Staterna ska i sin nationella lagstiftning och andra bestämmelser så långt möjligt undanröja hinder för ett sådant samarbete (artikel 1).

Enligt artikel 3 i avtalet har den hjälpsökande statens myndigheter det fulla ansvaret för ledningen av insatsen på olycksplatsen med undantag för sådan

olycksplats som är belägen inom annan avtalslutande parts territorium. Personal från den hjälpande staten står till förfogande under ledning av det egna befälet och tjänstgör i den hjälpsökande staten i enlighet med de tjänstgöringsbestämmelser som gäller i den egna staten.

Enligt avtalet måste en räddningsstyrka från ett nordiskt land som verkar i Sverige under egen arbetsledning ledas av en svensk räddningsledare. Detta kan dock göras på distans enligt praxis, t.ex. genom att räddningsledaren kommunicerar med räddningsstyrkan via radio.

Den hjälpande staten har rätt till ersättning av den hjälpsökande staten för kostnaderna för sina åtgärder, i den mån dessa är att hänföra till det lämnade biståndet (artikel 4).

Tidigare behandling

Utskottet konstaterade i betänkande 2012/13:FöU8 att det redan inom ramen för rådande räddningstjänstavtal med de nordiska grannländerna är möjligt att i förväg systematisera den gränsöverskridande samverkan. Därmed föreligger inga legala hinder som behöver medföra en tidsfördröjning eller hindra en effektiv samverkan vid en räddningstjänstinsats i ett grannland. Utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning att ett ökat nordiskt samarbete är värdefullt och att delar av motionen är tillgodosedda genom den nuvarande ordningen. Utskottet såg också positivt på att regeringen i budgetpropositionen för 2013 aviserade att frågor om att utveckla det nordiska räddningstjänstsamarbetet fortsatt skulle behandlas under det svenska ordförandeskapet i det nordiska Hagasamarbetet under 2013. Mot denna bakgrund såg utskottet inga skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionen, som därför avstyrktes.

Utskottet hade tidigare behandlat frågan om ledning av räddningstjänstinsats i ett grannland vid ett flertal tillfällen, senast var i betänkande 2010/11:FöU2. Utskottet ansåg då, i likhet med motionären, att ett ökat nordiskt samarbete är värdefullt och fann att delar av motionen var tillgodosedda varför motionsyrkandena avstyrktes. I betänkandet anfördes bl.a. att det förekommer ett omfattande regionalt och framför allt lokalt samarbete mellan gränskommuner inom ramen för det nordiska räddningstjänstavtalet Nordred. Avtalet ger en kommun möjlighet att begära hjälp från grannlandet, vilket också görs regelbundet i vissa områden, bl.a. i just gränstrakterna mellan Sverige och Finland. En finsk räddningsstyrka under egen arbetsledning måste då ytterst ledas av en svensk räddningsledare. Detta kan dock göras på distans, t.ex. genom att räddningsledaren kommunicerar med räddningsstyrkan via radio. Samma metodik används för övrigt även vid insatser inom Sverige. Vad gäller frågan om befäl framhöll utskottet i samband med den tidigare behandlingen av frågan att man inte bör blanda ihop arbetsledarbegreppet med räddningsledarbegreppet. En räddningsledare har en särskild status i lagstiftningen då det knyts vissa starka maktbefogenheter till rollen. Räddningsledaren kan t.ex. besluta om ingrepp i annans rätt och ta ut personer med tjänsteplikt till räddningsinsatsen. Räddningsledaren beslutar också när insatsen är avslutad,

dvs. när samhällets skyldighet att utföra en räddningsinsats anses som avklarad. Av bl.a. dessa skäl ställs det vissa särskilda behörighetskrav på den som ska vara räddningsledare.

I betänkande 2013/14:FöU11 tog utskottet upp nordiskt samarbete på ett mer övergripande plan och konstaterade att det nordiska samarbetet på krisberedskapsområdet till största delen bygger på förmågan att samordna och gemensamt kunna ta till vara och använda nationella förmågor och resurser. Utskottet ansåg att det nordiska Hagasamarbetet fått nytt momentum i och med den s.k. Haga II-deklarationen och utvecklingen med att stärka erfarenhets- och kunskapsutbytet mellan länderna, stärka arbetet med att förebygga och begränsa konsekvenserna av samhällskriser, utveckla möjligheter till gemensam kapacitetsuppbyggnad och insats samt stärka förmågan att agera både operativt och politiskt i olika internationella sammanhang.

Utskottet hänvisade till den nordiska samverkansanalys som då nyligen presenterats och som är tänkt att resultera i ett planeringssystem för nordiskt beredskapssamarbete samt en konkret och målinriktad handlingsplan för fortsatt utveckling. Prioritering ska enligt denna analys ske av samsamarbetsområden som (1) bidrar till ett Norden utan gränser genom att ta bort olika gränshinder som försvårar gemensamma insatser eller ömsesidigt stöd vid katastrofer, (2) bidrar till att reducera sårbarheter av olika typer, särskilt sådana med gränsöverskridande effekter, (3) bidrar till att höja den gemensamma förmågan, (4) bidrar till kostnadseffektivitet genom storskalighet/kompetensfördelning mellan länderna och (5) bidrar till större gemensam kraft i Europa och i internationella forum. Utskottet välkomnade denna utveckling och såg likt Försvarsberedningen stora möjligheter till ett än mer fördjupat nordiskt samarbete.

MSB:s redovisade uppdrag att analysera och redovisa hur de praktiska förutsättningarna för stöd mellan de nordiska staterna vid kriser och allvarliga händelser i fredstid kan utvecklas på grundval av den nordiska solidaritetsförklaringen och nationella åtgärder till följd av europeiska riktlinjer för värdlandsstöd visar också på det närmande mellan de nordiska länderna som kontinuerligt utvecklas, menade utskottet.

Pågående arbete

Samverkan är betydelsefull både på den nationella- och internationella nivån anser regeringen i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6) och uttrycker att man ytterligare vill utveckla det nordiska samarbetet inom krisberedskapen inom ramen för Hagasamarbetet. Nordiskt samarbete bidrar till förmågan att möta gränsöverskridande hot, möjliggör utbyten av kunskap och erfarenheter, och förbättrar förmågan att solidariskt ta emot och ge stöd vid allvarliga händelser och kriser.

Regeringen hänvisar i propositionen till den nordiska solidaritetsförklaringen från 2011 där möjligheten till hjälp i händelse av att ett nordiskt land drabbas av en katastrof tillkännagivits. Om ett land drabbas av en omfattande kris och det egna landets resurser inte skulle räcka till, är det viktigt att det

finns etablerade strukturer och rutiner för hur man tar emot internationellt stöd. De nordiska länderna har vid ett möte i Oslo under våren 2014, inom ramen för Hagasamarbetet, enats om att den nordiska förmågan till stöd mellan länderna ska stärkas genom en fortsatt samordnad utveckling av förmågan till världlandsstöd och genom att stärka förmågan att genomföra samordnade räddningsinsatser.

Länderna ska bl.a. gemensamt etablera moduler för krishantering för att öka förmågan att hantera kriser och stärka möjligheterna för gemensamma nordiska insatser. Modulerna ska dels kunna användas om de nordiska länderna drabbas av en katastrof, dels om ett annat land drabbas av en katastrof, bl.a. inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism. Utvecklingen av en sådan gemensam nordisk resurs, en modul för räddning under förhållanden med kraftig kyla (Nordic Cold Condition Unit), har påbörjats. Som möjliga utvecklingsområden inom samarbetet avser Sverige att lyfta frågan om gemensamma resurser för medicinsk evakuering och för skogsbrandsläckning. Arbetet sker inom ramen för tillgängliga resurser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det ökade nordiska samarbetet under senare år, både inom krisberedskapen och det försvarspolitiska området, och ser liksom Försvarsberedningen stora möjligheter till ett än mer fördjupat nordiskt samarbete på en rad områden i linje med den nordiska solidaritetsförklaringen från 2011.

Då det nordiska samarbetet på krisberedskapsområdet till största delen bygger på förmågan att samordna och gemensamt kunna ta till vara och använda nationella förmågor och resurser välkomnas i detta sammanhang särskilt det arbete som bedrivs utifrån den s.k. Hagadeklarationen. Utvecklingen med att stärka erfarenhets- och kunskapsutbytet mellan länderna, stärka arbetet med att förebygga och begränsa konsekvenserna av samhällskriser, utveckla möjligheter till gemensam kapacitetsuppbyggnad och insats samt stärka förmågan att agera både operativt och politiskt i olika internationella sammanhang ses av utskottet som mycket värdefull. Resultatet av det planeringssystem för nordiskt beredskapssamarbete som aviserats samt en konkret och målinriktad handlingsplan för fortsatt utveckling emotses av utskottet.

Utvecklingen av det nordiska räddningstjänstsamarbetet (Nordred) bör ses i detta sammanhang. Utskottet konstaterar, i likhet med betänkande 2012/13:FöU8, att det redan inom ramen för rådande räddningstjänstavtal med de nordiska grannländerna är möjligt att i förväg systematisera den gränsöverskridande samverkan. Därmed föreligger inga rättsliga hinder som behöver medföra en tidsfördröjning eller hindra en effektiv samverkan vid en räddningstjänstinsats i ett grannland.

Utskottet anser sammantaget att pågående arbete och rådande praxis inom Nordred för gränsöverskridande räddningstjänst medför att motionärens intentioner i de aktuella yrkandena är tillgodosedda och att motionen därför inte bör bifallas av riksdagen.

Särskild utredning om alarmeringstjänsten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör tillsätta en särskild utredning med uppgift att lämna förslag till hur en sammanhållen myndighet för alarmeringstjänsten bör organiseras. Utskottet hänvisar bl.a. till möjligheterna att förbättra samverkan som skäl för sitt ställningstagande.

Därmed bifalls ett motionsyrkande om en sådan utredning.

Motionen

I motion 2014/15:2841 yrkande 7 föreslår Allan Widman m.fl. (FP, M, C, KD) att regeringen bör tillsätta en särskild utredning som närmare ska se över hur en sammanhållen myndighet för alarmeringstjänsten bör organiseras, särskilt utifrån hur de framtida gränsdragningarna mellan olika aktörer ska fungera. Alarmeringstjänsten är en central samhällsfunktion som garanterar medborgarna snabb tillgång till samhällets räddningstjänst, anför motionärerna. För att alarmeringstjänsten ska fungera krävs att varje enskild del fungerar och att det finns en samordnande funktion som tar ansvar för helheten. Alliansen föreslår därför att alarmeringstjänsten bör vara samordnad inom en myndighet i enlighet med Alarmeringstjänstutredningen. Genom att samla ansvaret hos en myndighet förbättras möjligheterna till samverkan med alla delarna i larmkedjan och likabehandling över hela landet.

Bakgrund

Tidigare behandling

Den nuvarande ordningen för samordning av alarmeringsförhållandena lades fast redan under 1970-talet genom beslut av riksdagen att bilda ett för staten, kommuner och landsting gemensamt alarmeringsbolag (prop. 1972: 129, TU 1972: 20, rskr 1972: 329). Bildandet av bolaget, då kallat SOS Alarmering AB, innebar en sammanslagning av statens SOS-tjänst som införts 1956 och de av kommuner och landsting bildade länsalarmeringscentralerna. År 1994 bytte bolaget namn till SOS Alarm Sverige AB och bolaget blev mer uttalat ett affärsdrivande bolag. Samtidigt tecknades ett alarmeringsavtal mellan staten och bolaget som reglerade SOS-tjänsten, dvs. mottagning och förmedling av larm på nödnummer 112 (tidigare 90 000). Efter dessa beslut om förändringar av SOS Alarms verksamhet har inga förändringar av de grundläggande alarmeringsförhållandena eller SOS Alarm AB:s verksamhet genomförts på initiativ av regeringen eller riksdagen (Alarmeringstjänstutredningens betänkande En myndighet för alarmering, SOU 2013:33).

Pågående arbete

I Alarmeringstjänstutredningens betänkande En myndighet för alarmering (SOU 2013:33) föreslås att en nationell alarmeringsfunktion inrättas med uppdrag att säkerställa en snabb, säker och effektiv larmbehandling. Verksamheten föreslås bedrivas i myndighetsform för att tillgodose behovet av långsiktigt stabila förutsättningar, ge bättre förutsättningar för samverkan och ge riksdagen och regeringen bättre möjligheter att styra och granska verksamheten. Betänkandet har remissbehandlats (Fö2013/935/SSK). Vissa frågor behöver utredas vidare innan regeringen kan ta ställning till hur staten på effektivaste sätt kan säkerställa det offentliga åtagandet för samhällets alarmeringstjänst, anges i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6). Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet (Justitiedepartementet).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att alarmeringstjänsten är en central samhällsfunktion som ska garantera medborgarna tillgång till en snabb, säker och effektiv larmbehandling och därmed tillgång till samhällets räddningstjänst. Utskottet anser vidare att en samordnad alarmeringstjänst som helhet är en viktig grund för samhällets skydd mot olyckor och krisberedskap och för samordningen av en lägesbild och resurser vid större händelser och kriser i samhället.

Regeringen bör följa upp Alarmeringstjänstutredningen med att utreda hur en sammanhållen myndighet för alarmeringstjänsten bör organiseras, särskilt utifrån hur de framtida gränsdragningarna mellan olika aktörer ska fungera. Genom att samla ansvaret hos en myndighet förbättras möjligheterna till samverkan med alla delarna i larmkedjan och likabehandling över hela landet, anser utskottet. Detta förutsätter att man även ser över vilka de huvudsakliga uppgifterna för alarmeringsmyndigheten bör vara.

Vad som ovan anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna, vilket innebär att motion 2014/15:2841 yrkande 7 tillstyrks.

SOS Alarm

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att SOS Alarm bör vara ett statligt verk som inte verkar på en konkurrensutsatt marknad. Utskottet hänvisar bl.a. till vikten av att följa Alarmeringstjänstutredningens förslag.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionen

Mikael Jansson m.fl. (SD) anför i motion 2014/15:2961 yrkande 76 att SOS Alarm bör vara ett statligt verk som inte verkar på en konkurrensutsatt mark-

nad. Samarbete ska ske över regions- och länsgränserna. SOS Alarm ska sitta tillsammans med räddningstjänst, polis, territorialarmén, sjö- och flygräddning och länsstyrelsen, något som kräver en justering i lagen. Samtliga alarmeringsmyndigheter bör ha samma system av kommunikation, avslutar motionärerna.

Bakgrund

Gällande ordning

SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm) ansvarar på uppdrag av staten för upprätthållandet av larmnumret 112. Uppdraget regleras i ett särskilt alarmeringsavtal mellan staten och bolaget. SOS Alarm ska enligt avtalet ansvara för SOS-tjänsten, numera kallad 112-tjänsten, vilket innefattar att ta emot, behandla och vidarekoppla larm på 112 till ansvarigt räddnings- eller hjälporgan i samhället.

SOS Alarm ska enligt alarmeringsavtalet med staten erbjuda kommuner och landsting och även statliga myndigheter att sluta avtal om anslutning till SOS Alarms tjänster. Anslutningen är dock grundad på frivillighet.

Sedan SOS Alarm bildades och SOS-centralerna inrättades har merparten av kommuner och landsting varit anslutna till någon form av alarmeringstjänst eller samarbete med SOS Alarm. För närvarande har samtliga kommuner, enskilt eller i förbund, avtal med SOS Alarm om alarmeringstjänster. Av landstingen har samtliga landsting och regioner haft avtal t.o.m. den 30 november 2014 med SOS Alarm om utalarmering av ambulans men landstingen i Uppsala län och Västmanlands län har aviserat att de tänker bedriva denna verksamhet i egen regi. Detta inkluderar egna tekniska plattformar och personal. Landstinget i Stockholms län utreder i början på 2015 om de också ska bedriva verksamheten i egen regi i framtiden.

När det gäller statlig räddningstjänst och polis svarar SOS Alarm enbart för mottagning av nödanrop på larmnummer 112 (112-tjänsten) och vidarekopplar dessa till ansvariga myndigheters egna räddnings- och ledningscentraler.

Större räddningsförbund i framför allt storstadsområdena, t.ex. Södertörns brandförsvarsförbund och Storstockholms brandförsvaret, har egna räddnings- och ledningscentraler för räddningstjänsten. Vid dessa larm- och ledningscentraler finns larmoperatörer som sköter utalarmning och dirigering av räddningsinsatser efter att SOS-centralen har utfört den första intervjun med anledning av ett inkommet larm.

SOS Alarm ägs till 50 procent av staten (genom Näringsdepartementet) och till 50 procent av Sveriges Kommuner och Landsting via SKL Företag AB. Avtalet om nödnumret 112 har tecknats med Forsvarsdepartementet men kommer fortsättningsvis att tecknas med Justitiedepartementet. Anslaget 2.6 inom statens utgiftsområde 6: Forsvar och samhällets krisberedskap rör ersättning till SOS Alarm för alarmeringstjänst enligt avtal. Tillsynsmyndighet för alarmeringsavtalet är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att ingen enskild aktör i dagens system har ett tydligt ansvar för helheten eller för att säkerställa att den enskilde får en säker och effektiv hjälp i en nödsituation, vilket är problematiskt. Ett sådant fragmentiserat alarmeringssystem kan på sikt innebära risker för samhällets förmåga att säkerställa människors skydd och undsättning i allvarliga och brådskande nödsituationer.

Som utskottet anfört ovan bör regeringen följa upp Alarmeringstjänstutredningens betänkande med att utreda hur en sammanhållen myndighet för alarmeringstjänsten bör organiseras. Ett sådant arbete bör inte föregripas. Det aktuella motionsyrkandet avstyrks.

Nationellt låssystem för vägbommar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om ett nationellt låssystem för vägbommar så att ambulanser kan komma fram i alla lägen. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionen

Lars-Arne Staxäng (M) efterlyser i motion 2014/15:309 incitament till ett nationellt låssystem för vägbommar i bostadsområden, på campingplatser m.m. så att ambulanser kan komma fram. Ambulanser kan ha svårigheter att nå patienter som behöver omhändertagande i brådskande ärenden då t.ex. bostadsområden, campingplatser och affärscentrum begränsar framkomligheten med vägbommar även om ambulanssjukvården ofta erbjuder en nyckel, en s.k. tag eller ett kort för åtkomst till ett område. Då SOS Alarm använder sig av fri dirigerings, dvs. att närmaste ambulans i området åker till patienten för att nå dit så snabbt som möjligt, uppkommer problem. Närmaste ambulans kan vara hemmastationerad i en annan ort än dit den blir kallad att rycka in för att den är fysiskt närmast just då, och då har den ofta inte åtkomst till låssystemet på respektive bom. Räddningstjänsten har däremot i sin utrustning en nationell universalnyckel, en s.k. räddningstjänstnyckel, som passar i många bommar, dock inte alla. Om inte en universalnyckel kan brukas forceras bommen med fordon. Ambulansfordonen är dock inte byggda för att forcera bommar. Tillverkare av vägbommar samt de mark- och fastighetsägare som önskar eller har vägbommar bör åläggas att införa ett låssystem där en nationell universell räddningstjänstnyckel ger åtkomst för samhällstjänstgörande ändamål, bl.a. ambulanssjukvården.

Bakgrund

I både betänkande 2013/14:FöU11 och 2012/13:FöU8 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om ett nationellt låssystem för vägbommar. Utskottet hade fått veta att berörda aktörer på olika sätt arbetar för att åtgärda det problem som uppmärksammades i motionen och bedömde därför att det från riksdagens sida inte behövde vidtas några ytterligare åtgärder. Enligt uppgifter från räddningstjänst och ambulanssjukvård finns det en medvetenhet om det problem som motionären beskriver. Problemet uppgavs inte vara omfattande, men det konstaterades att framkomlighet för ambulanssjukvården i viss mån är en fråga om lokalkännedom. Berörda aktörer påpekade dock att framkomlighetsproblemet inte enbart avsåg låsta vägbommar utan även andra typer av hinder, såsom stora stenar, betongsuggor och portkoder. Vikten av samråd med och information till räddningstjänst och ambulanssjukvård vid upprättandet av olika typer av hinder betonades.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid tidigare behandling av frågan fått veta att det bland berörda parter finns en medvetenhet om det problem som anförs i motionen men att frågan inte drivits vidare mot bakgrund av att de styrningsproblem, säkerhetsproblem och administrationskostnader som skulle följa av ett nationellt låssystem för vägbommar sannolikt skulle vara större än det problem som låsta vägbommar i dag utgör. Vid de sällsynta tillfällena när behov uppstår förefaller det finnas förmåga att öppna eller forcera låsta vägbommar med hjälp av den utrustning som finns på respektive fordon, eller med hjälp av brandkåren. Vikten av samråd med och information till räddningstjänst och ambulanssjukvård vid upprättandet av olika typer av väghinder i samhället betonas än en gång. Utskottet finner, på grundval av ovanstående, inte skäl för riksdagen att för närvarande föreslå några ytterligare åtgärder på området. Motionen avstyrks i linje med utskottets tidigare uppfattning i frågan.

Naturolyckor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om naturolyckor. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbeten, kommande utvärderingar och utredningar samt gällande ordning.

Jämför reservation 6 (SD).

Motionerna

Jonas Gunnarsson m.fl. (S) anför i motion 2014/15:1754 vikten av förebyggande krisberedskap och klimatarbete mot bakgrund av att det pågår en global

uppvärmning som inte kan förklaras med enbart naturliga faktorer. De återkommande häftiga regnen och höga flödena i våra älvar har inneburit översvämningar i många delar av landet men också bidragit till problem med snabbare erosion av älvkanter med ökad risk för allvarliga ras som följd, framhåller motionärerna.

Enligt motionären är de sektorer där det fattas beslut som har långsiktiga konsekvenser speciellt viktiga i det förebyggande arbetet. Därför krävs medveten planering, samhällsbyggnad och förebyggande åtgärder för att minska samhällets sårbarhet. Men det är lika viktigt att anpassa samhällsutvecklingen och dimensionera nya byggkonstruktioner för de klimatförhållanden som kan förväntas de kommande 50 åren. Detta har inte minst Klimat- och sårbarhetsutredningen poängterat i sitt betänkande till regeringen, understryker motionärerna, som också framhåller att anpassningen till ett förändrat klimat måste ske parallellt med arbetet för minskade utsläpp.

I Klimat- och sårbarhetsutredningens betänkande betonas att arbetet med anpassning till ett förändrat klimat i Sverige behöver stärkas och samordnas på både central och regional nivå. Motionärerna föreslår att regeringen bör överväga att ge en myndighet och ett departement uppdraget att helt ansvara för detta arbete, likaså att närmare undersöka möjligheten för en nationell strategi för klimatanpassningsarbetet med denna inriktning. Även en ökad internationalisering och en it-revolution har skapat nya utmaningar för ett aktivt och bra krisberedskaps- och säkerhetsarbete. Den höga kompetens i fråga om krisberedskap och säkerhetsarbete som tack vare närvaron av expertmyndigheter finns i Värmland måste tas hänsyn till, framhålls i motionen.

Motionärerna betonar även att det behöver tas initiativ som syftar till en bättre och mer sammanhållen förvaltning av den otroliga resurs som Vänern utgör, men som också är kopplad till de klimatutmaningar vi står inför. I dag är samhällsansvaret för sjön splittrat mellan många olika myndigheter och organ. Det är olyckligt och skapar förmodligen effektivitetsförluster samtidigt som det gör det svårare att ta de stora grepp som behöver tas för sjöns framtid, avslutar motionärerna.

I motionerna 2014/15:910 och 2014/15:1714 av Camilla Waltersson Grönvall och Sten Bergheden (båda M) ombeds regeringen att skyndsamt se över möjligheten att skapa en långsiktig hållbar modell för de åtgärder som krävs för att förbättra skredsäkerheten i Götaälvdalen, samt ge ett uppdrag att utreda möjliga former för samordning av klimatanpassningsinsatser. Beroende på hur uppdraget formas bör Statens geotekniska institut (SGI) eller länsstyrelsen vara den naturligt ansvariga för en sådan samordning.

Göteborgsregionen behöver växa och älvdalen anses ha stor potential till utbyggnad, fortsätter motionärerna. Dalgången kring Göta älv är dock Sveriges mest skredfrekventa dalgång och ett område där skred medför stora konsekvenser. Ett ökat vatteninnehåll i marken och en ökad mängd vatten i Göta älv på grund av ökad höjd temperatur och nederbörd medför ökad erosion och visar på de klimatpåverkande faktorerna för en ökad skredrisk. Till detta kommer den samhällspåverkande faktorn i form av förändrad bebyggelse då

Götaälvdalen just nu är inne i en stor exploateringsperiod. Skredrisksäkrande åtgärder, som är långsiktiga, behöver vidtas utan dröjsmål, menar motionärerna. Genom att säkra Göta älvs säkerhet innebär detta också att Vänern och dess område lättare kan få bort vattnet vid en eventuell översvämning. Finansiering av skredsäkerheten riskerar att bli en tung belastning för kommunerna i älvdalen.

Karin Svensson Smith (MP) anför i motion 2014/15:2525 yrkande 8 behovet av att minska den särskilda sårbarhet på grund av översvämningar som kommunerna runt Vänern och längs Göta älv, kommunerna runt Mälaren samt Skånes kustkommuner är utsatta för. Städerna har problem med att vattnet inte har någonstans att ta vägen när det regnar kraftigt. Lösningen, enligt motionären, är att modernisera avloppssystemet, samtidigt som staden anlägger fler parker och annan växtlighet som kan suga upp regnvattnet. Att anlägga bäckar, svackdiken (dvs. grunda, breda kanaler med svagt sluttande sidor som är täckta med en tät gräsvegetation) och dammar är också viktigt, så att vattnet har någonstans att rinna undan, anser motionären.

Kring kusterna är problemet att vattnet rinner upp över land när havet stiger. Reningsverk och dricksvatten kan hotas. Järnvägar, vägar och annan basinfrastruktur över hela landet behöver förstärkas, annars riskeras krissituationer om vattenmassor slår ut transporter och elnät. Lösningen kan vara att fördröja dagvatten uppströms t.ex. för att skydda tunnlar och viadukter, menar motionären.

I motionen uttrycks att det under Alliansens tid vid makten har det redan undermåliga stödet till kommunerna för skyddande åtgärder skurits ned, trots att rapporter från Myndigheten för samhällsberedskap (MSB) visar på behovet av motsatsen. Hela ansvaret har hänskjutits till kommunerna och enskilda fastighetsägare. Såväl kunskap om effektiva förebyggande åtgärder som resurser och legala medel för att säkra kommunerna saknas oftast. Miljöpartiet menar att arbetet med att klimatsäkra Sverige måste börja nu. Enskilda kommuner har ingen möjlighet att själva stå för dessa kostnader som ligger i miljardklassen.

Motionären framhåller att en svensk klimatanpassningsstrategi kan inspireras av den överenskommelse som den danska regeringen har gjort med DK (motsvarigheten till SKL, Sveriges Kommuner och Landsting) om hur skador till följd av klimatförändringen ska förebyggas. Det ekonomiska ansvaret för att genomföra åtgärderna delas i Danmark mellan staten, kommunerna och enskilda fastighetsägare.

Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) anför i motion 2014/15:184 att staten behöver ta ett övergripande ansvar för konsekvenserna av havsnivåhöjningen i och med att fler väljer att bosätta sig vid kusterna. Dessa risker är som störst i södra Sverige där landhöjningen är mindre än i övriga landet. Vattenhöjningen drabbar enskilda, kommuner och försäkringsbolag hårt. För att begränsa framtida skador krävs strategier för en långsiktig planering och ett omfattande arbete med exempelvis invallning. Men hänsyn till att det är stora områden som drabbas krävs en nationell strategi, menar motionärerna. Staten bör därför tillsätta en nationell samordnare som kan kartlägga och identifiera

de åtgärder som behövs för att minimera skadorna. En plan för hur åtgärderna ska kunna finansieras behöver också tas fram.

Mikael Jansson m.fl. (SD) anför i motion 2014/15:2961 yrkande 75 att det bör upprättas fonder för ersättning vid naturkatastrofer. Motionärerna menar att fonder ska byggas upp på nationell grund för att kunna användas vid naturkatastrofer. Fonderna ska uppmanas söka landstings- och primärkommunala medel. Bidrag för detta ändamål bör inte ges till EU, avslutar motionärerna.

I motion 2014/15:2241 av Jan R Andersson och Johan Hultberg (båda M) föreslås att regeringen bör se över möjligheten att i samma lag som tillåter räddningstjänsten att öppna dammluckor och stämbord (dvs. en anordning i dammar för att avleda överflödsvattnen) även inskriva rättigheten att stänga de som öppnats vid fara. Bakgrunden är att medan större vattendrag, såsom Norrlandsälvarna, regleras av vattenregleringsföretag ägda av vattenkraftsproducenter, är det oftare enskilda markägare som reglerar mindre vattendrag. Den regniga sommaren 2012 fylldes många vattenmagasin på småländska högländet till bredden. För att undvika översvämningar till följd av överfyllda, eller rentav brustna fördämningar, öppnade räddningstjänsten stämborden för att undvika en naturkatastrof. Detta förfarande har räddningstjänsten rätt till enligt lag. Vad lagen dock inte uttryckligen tillåter är att räddningstjänsten åter stänger dammluckorna när faran är över. Ifall markägare inte är kontaktbara kan detta leda till att hela vattenmagasin töms och närliggande områden läggs under vatten, likt längs Emån sommaren 2012, framhåller motionärerna.

Bakgrund

Tidigare behandling

Klimatanpassning

Utskottet har tidigare behandlat frågor om en nationell strategi för klimatanpassning och om myndighetsansvar för klimatanpassningsåtgärder i betänkande 2013/14:FöU4 där utskottet hänvisade till Klimat- och sårbarhetsutredningen som visade att klimatanpassning är en komplex fråga som berör många aspekter i samhället och att den kommer att behöva utvecklas under lång tid framöver. Utskottet konstaterade att arbetet med klimatanpassning hade pågått i Sverige sedan flera år och att en rad myndigheter och verk hade fått uppdrag i enlighet med Klimat- och sårbarhetsutredningens åtgärdsförslag. Uppdragen bedömdes bidra till ett bättre kunskapsunderlag för att göra riskbedömningar, utveckla åtgärdsplaner och trygga samhället på nationell, regional och lokal nivå inför förändringar i klimatet.

Utskottet ville i samma betänkande framhålla att klimatanpassningsarbetet måste genomsyra hela samhället och integreras i sektorsansvaret. Mot bakgrund av detta och att ingen enskild myndighet är naturligt ansvarig för att följa upp arbetet ville utskottet betona vikten av regeringens redan planerade nationella uppföljning av klimatanpassningsarbetet i samband med 2015 års kontrollstation för klimatpolitiken, dvs. en analys av möjligheterna att nå de

av riksdagen beslutade klimat- och energipolitiska målen till 2020. Vad gäller strategier och riktlinjer för arbetet noterade utskottet dels att regeringens proposition En sammanhållen klimat och energipolitik (prop. 2008/09:162) anses motsvara en nationell strategi för klimatanpassning, dels att länsstyrelserna fått i uppdrag att ta fram regionala handlingsplaner till vägledning för det fortsatta lokala och regionala klimatanpassningsarbetet. Med hänvisning till det anförda föreslog utskottet att yrkandena skulle avslås.

I betänkande 2009/10:FöU2. konstaterade utskottet att MSB i samverkan med berörda myndigheter och organisationer sedan 2007 arbetar genom en nationell plattform för arbete med naturolyckor för att förbättra samordningen av arbetet med att förebygga och mildra effekterna av naturolyckor. Vidare noterades att regeringen uppdragit åt MSB att under 2010 särskilt utveckla det tvärssektoriella perspektivet i verksamheten för att snabbt kunna ta den stödjande rollen före, under och efter en kris. Utskottet uppmärksammade även föreslagna anslagsökningar om 40 miljoner kronor för perioden 2010–2012 inom forskning om säkerhet och beredskap. Medlen bedömdes komma att bidra till ett bättre underlag för att göra riskbedömningar, utveckla åtgärdsplaner och trygga samhället på nationell, regional och lokal nivå inför förändringar i klimatet. Utskottet ansåg mot denna bakgrund att det inte fanns anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd och avstyrkte motionerna.

Vad gäller myndigheternas ansvar för klimatanpassning inom sitt eget ansvarsområde noterade utskottet i samma betänkande också att frågan om en översyn och konkretisering av myndighetsinstruktioner med bäring på anpassningsåtgärder var föremål för Miljödepartementets uppmärksamhet och ansåg därmed att yrkandet var i huvudsak tillgodosett.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlade frågan om en nationell strategi för klimatanpassning och ansvaret på central nivå för arbetet i betänkande 2010/11:MJU12. Utskottet hänvisade till vad man anfört i samband med behandlingen av regeringens klimatproposition: att arbetet med klimatanpassning spänner över hela samhället, att den svenska samhällsstrukturen gör det lämpligt att fördela specifika uppdrag som gäller klimatanpassning till de myndigheter som närmast berörs och att ingen enskild myndighet är naturligt ansvarig för att följa upp arbetet (bet. 2008/09:MJU28). Utskottet konstaterade att en nationell uppföljning av klimatanpassningsarbetet skulle komma att ske 2015 i samband med kontrollstationen för klimatpolitiken och att regeringen aviserat fortsatt finansiering av klimatanpassningsarbetet. Med det anförda avstyrkte utskottet motionen.

Översvämnings- och skredsäkerhet

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat frågor om avtappning och skredsäkerhet i och kring Mälaren, Vänern och Götaälvdalen, senast i betänkande 2013/14:FöU4 där utskottet ansåg att de frågor som uppmärksammas av motionärerna var angelägna och konstaterade att ett omfattande kunskapsunderlag hade tagits fram för att identifiera möjliga och rimliga åtgärder vad gäller vattenreglering i Mälaren, Vänern och Götaälvdalen. Det pågick vidare

ett arbete på såväl nationell som regional och lokal nivå som delvis tillgodosåg de krav som framfördes i motionerna. Vad gäller finansieringen av de åtgärder som föreslagits delade utskottet regeringens uppfattning att utgångspunkten bör vara att den som har störst nytta av en åtgärd ska ta den största delen av kostnaden. Utskottet såg positivt på att regeringen på olika sätt hade bistått berörda aktörer i arbetet med att ta fram underlag och finna metoder för överenskommelser om ansvar för och finansiering av de åtgärder som föreslagits. Mot denna bakgrund föreslog utskottet att motionsyrkandena skulle avslås av riksdagen.

I betänkandena 2010/11:FöU2 och 2009/10:FöU2 konstaterade utskottet att Lantmäteriet fått i uppdrag att ta fram en ny höjddatabas för att förbättra kunskapsunderlaget om risker i olika områden, och att Statens geotekniska institut (SGI) och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) fått i uppdrag att ta fram olika underlag för bedömningen av risker och åtgärdsbehov med bäring på avtappningen i Vänern och genom Götaälvdalen. Vad gäller Mälaren framhöll utskottet vid behandlingen i februari 2010 att det är angeläget att behovet av en ökad avtappningskapacitet beaktas i samband med Stockholms stads projektering av ombyggnation av Slussen för att minska översvämningsrisken. Vidare anfördes att regeringen inom kort skulle ge i uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län att kartlägga översvämningsriskerna i trafik- och försörjningssystemet under Stockholm, och till MSB att analysera konsekvenserna av en översvämning i Mälaren för olika samhällssektorer. Utskottet avstyrkte motionsförslagen med hänvisning till att åtgärder vidtagits och att resultaten av dessa måste inväntas.

I betänkande 2009/10:FöU2 behandlade utskottet även motionsyrkanden om att utse en förhandlingsman för finansieringen av åtgärder för avtappning av Mälaren och Vänern. Utskottet avstyrkte yrkandena med hänvisning till att frågan var under beredning inom Regeringskansliet och att detta arbete borde avvaktas.

Ekonomisk kompensation vid naturolyckor

Riksdagen har under flera år behandlat motioner om ekonomisk kompensation vid naturolyckor. Liksom vid tidigare behandlingar av frågan om ersättning för skador vid naturkatastrofer ansåg utskottet i betänkande 2013/14:FöU4 att betydelsen av skadeförebyggande arbete måste framhållas och att det är viktigt att inte undergräva incitamenten för sådana insatser. Utskottet konstaterade samtidigt att frågor om utformningen av ersättningar vid naturkatastrofer är föremål för arbete inom EU och välkomnade kommissionens initiativ att se över möjligheter till mer robusta försäkringslösningar på området. Utskottet ansåg att detta arbete inte borde föregripas och föreslog att yrkandena avslögs.

Vad gäller handläggningstider för ersättning enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO, konstaterade utskottet i samma betänkande att MSB:s hantering av de omfattande ersättningskrav som blev följden av oljepåslaget utanför Tjörn 2011 avslutats under 2013. Regeringen har vidare uppgett att man följer utvecklingen av det aktuella anslaget, och vid berörda

myndigheter pågår en utvärdering av hur räddningstjänstinsatserna och ersättningskraven hanterats och vad som kan förbättras i detta avseende. Utskottet ansåg mot denna bakgrund att de aktuella yrkandena borde avslås.

I betänkande 2010/11:FöU2 gavs en utförlig historisk återblick på frågans behandling. I korthet konstaterade utskottet att regeringen, med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen (bet. 2004/05:FöU8), låtit göra en översyn av systemet med statlig ersättning till kommunerna (Ds 2007:51) och därefter gett MSB i uppdrag att lämna förslag på hur ett system för ersättningar till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor m.m. kan kopplas ihop med ersättningar för efterföljande åtgärder (Fö2007/2955/SSK). I regeringsuppdraget, som överlämnades i november 2010, föreslog MSB att en fond skulle inrättas för ersättning till kommuner vid olyckor och extraordinära händelser. Fonden skulle ersätta en kommuns merkostnader på grund av en olycka eller skadeverkningar av en extraordinär händelse oberoende av orsaken till händelsen. Utskottet avstyrkte det aktuella motionsyrkandet om en nationell katastroffond med hänvisning till att regeringens beredning av förslagen borde avvaktas.

I juni 2013 behandlade försvarsutskottet, i utlåtande 2012/13:FöU12, Europeiska kommissionens grönbok om försäkring mot naturkatastrofer och katastrofer som orsakats av människor. Grönboken syftar till att öka kunskapen om ämnet och bedöma om åtgärder på EU-nivå vore lämpliga för att förbättra marknaden för försäkringar mot katastrofer i EU. Genom grönboken ville kommissionen uppmuntra försäkringsgivare att förbättra det sätt på vilket de bidrar till att hantera klimatriskerna. Målet är att öka marknadspenetrationen av naturkatastrofförsäkringar och att frigöra försäkringsprissättningens och andra finansiella produkters fulla kraft för att förebygga och begränsa risker och säkerställa att de olika investeringarna och affärsbesluten är klimathållbara på lång sikt. Väl utformade försäkringspolicier, framhåller kommissionen, kan förutom att minska den ekonomiska inverkan av katastrofer även fungera som ett marknadsbaserat instrument som avskräcker från riskfyllt beteende och främjar riskmedvetenhet och allmänna skyddsåtgärder mot olyckor i alla ekonomiska och finansiella beslut.

I Regeringskansliets faktapromemoria till riksdagen med anledning av grönboken (2012/13:FPM106) uppmärksammades bl.a. att vissa av frågorna i grönboken har bäring på den allmängiltiga försäkringsavtalsrätten. Det noterades att den nuvarande försäkringsavtalslagen (2005:104) bygger på att försäkringsföretagen själva bör bestämma vilka risker som de är beredda att ta ansvar för, dvs. att det som huvudregel råder avtalsfrihet när det gäller utformningen av försäkringsvillkoren och försäkringarnas omfattning. Utskottet anförde i sin granskning av grönboken att man vid upprepade tillfällen framhållit betydelsen av det skadeförebyggande arbetet och att man ansåg att det var viktigt att incitamenten för sådana insatser stimuleras och inte elimineras. Utskottet ville också peka på att riksdagen kan anvisa ytterligare medel på statsbudgeten – om ersättningsbehovet är synnerligen omfattande eller ömmande – om anslaget för detta ändamål skulle visa sig otillräckligt. Utskottet välkomnade

att kommissionen utreder förutsättningarna för hur en mer robust försäkringslösning kan åstadkommas och om detta är angeläget att ordna på EU-nivå. Avslutningsvis framhölls att man delade regeringens bedömning att effekterna på gällande svenska regler kan bedömas först när åtgärderna ytterligare har bearbetats och konkretiserats. Om grönboken leder till ett EU-rättsligt instrument, konstaterade utskottet, kan det komma att medföra särskild lagstiftning om försäkringar mot naturkatastrofer och katastrofer som orsakats av människor.

Även finansutskottet har behandlat och avstyrkt frågor om ersättningar vid naturkatastrofer. I betänkande 2005/06:FiU1 anförde utskottet att man var tveksam till lösningar som innebär att fonder för speciella ändamål byggs upp vid sidan av statsbudgeten då det i förlängningen skulle riskera att skapa betydande problem både vad gäller budgetdisciplinen och riksdagens finansmakt.

I betänkande 2008/09:FiU33 hänvisade utskottet till att Klimat- och sårbarhetsberedningen (SOU 2007:60) gjort bedömningen att det finns områden där befintliga försäkringslösningar inte är tillräckliga för att skydda den enskilde mot ekonomiska skador, men att det inte finns några hinder mot privata försäkringslösningar på dessa områden och därmed inga starka skäl för att införa statliga lösningar. I budgetpropositionen för 2013 gjorde regeringen bedömningen att det inte finns skäl att ändra på den ekonomiska ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna vid katastrofer och större olyckor. I sammanhanget framhölls att kommunerna har möjlighet att få ersättning av staten från anslaget 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m. i samband med räddningsinsatser som medfört betydande kostnader (prop. 2012/13:1 utg.omr. 6 avsnitt 4.6.3).

Räddningstjänstens befogenheter

I betänkande 2013/14:FöU4 ansåg utskottet att de överväganden som legat till grund för bestämmelserna i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO, om räddningstjänstens befogenheter alltså är giltighet. Enligt utskottets mening är dessa bestämmelser, tillsammans med de skyldigheter som lagen stadgar när det gäller efterföljande åtgärder, en tillfredsställande ordning med hänsyn till ansvarsfördelningen mellan det offentliga och den enskilde. Motionen om att se över möjligheten för räddningstjänsten att kunna stänga dammluckor efter en översvämning avstyrktes därför.

Pågående arbete

Klimatanpassning

Klimatförändringarna är ett globalt säkerhetshot menar regeringen i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6). En av många utmaningar vi står inför som en konsekvens av ett förändrat klimat är ett mer extremt väder med ökade risker för naturolyckor. För att kunna möta utmaningarna gör regeringen bedömningen att det krävs fokus på klimatanpassning och det före-

byggande arbetet. Regeringen anser att för att bygga ett klimatsäkert och hållbart samhälle bör fysisk planering och byggande, arbete med olycks- och krisberedskap samt hantering av olyckor och allvarliga störningar ses i ett helhetsperspektiv. Berörda aktörer bör ta hänsyn till detta i den fysiska planeringen, både vad gäller nyexploatering och i befintlig bebyggelse. Det är viktigt att kommuner och andra lokala aktörer säkerställer att förebyggande åtgärder vidtas för att begränsa naturolyckors konsekvenser och att detta knyts ihop med klimatanpassningsarbetet i fråga om markanvändning i samband med fysisk planering. För förebyggande åtgärder i områden där risken för naturolyckor bedöms vara särskilt stor lämnades under 2013 statligt bidrag till 16 kommuner från anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor på totalt 22 451 000 kronor. Sådana åtgärder som skyddar samhällsviktig verksamhet prioriterades.

Regeringen har lämnat i uppdrag till en rad myndigheter att ta fram underlag till Kontrollstation 2015 för anpassning till ett förändrat klimat. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) har t.ex. i uppdrag (M2013/3204/KI) att i samarbete med berörda myndigheter följa upp och analysera det arbete med klimatanpassning som utförts sedan Klimat- och sårbarhetsutredningens delbetänkande Översvämningshot–Risker och åtgärder för Mälaren, Hjälmaren och Väneren (SOU 2006:94) och slutbetänkandet Sverige inför klimatförändringarna (SOU 2007:60). Uppdraget ska i relevanta delar även genomföras i samarbete med Dricksvattenutredningen (L2013:02). En bedömning ska göras av återstående behov av åtgärder med förslag på fortsatt arbete med klimatanpassning. Uppdraget syftar till att ge ett aktuellt underlag för att kunna bedöma framstegen i arbetet med att anpassa Sverige till ett förändrat klimat. Underlaget ska vidare kunna användas dels för att säkerställa att arbetet med anpassning i de olika sektorerna och regionerna fortskrider på ett ändamålsenligt sätt, dels som stöd i arbetet med att prioritera de mest angelägna insatserna. Underlaget ska även belysa hur tvärsektoriellt samarbete kan utvecklas. Uppdraget ska redovisas till Miljödepartementet senast den 28 februari 2015.

En rad myndigheter och verk har i övrigt fått uppdrag i instruktioner och regleringsbrev som rör klimatanpassning i enlighet med Klimat- och sårbarhetsutredningens åtgärdsförslag, bl.a. SMHI, Statens geotekniska institut (SGI), Livsmedelsverket, Sjöfartsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, MSB, Boverket, Jordbruksverket, Lantmäteriet, Skogsstyrelsen, Svenska kraftnät och Post- och telestyrelsen. Ett Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning har inrättats vid SMHI.

Länsstyrelserna fick 2009 i uppdrag att samordna det regionala arbetet med klimatanpassning. I regleringsbrevet för 2013 fick länsstyrelserna vidare i uppdrag att sammanställa och jämföra det klimatanpassningsarbete som utförs på kommunal nivå och att i samråd med berörda aktörer ta fram regionala handlingsplaner för klimatanpassning till vägledning för det fortsatta lokala och regionala klimatanpassningsarbetet.

MSB är nationell kontaktpunkt för Sveriges åtagande i Hyogodeklarationen och Hyogo Framework for Action 2005–2015, inom ramen för FN. Syftet är att göra världen säkrare mot naturolyckor genom arbete med att reducera risker för och minska konsekvenserna av naturkatastrofer. Myndigheten ska även samordna det nationella arbetet genom en nationell plattform för arbete med naturolyckor.

Inom ramen för plattformen samverkar 20 myndigheter och organisationer. Syftet är att öka samhällets förmåga att förebygga och hantera negativa konsekvenser av naturhändelser, i dagligt tal kallat naturolyckor. Handlingsplan 2014–2015 – Nationell plattform för arbete med naturolyckor publicerades i mars 2014 (MSB614 – mars 2014).

Översvämnings- och skredsäkerhet

Inom ramen för ansvarsprincipen har samhällets aktörer vidtagit förebyggande åtgärder för att förbättra robustheten inom sina respektive ansvarsområden anger regeringen i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6). Åtgärderna har i huvudsak finansierats av den aktör som ansvarar för verksamheten. Åtgärder som vidtagits med medel från utgiftsområde 6 utifrån erfarenheter från inträffade händelser och berörda aktörers risk- och sårbarhetsanalyser är t.ex. tillsynsverksamhet, kunskapsuppbyggnad genom informationsspridning, kartläggningar och analyser samt fysiska förstärkningar av skydd och driftsäkerhet i samhällsviktiga verksamheter. Arbetet har bidragit till hanteringen av stormar, översvämnings- och störningar i samhällsviktiga funktioner.

MSB har sedan Sveriges första nationella risk- och förmågebedömning 2012 fortsatt arbetet med att integrera bedömningen av risker med en bedömning av förmågan att hantera dessa risker. Rapporten Risker och förmågor 2013 - Redovisning av nationell risk- och förmågebedömning (MSB publikation 658) publicerades i april 2014. En viktig utgångspunkt för uppdraget är de initiativ som EU tagit på detta område inklusive de krav som ställs på medlemsstaterna om risk- och förmågebedömningar enligt den nya civilskyddslagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2014. Den nationella risk- och förmågebedömningen behandlar händelser som kan orsaka kris i samhället och som resulterar i att minst 30 personer omkommer eller skadas allvarligt och/eller har direkta kostnader om minst 750 miljoner kronor och/eller inbegriper mycket allvarliga politiska eller sociala omständigheter såsom att rikets ledning hotas. Översvämnings- och ras och skred bedöms som viktiga typhändelser att följa. I samtliga analyser läggs vikt vid att det finns i förväg fastställda planer, rutiner och prioriteringsordningar som också följs när en kris väl inträffar. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har lämnat underlag till risk- och förmågebedömningen i form av en separat rapport. En ny bedömning är aviserad till mars 2015.

Den samlade bedömningen av samhällets krisberedskapsförmåga 2013 (MSB dnr 2013-5294), som kompletterar den ovan nämnda rapporten, visar

att aktörer med ansvar för samhällets krisberedskap fortsatt och kontinuerligt arbetar med att förbättra sin förmåga att förebygga och hantera kriser.

I MSB:s årsredovisning för 2013 framgår att myndigheten, i enlighet med förordningen (2009:956) om översvänningsrisker, ska utarbeta kartor över översvänningshotade områden och har använt medlen för anslaget 1:10 Klimatanpassning – del till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap under utgiftsområde 20 för arbete med att ta fram detaljerade översvänningskarteringar som underlag för hotkartor, som är ett planeringsunderlag baserat på nya höjddata och klimatanpassade flöden. Det berör de enligt översvänningsförordningen 18 utpekade områdena (33 kommuner och 12 länsstyrelser) där konsekvenserna av en översvämning bedömts kunna bli betydande.

Sverige rapporterade under 2013, enligt budgetpropositionen för 2015, enligt EU-översvänningsdirektivets steg två till kommissionen, vilket innebär att hot- och riskkartor utarbetats för de områden där en betydande översvänningsrisk identifierats och där konsekvenserna av en översvämning kan bli stora. Regeringen bedömer att arbetet som följer av översvänningsdirektivet har bidragit till en ökad kunskap lokalt, regionalt och nationellt beträffande förebyggande och hanterande av naturolyckor. Översvänningskarteringar är underlag som kommunerna och länsstyrelserna kan använda inom ramen för risk- och sårbarhetsanalyser, fysisk planering och klimatanpassningsåtgärder. Arbetet genomförs i tre steg 2009–2015. MSB stöder nu länsstyrelserna i det fortsatta arbetet med att utarbeta hot- och riskkartor och riskhanteringsplaner för områdena, som ska vara klart 2015. En översyn och uppdatering av planerna, med beaktande av klimatförändringarna, ska göras minst vart sjätte år.

Inom området ras och skred har insatsmetodik och ett kunskapsmaterial utvecklats av MSB för att ge kommunerna förmågan att hantera ras-, skred- och slamströmsolyckor säkert och effektivt. Uppdraget baserades på Statens haverikommissionens (SHK) rekommendationer till MSB enligt Rapport RO 2009:01 efter skredolyckan i Småröd 2006. Metodiken testades under räddningstjänstövningen Barents Rescue 2013 i Tromsø, Norge. En pilotutbildning i metodiken genomfördes för svensk och norsk räddningstjänst, polis m.fl. som medverkade i övningen.

SGI:s Göta älvutredning (dnr 6.1-1203-0204), som redovisades våren 2012, visar att skredriskerna i området kommer att öka med ett förändrat klimat, framför allt till följd av ökad avrinning från Väneren. Myndigheten bedömer att det är möjligt och rimligt att vidta åtgärder så att tappningen i älven kan ökas samtidigt som skredriskerna minskas. Regeringen har mot bakgrund av Göta älvutredningen gjort bedömningen att det är viktigt att nödvändiga åtgärder kommer till stånd, både utifrån dagens situation och utifrån ett klimatanpassningsperspektiv. I februari 2013 fick SGI därför i uppdrag att ta fram förslag på hur klimatanpassningsarbetet i Götaälvdalen kan samordnas både inom älv-dalen och i förhållande till klimatanpassningsarbetet i Vänerregionen. I rapporten, liksom i Göta älvutredningen, föreslås inrättandet av en delegation för klimatanpassning i Götaälvdalen för att klargöra ansvarsförhållanden, samordning av investeringar och finansiering av åtgärderna. Utredningen respektive

rapporten (SGI dnr 0.1-13030220, november 2013) har remissbehandlats och Regeringskansliet bereder för närvarande frågan vidare. Parallellt med detta har SGI haft i uppdrag att nyttiggöra materialet från utredningen och utföra ras- och skredkarteringar. Under 2012 genomförde myndigheten 37 uppdrag på olika områden i syfte att sprida resultat, slutsatser och erfarenheter från utredningen.

I avvaktan på de långsiktiga beslut om åtgärder som krävs för att hantera framtida översvämningsrisker kring Vänern har Länsstyrelsen i Västra Götaland träffat en överenskommelse med Vattenfall AB om en ändrad tappningsstrategi för Vänern t.o.m. 2014. Kommunerna och länsstyrelserna runt Vänern har också sedan 2007 samverkat för att öka kunskapen om översvämningsriskerna och för att påbörja ett riskreducerande arbete. Samarbetsorganet har bl.a. gett i uppdrag åt Karlstads universitet att genomföra en kartering av översvämningsrisker vid Vänern (Centrum för klimat och säkerhet, Rapport 2013:1) som visar på riskerna och de potentiella kostnaderna vid en översvämning.

Risken för översvämning i Mälaren är i dag hög enligt MSB:s rapport Konsekvenser av en översvämning i Mälaren (Fö2010/560/SSK) eftersom tillrinningen till sjön kan vara högre än den kapacitet som finns att tappa vatten från den. Viktiga samhällsfunktioner som energi- och kommunalteknisk försörjning, hälso- och sjukvård, transporter m.m. kan komma att påverkas vid en översvämning. En slutsats från MSB:s rapport (april 2012) är att det kan finnas anledning för ett antal objekt som levererar samhällsviktig service att vidta åtgärder för att minska sin sårbarhet fram till dess att en ökad tappningskapacitet från Mälaren finns.

På uppdrag av Stockholms stad redovisade SMHI i december 2011 ett förslag till ny reglering av Mälaren i samband med ombyggnationen av Slussen (dnr 2007/1143/204). Regeringskansliet bistod under 2010–2012 Mälardalens kommuner och Trafikverket i arbetet med att bedöma vem som har nytta av och bör bidra till att finansiera åtgärder för en säker reglering av Mälaren. I juni 2012 lämnade Försvarsdepartementets särskilda utredare en rapport med förslag på fördelning av kostnaderna mellan berörda kommuner (Fö2011/113/SSK). Enigheten om behovet av en ny reglering av Mälaren är stor, men flertalet kommuner förklarade sig inte vara beredda att skriva på en avsiktsförklaring om medfinansiering. Regeringen anger i budgetpropositionen för 2014 att man i frågan om finansiering av en ny reglering av Mälaren anser att kommunerna bör bidra till gemensamma åtgärder för att förebygga naturolyckor m.m. till följd av klimatförändringar så länge det finns en tydlig nytta i den egna kommunen och kostnadsfördelningen är skälig. Det ska råda en balans mellan kommunens befogenheter genom det s.k. planmonopolet och det ansvar som kommunen har för att skydda inte bara ny utan även befintlig bebyggelse mot t.ex. översvämningsrisker. Frågan uppges vara föremål för fortsatt hantering mellan de berörda kommunerna (prop. 2013/14:1 utg.omr. 6 avsnitt 4.2.1.2). Startpunkten för en ombyggnation av Slussen är avhängigt de pågående rättsliga prövningar som krävs för projektet.

Vad avser avtappning och skredsäkerhet har Lantmäteriet färdigställt den nya nationella höjdmodellen för de högst prioriterade områdena, bl.a. kring Vänern, Götaälvdalen och Mälardalen, och flera underlag har redovisats. SMHI anger på sin hemsida att klimatmodeller pekar på att det blir mer vatten i Vänern och Götaälvdalen i framtiden. Detta kan öka risken för översvämning och jordskred. I samverkan med SGI utvecklar SMHI nu ett beräkningsverktyg som ska ge bättre beslutsunderlag för att styra vattenflödet i Göta älv.

MSB har, inom ramen för den Nationella plattformen för arbete med naturolyckor, tagit fram rapporten Riksinventering med stöd av nationell höjdmodell - Sammanfattande rapport för fyra effektstudier av havsnivåhöjningar och en tillämpning vid riskinventering av väg (MSB publikation 625, januari 2014). Noggranna höjddata är viktiga som ett bra underlag och som indata för olika modeller och för en mängd olika tillämpningsområden, t.ex. för klimat Anpassning och sårbarhetsanalyser. Höjdmodellen finns i dag över större delen av landet och beräknas bli rikstäckande 2015. Tillämpningar av dessa noggranna höjddata har varit i fokus för två av plattformens projekt som genomförts under perioden 2012–2013: Framtida havsnivåhöjning och noggrann Nationell höjdmodell, där bl.a. användning vid studier av stranderosion vid kuster har studerats, samt Riskinventering vid väg med hjälp av Nationell höjdmodell och andra databaser.

I delstudierna Samhällsviktig verksamhet, Stranderosion vid kuster och Erosion och stabilitetsproblem nära vattendrag finns ett tydligt samhällsplaneringsperspektiv. Dessa studier visar hur viktigt det är att kombinera noggranna höjddata med detaljerade data som beskriver samhällsviktig verksamhet, geologi, geotekniska förhållanden, infrastruktur, byggnader och klimatvariabler, för att kunna göra bedömningar av påverkan vid extremhändelser i dag och i framtiden.

Ekonomisk kompensation vid naturolyckor

Statlig ersättning till kommunerna för kostnader i samband med räddningstjänst regleras i LSO. Om utflöde i visst vatten av olja eller andra skadliga ämnen har lett till kommunal räddningstjänst eller sanering har en kommun rätt till ersättning av staten för den del av kostnaderna som överstiger ett av regeringen fastställt belopp (7 kap. 2 §). En kommun har också rätt till ersättning om en räddningsinsats i kommunal räddningstjänst medfört betydande kostnader. Rätten till ersättning avser den del av kostnaderna som överstiger en självrisk som beräknas enligt grunder som regeringen fastställer (7 kap. 3 §). Ersättningsärendena prövas och administreras av MSB. Ersättningen finansieras genom anslaget 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m. under utgiftsområde 6, som uppgår till drygt 20 miljoner kronor årligen.

I samband med den stora skogsbranden i Västmanland i augusti 2014 möjliggjorde regeringen enligt deras hemsida att den ersättning för räddningsinsatser som kommunerna är berättigade till kunde betalas ut snabbare än normalt för att inte negativt påverka kommunernas likviditet. Regeringen tillgäng-

liggjorde därför 250 000 000 kronor till MSB för att genom anslaget 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m. täcka ersättningarna till kommunerna. Anslaget 2:4 Krisberedskap tillfördes också medel till stöd för Länsstyrelsen i Västmanlands län och de drabbade kommunerna för att följande skulle kunna betalas ut:

- 50 miljoner kronor till Länsstyrelsen i Västmanlands län att disponera för att skapa en möjlighet för Länsstyrelsen att bistå i efterarbetet, t.ex. att samordna olika intressen och/eller att stödja andra aktörer.
- 10 miljoner kronor till Länsstyrelsen i Västmanlands län för att täcka de kostnader som dittills hade uppstått vid länsstyrelsen i samband med branden.
- Länsstyrelsen i Västmanland fick ansvaret att vid behov fördela de 50 miljoner kronor som avsattes för att täcka kostnader med nära koppling till räddningsinsatsen i de berörda kommunerna.

Räddningstjänstens befogenheter

Gällande rätt

Den rättsliga grunden för räddningstjänstens insatser återfinns i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Enligt lagen avses med räddningstjänst de räddningsinsatser som staten eller kommunerna ska ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön. Staten eller en kommun ska ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt (1 kap. 2 §). Endast om en räddningstjänstsituation föreligger gäller de långtgående skyldigheter och befogenheter som enligt LSO tillkommer räddningsledaren. Dessa innefattar bl.a. ingripande i annans rätt, som innebär att räddningsledaren – om fara för liv, hälsa eller egendom eller för skada i miljön inte lämpligen kan hindras på något annat sätt – får bereda sig och medverkande personal tillträde till annans fastighet, avspärra eller utrymma områden, använda, föra bort eller förstöra egendom samt göra andra ingrepp i annans rätt i den mån det är försvarligt med hänsyn till faran och den skada som vållas (6 kap. 2 §).

Vad gäller förutsättningarna för en räddningsinsats framgår av lagens förarbeten att räddningstjänstbegreppet har konstruerats med utgångspunkt i principen om den enskildes primära ansvar för att skydda sitt liv och sin egendom och vidta och bekosta åtgärder i syfte att förhindra olyckor. Syftet med kommunens organisation för räddningstjänst är inte att befria den enskilde från ansvar och kostnader för räddningsinsatser vid olyckor, utan att hålla en organisation som kan ingripa när den enskilde inte själv eller med anlitan av någon annan kan klara av situationen. Vidare framgår att hänsyn bör tas till tidsaspekten. Långsamma skeenden räknas inte som en olyckshändelse, utan det ska vara en plötsligt inträffad händelse eller överhängande fara för en plötslig händelse. Skyldigheten för samhällets organ att ingripa måste, betonar för-

arbetena, vara begränsad för att inte äventyra effektiviteten hos räddningstjänstorganisationen (prop. 2002/03:119). LSO innehåller även bestämmelser om åtgärder efter avslutad räddningsinsats. En räddningsinsats är avslutad när räddningsledaren fattar beslut om detta i enlighet med vissa kriterier i lagen (3 kap. 9 §). Räddningsledarens beslut ska redovisas skriftligt i syfte att göra gränsdragningen mellan kommunens ansvar för räddningstjänst och den enskildes eller andra samhällsorgans ansvar för åtgärder efter en räddningsinsats klar och tydlig (prop. 2002/03:119). Ägaren eller innehavaren av egendom som har berörts av räddningsinsatsen ska underrättas om behov av t.ex. bevakning eller återställning (3 kap. 9 §). Vidare är kommunen skyldig att undersöka olyckan för att klarlägga orsaker, förlopp och hur insatsen har genomförts (3 kap. 10 §). Syftet med en sådan uppföljning och utvärdering är att bedöma både insatsens effektivitet och eventuella behov av förebyggande åtgärder (prop. 2002/03:119).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att klimatanpassningsarbetet och det förebyggande arbetet måste genomsyra hela samhället. Inom ramen för ansvarsprincipen bör samhällets aktörer fortsätta att vidta förebyggande åtgärder för att förbättra robustheten inom sina respektive ansvarsområden. Utskottet delar regeringens bedömning att i arbetet till förmån för ett klimatsäkert och hållbart samhälle bör fysisk planering och byggande, arbete med olycks- och krisberedskap samt hantering av olyckor och allvarliga störningar ses i ett helhetsperspektiv. Länsstyrelsernas, kommunernas och andra lokala aktörers ansvar för att öka kunskapen om översvämningsrisker och för att påbörja ett riskreducerande arbete är i sammanhanget viktigt då arbetet med att vidta förebyggande åtgärder för att begränsa naturolyckors konsekvenser bör knytas ihop med klimatanpassningsarbetet i fråga om markanvändning i samband med fysisk planering. MSB:s uppdrag att ur ett tvärsektorielt perspektiv kunna ta den stödjande rollen före, under och efter en kris är av fortsatt stor vikt liksom myndighetens sammanhållande roll i den nationella plattformen för arbete med naturolyckor.

Vidare kan utskottet konstatera att en rad myndigheter redan fått uppdrag som rör klimatanpassning i instruktioner och regleringsbrev. Utskottet anser fortfarande att regeringens proposition En sammanhållen klimat- och energipolitik (prop. 2008/09:162) kan anses motsvara en nationell strategi för klimatanpassning.

När det gäller skredsäkerhet och översvämningsrisker i Sverige konstaterar utskottet att ett omfattande arbete bedrivs av en rad myndigheter, t.ex. med karteringar över översvämningshotade områden (bl.a. kring Vänern, Götaälvdalen och Mälardalen), effektstudier av havsnivåhöjningar, insatsmetodik, utbildningar och fysiska förstärkningar av skydd och driftsäkerhet i samhällsviktiga verksamheter. Även SMHI:s pågående uppdrag, inom ramen för Kontrollstation 2015, att i samarbete med berörda myndigheter följa upp och analysera

det arbete med klimatanpassning som bedrivits sedan Klimat- och sårbarhetsutredningen med fokus på återstående behov av åtgärder är i sammanhanget mycket viktigt. Översvämningskarteringar enligt EU:s direktiv har lett till underlag som kommuner och länsstyrelser kan använda inom ramen för risk- och sårbarhetsanalyser, fysisk planering och klimatanpassningsåtgärder.

I sammanhanget bör man understryka vikten av MSB:s arbete med att integrera bedömningen av risker med en bedömning av förmågan att hantera dessa risker, anser utskottet. Regeringskansliets fortsatta beredning av förslagen i Statens geotekniska instituts Göta älvutredning välkomnas, inklusive kopplingen till situationen för Väneren.

Likt tidigare anser utskottet att de överväganden som legat till grund för bestämmelserna i LSO om räddningstjänstens befogenheter alljämt äger giltighet. Enligt utskottets mening är dessa bestämmelser, tillsammans med de skyldigheter som lagen föreskriver när det gäller efterföljande åtgärder, en tillfredsställande ordning med hänsyn till ansvarsfördelningen mellan det offentliga och den enskilde.

Vad avser frågan om ersättning för skador vid naturkatastrofer anser utskottet fortfarande att betydelsen av skadeförebyggande arbete måste framhållas och att det är viktigt att inte undergräva incitamenten för sådana insatser. Utskottet konstaterar samtidigt att frågor om utformningen av ersättningar vid naturkatastrofer är föremål för arbete inom EU och välkomnar kommissionens initiativ att se över möjligheter till mer robusta försäkringslösningar på området.

Det bör i sammanhanget påtalas att riksdagen efter förslag från regeringen har möjlighet att tillföra medel till det avsedda anslaget vid behov, vilket bl.a. skogsbranden i Västmanland visade på. Riksdagen kan också anvisa ytterligare medel till statsbudgeten. Utskottet vill understryka att det inte finns några hinder mot privata försäkringslösningar på dessa områden och därmed inga starka skäl för att införa ytterligare statliga lösningar.

Sammanfattningsvis anser utskottet att pågående arbeten på lokal, regional, nationell och europeisk nivå, kommande utvärderingar och utredningar, inklusive den tidigare nämnda med anledning av skogsbranden i Västmanland, samt gällande ordning ger vid handen att det inte finns skäl för riksdagen att vidta ytterligare åtgärder på området för tillfället, varför aktuella motioner avstyrks.

Fyrverkerier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om fyrverkerier. Utskottet hänvisar bl.a. till att den rådande lagstiftningen är välavvägd och tydlig.

Motionerna

I motion 2014/15:1736 anför Catharina Bråkenhielm (S) att trots att ett förbud av försäljning av smällare i Sverige infördes 2001 finns de ändå kvar på marknaden där de saluförs som raketer, vilka är tillåtna att sälja. Lagstiftningen bör därför ses över så att förbudet mot smällare kan upprätthållas på det sätt som var avsikten när lagen infördes.

Elin Lundgren (S) anför i motion 2014/15:1747 att det är lämpligt med en översyn av behovet av ett förbud för privatpersoner att köpa och avfira fyrverkerier då ljudet kan upplevas som mycket skrämmande för både människor och djur, men också kan leda till fysisk skada. Till detta kommer en problematik med bränder orsakade av fyrverkerier och att de kemikalier som ingår också är en belastning på miljön, tillägger motionären.

Bakgrund

Tidigare behandling och gällande ordning

Utskottet framhöll i betänkande 2013/14:FöU6 att användningen av fyrverkerier har en lång tradition och är till glädje och nöje för många människor men också är förenad med vissa missförhållanden. Utskottet ville, liksom tidigare, framhålla att det delar den olust som många känner inför den ibland ovarsamma användningen av fyrverkerier men att det finns en välavvägd och tydlig lagstiftning på området. Utskottet konstaterade att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), i egenskap av föreskrivande myndighet, följer utvecklingen på området för att med hänsyn till allmänhetens säkerhet anpassa de generella bestämmelserna efter kunskapsläget och att det i övrigt är upp till kommunerna att närmare begränsa de problem som kan uppstå för allmänheten. Den nya lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, förkortad LBE, som trädde i kraft hösten 2010 har, enligt utskottets mening, också skapat bättre förutsättningar för den kommunala tillstånds- och tillsynsverksamheten, och utskottet noterade att MSB i egenskap av tillsynsvägläddande myndighet har vidtagit åtgärder för att stärka kommunernas arbete på området, bl.a. genom särskilda utbildningar.

När det gäller problem med smällare och efterlevnaden av förbudet mot sådana produkter noterade utskottet att MSB:s bedömning är att utvecklingen går mot fyrverkerier av allt mindre kaliber och med allt mindre knallsats, och att man inte har kunnat konstatera att tillverkarna har försökt kringgå förbudet. Utskottet har också tidigare konstaterat att det av den information som finns

att tillgå går att utläsa att utvecklingen går mot mindre farliga produkter. Den senaste statistiken över fyrverkeriolyckor visar att antalet svåra skador orsakade av fyrverkerier fortsätter att minska och stärker därmed utskottets tidigare uppfattning. Utskottet avstyrkte därmed motionerna likt man gjorde med liknande motioner i betänkandena 2010/11:FöU6 och 2012/13:FöU4.

Med hänvisning till ordningslagens (1993:1617) bestämmelser om tillstånd för användning av fyrverkerier och kommunernas möjligheter att begränsa användningen genom ytterligare föreskrifter ansåg utskottet i betänkande 2013/14:FöU6 att kommunerna har goda möjligheter att reglera när och var fyrverkerier får användas och på så sätt minimera de risker och problem som uppkommer för allmänheten. Enligt 3 kap. 7 § ordningslagen får pyrotekniska varor inte användas utan tillstånd av polismyndigheten om användningen med hänsyn till tidpunkten, platsens belägenhet och övriga omständigheter innebär risk för skada på eller någon beaktansvärd olägenhet för person eller egendom. Utformningen av bestämmelsen innebär att tillståndskravet inte är avgränsat geografiskt eller till vissa varor utan anknyter till en bedömning av omständigheterna för användningen, främst tidpunkten och platsen. Med skada avses såväl fysisk som psykisk skada, t.ex. att ett barn eller djur blir skrämt, och begreppet olägenhet tar sikte på om användningen av pyrotekniska varor kan anses som störande för omgivningen (prop. 1992/93:210 s. 282). Detta återspeglas även i den aktsamhetsregel för användning av bl.a. pyrotekniska varor som fastställs i 7 § LBE. Av 3 kap. 9 § ordningslagen framgår att kommunen får utfärda de ytterligare föreskrifter om användning av pyrotekniska varor inom kommunen eller en del av denna som behövs för att förhindra att människors hälsa eller egendom skadas. Med stöd av denna bestämmelse kan således tillståndskrav för eller förbud mot användning av pyrotekniska varor av visst slag eller inom ett visst område införas. I förarbetena framhålls att begreppet hälsa har en vid räckvidd och att hänsyn t.ex. ska kunna tas till intresset av att utan störning kunna vistas och förflytta sig utomhus (prop. 1992/93:210 s. 284).

Utskottet har också framhållit genomförandet av EU-direktivet om utsläppande på marknaden av pyrotekniska artiklar (2007/23/EG), det s.k. pyrodirektivet. Syftet med direktivet är att skapa en gemensam bedömningsgrund i hela EU när det gäller miljöpåverkan och säkerheten för konsumenterna. Sedan juli 2010 ska alla nya fyrverkerier som är avsedda för svenska konsumenter ha genomgått den gemensamma bedömningen. I Sverige är MSB ansvarig myndighet för föreskrifter och allmänna råd som rör hanteringen av fyrverkerier enligt LBE med tillhörande förordning, och direktivet har genomförts genom MSB:s föreskrift (2010:2) om pyrotekniska artiklar. Föreskriften reglerar bl.a. krav på fyrverkerierna som sådana och vilka fyrverkerier som får säljas till konsumenter. I samband med införlivandet av direktivet utredde MSB vilka produkter som ur ett säkerhetsperspektiv kunde komma i fråga för försäljning till konsumenter. Utskottet har ställt sig bakom de bedömningar och ställningstaganden som MSB redovisat i fråga om detta. Den 6 december 2013 remitterade MSB ett förslag till nya föreskrifter om pyrotekniska artiklar med

anledning av ny kunskap om faror vid användning av raketer med mer än 75 gram pyrotekniska satser. Enligt förslaget, som senare blev verklighet, ska sådana stora raketer inte längre få säljas till eller användas av allmänheten (MSB 2013-747).

När det gäller förbudet mot smällare uttrycks det genom en bestämmelse i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor att MSB – i den utsträckning det är möjligt med hänsyn till gällande regler inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) – endast ska tillåta sådana fyrverkeripjäser som har ett annat huvudsakligt syfte än att avge knallar (25 §). I enlighet med pyrodirektivet omfattar förbudet inte den produkttyp som kallas ryska smällare, som avger mindre ljud. I MSB:s information om fyrverkerier framhålls att det kan upplevas som att det fortsätter att smälla trots förbudet, eftersom många andra fyrverkeriprodukter också kan avge ljud men att myndigheten har underkänt många produkter för att knallen har ansetts vara för stor i förhållande till den övriga effekten. Även rent tekniskt, påtalar MSB, borde knalljudet ha minskat under de senaste åren till följd av att ett nytt internationellt klassificeringssystem har medfört strängare krav på förvaring och transport av farligt gods, vilket lett till att fyrverkerier har blivit allt mindre i kaliber och innehåller allt mindre knallsatser. MSB uppger vidare att man inte har kunnat konstatera att fyrverkeritillverkarna har försökt kringgå förbudet mot smällare genom att göra liknande produkter men med ljuseffekter, eller genom mer knalleffekter i de fyrverkerier som inte är förbjudna. MSB bedömer inte heller att det nu finns fler små fyrverkeriprodukter på marknaden än tidigare (MSB:s webbsida). Den 1 juli 2015 ersätter ett omarbetat direktiv (2013/29/EU) det tidigare pyrodirektivet.

När det gäller fyrverkeriers miljöpåverkan har utskottet vid de tidigare behandlingarna av frågan påtalat att utvecklingen går mot mindre farliga och mer miljöanpassade produkter och att de utsläpp som orsakas av dagens fyrverkerier enligt tillgänglig information inte utgör någon nämnvärd risk, vare sig för människors hälsa eller för miljön. Kemikalieinnehållet i fyrverkerier regleras bl.a. genom att de ämnen som förbjuds i förordning (EG) nr 850/2004 om långlivade organiska föroreningar inte får förekomma i fyrverkerier. I LBE:s aktsamhetsregel för hantering av explosiva varor ingår också krav på att vidta nödvändiga försiktighetsmått för att förebygga och begränsa skador på miljön. Vidare framgår av de väsentliga säkerhetskrav som anges i MSB:s närmare föreskrifter om pyrotekniska artiklar att fyrverkerier bara får tillverkas av material som minimerar de risker som avfallet kan innebära för hälsa, egendom och miljö.

Utskottet har i dessa tidigare betänkanden även ansett att den nya lag (LBE) som trädde i kraft i september 2010 har skapat bättre förutsättningar att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador. Bland annat har bestämmelsen om överlåtande av explosiva varor förtydligats, med innebörden att t.ex. fyrverkerier endast får överlåtas till den som har rätt att hantera dem (15 §). Avsikten är att detta ska leda till minskad langning och att ungdomars missbruk av fyrverkerier stävjas. Lagen har också inneburit att ansvaret för tillstånd och

tillsyn av förvaring, handel och överföring av fyrverkerier samlats hos kommunerna, vilket enligt utskottets mening väsentligen förbättrat kommunernas förutsättningar att ta ett samlat grepp om fyrverkeriverksamheten.

För att säkerställa efterlevnaden av de bestämmelser som anges i och följer av LBE bedriver MSB operativ tillsyn och marknadskontroll – bl.a. genom inspektion av försäljningsställen och importörernas lager – samt ger tillsynsvägledning i de fall då andra aktörer ansvarar för den operativa tillsynen. Som ett led i detta arbete har MSB sedan 2012 utvecklat och genomfört en särskild utbildning inom LBE för kommunala tillsynsför rättare och tillståndsgivare (MSB:s årsredovisning för 2012).

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6) uttrycker regeringen att det finns ett behov av att få en sammantagen bild av hur fyrverkerianvändningen ser ut i Sverige. MSB har därför haft i uppdrag att redogöra för allmänhetens användning av fyrverkerier och hur dagens lagstiftning tillämpas av kommuner för att stävja de problem som är förknippade med användningen, samt belysa goda exempel på detta. MSB redovisade uppdraget i oktober 2014 (MSB dnr 2014-2616) där MSB:s bedömning, med utgångspunkt i de svar som lämnats från Rikspolisstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), är att det inte finns påtagliga problem när det gäller allmänhetens användning av fyrverkerier. Kommunerna upplever att de åtgärder som de i vissa fall vidtagit har gett resultat. De synpunkter som lämnats av kommunerna i fråga om innehållet i och tillämpningen av LBE ger inte stöd för att det finns ett behov av ändrade bestämmelser. Det kan dock finnas anledning för kommunerna att utveckla sina tillsynsrutiner. Av 23 § LBE framgår att MSB ska samordna tillsynsmyndigheternas verksamhet och hjälpa dem i deras arbete. Ett sätt för MSB att leva upp till det ansvaret kan vara att uttolka och ge kommunerna råd om hur bestämmelserna kan tillämpas. Ytterst är det dock domstolen som får avgöra om kommunerna haft fog för sina beslut om åtgärder.

Regeringen beskriver också att rådets direktiv 93/15/EEG om explosiva varor för civilt bruk har omförhandlats och att det nya direktivet antogs den 26 februari 2014. Arbetet med implementeringen av direktivet pågår. MSB meddelade under 2013 ändringar i föreskrifterna om pyrotekniska artiklar som bl.a. innebär ett förbud för allmänheten att använda raketer som innehåller mer än 75 gram explosiv vara.

I MSB:s årsredovisning för 2013 framgår att MSB under året tog fram tre handböcker och en vägledning i ämnet. Handboken Försäljning av fyrverkerier innehåller praktiska råd och redogör för vilka krav som gäller för fyrverkeriartiklar, hur de får säljas och hur de ska förvaras. Försök har genomförts för att undersöka vilka skador olika typer av fyrverkeriartiklar kan leda till. Resultaten ledde till det ovan nämnda förbudet för allmänheten att använda raketer som innehåller mer än 75 gram explosiv vara.

Varje år skadas ca 100 personer så allvarligt av fyrverkerier att de behöver uppsöka en akutmottagning, framgår det av årsredovisningen. Drygt 20 av dessa har så allvarliga skador att de behöver läggas in på sjukhus för fortsatt vård. De vanligaste skadorna från fyrverkerier är bränn- och sårskador. Skador på händer och fingrar är vanliga liksom skador på huvudet, där framför allt ögonen är utsatta. Det är nästan lika vanligt att det är en åskådare som skadas som att det är den som avfyrrar pjäsen. Vanliga orsaker till olyckor med fyrverkerier är att pjäsen exploderar tidigare än man föreställt sig, att man leker eller experimenterar med fyrverkerier eller att man kastar eller fyrrar av en pjäs utan att ha kontroll över vart den tar vägen och någon annan blir träffad. Instruktionerna följs helt enkelt inte.

Enligt MSB:s faktapromemoria från december 2014 har antalet vårdade på sjukhus till följd av olyckor med fyrverkerier halverats under perioden 1997–2013. I genomsnitt vårdas numera drygt 20 personer varje år på sjukhus till följd av olyckor med fyrverkerier. Antalet slutenvårdade liksom antalet besök på akutmottagningar har halverats under de senaste 15 åren. Andelen män och pojkar ökar bland de skadade, och medelåldern hos de skadade har ökat något.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är förenat med ett stort personligt ansvar att använda sig av fyrverkerier, både för ens egens och andras säkerhet och trivsel. Även om det är glädjande med en sjunkande tendens avseende olyckor med fyrverkerier bör det aktuella arbetet inte avstanna utan utvecklas så att användningen av fyrverkerier fullt ut kan ske till förmån för vad de ursprungligen var till för, som ett glädjeämne vid högtidliga tillfällen. Det kan dock konstateras, med stöd från MSB, Rikspolisstyrelsen och SKL att det inte finns påtagliga problem när det gäller allmänhetens användning av fyrverkerier och att det inte finns stöd för ändringen av innehållet i och tillämpningen av lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Lagstiftningen är välavvägd och tydlig, och kommunerna har goda möjligheter att reglera när och var fyrverkerier får användas och på så sätt minimera de risker och problem som uppkommer för allmänheten.

MSB:s bedömning är dessutom att utvecklingen går mot fyrverkerier av allt mindre kaliber och med allt mindre knallsats, och att man inte har kunnat konstatera att tillverkarna har försökt kringgå förbudet, samt att utvecklingen går mot mindre farliga och mer miljöanpassade produkter och att de utsläpp som orsakas av dagens fyrverkerier enligt tillgänglig information inte utgör någon nämnvärd risk vare sig för människors hälsa eller för miljön. Utskottet finner sammantaget att motionärernas intentioner är tillgodosedda och att det därför inte finns anledning för riksdagen att för närvarande vidta ytterligare åtgärder på området. Utskottet avstyrker av dessa skäl motionsyrkandena.

Informations- och cybersäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om informations- och cybersäkerhet. Utskottet hänvisar till det arbete som pågår med att utreda och utveckla den svenska informationssäkerheten.

Jämför reservation 7 (SD).

Motionerna

Monica Green (S) anför i motion 2014/15:2190 att förutsättningarna för att stärka Sveriges it-säkerhet bör ses över mot bakgrund av att flera uppmärksammade incidenter har skett på senare år, där obehöriga trängt in i offentliga och privata it-system och tillförskansat sig information som sedan kunnat lagras och vidareanvändas på sätt som inte var avsedda. Det krävs en bättre samordning av skyddsåtgärderna och ett tydliggörande av ansvarsförhållandena på informationssäkerhetsområdet, samt ett nationellt försvar mot it-baserade angrepp, anför motionären. En nationell strategi för it-säkerhet bör antas och uppdateras kontinuerligt. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör bl.a. ges ett tydligt samordnande ansvar för att utveckla rutiner och kommunikationsstrukturer samt koordinera skyddsåtgärder i händelse av en it-relaterad kris eller ett angrepp. Standarder för säkerhet i offentliga system och en plan för kriser och hindrande av intrång i offentliga it-system ska finnas. Offentliga it-system ska regelbundet säkerhetstestas på liknande sätt som i dag sker med t.ex. el- och telenäten, föreslår motionären. Statens möjligheter att inhämta olika uppgifter måste alltid omgärdas av ett starkt rättssäkerhets- skydd, dock saknas det helt en ordentlig kartläggning av hur privata företag använder information om enskilda användare och i vilken utsträckning uppgifter sparas. Motionären anför vidare att Sverige bör engagera sig och driva på gemensamma insatser för förbättrad it-säkerhet i internationella samarbeten inom det nordiska samarbetet, samt inom EU och FN, t.ex. genom cybersäkerhetsövningar.

Mikael Jansson m.fl. (SD) föreslår i motion 2014/15:2961 yrkande 7 att Sverige bör undersöka intresset och möjligheterna för ett eget nordisk-baltiskt, och säkert, internet baserat på svenska mikrosatelliter då militär underrättelse-tjänst, terrorism och organiserad brottslighet kommer att använda sig av informationsteknologi i allt högre utsträckning. Detta gör det allt viktigare att vidta adekvata åtgärder för att skydda och försvara vitala nationella intressen mot cyberhot, menar motionärerna. Detta blir särskilt viktigt när större delen av samhället är helt beroende av en fungerande informationsteknologi. Sverige bör skaffa sig ett aktivt informationsteknologiskt försvar (aktiv cyberför-måga). Rika länder kan förväntas skapa "egna internet" som är avgränsade mot övriga datanätverk. Regeringen bör därför undersöka möjligheten för ett nordisk-baltiskt säkert internet baserat på svenska mikrosatelliter. Satelliterna är

i ett sådant läge strategiska produkter och ska direktupphandlas, föreslår motionärerna.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet instämde i betänkande 2013/14:FöU11 med Förvarsberedningen i vikten av att se på informations- och cybersäkerhetsfrågorna ur en strategisk synvinkel och välkomnade därför att regeringen hade gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå en nationell strategi för hantering och överföring av information i elektroniska kommunikationsnät och it-system m.m. Tillika ansåg utskottet att MSB m.fl. myndigheters pågående arbete med skydd av samhällsviktig verksamhet, inklusive informations- och cybersäkerhetsfrågor, var av stor vikt för att skydda svenska intressen från dessa typer av hot. Internationell samverkan är även i fortsättningen en grundförutsättning för att öka informationssäkerheten i Sverige, ansåg utskottet, och välkomnade därför det strategiska arbete som bedrivs inom ramen för det nordiska och europeiska samarbetet. Det kunde sammantaget konstateras att det pågick ett stort arbete med att förstärka och förbättra, men också att fortsätta att utreda samhällets förmåga att förebygga och hantera allvarliga it-incidenter, varför förslagen i motionsyrkandena avstyrktes.

Även i betänkande 2010/11:FöU2 avstyrkte utskottet diverse motionsyrkanden om informationssäkerhet med hänvisning bl.a. till pågående utredningsuppdrag som MSB hade fått, t.ex. om åtgärder för att förbättra samhällets samlade förmåga att förebygga och hantera it-incidenter samt efterföljande uppdrag, bl.a. om en säker digital informations- och kommunikationsinfrastruktur för den offentliga sektorn.

Pågående arbete

I Förvarsberedningens rapport Försvaret av Sverige – Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20) konstateras att Sveriges samlade förmåga att förebygga, motverka och aktivt hantera konsekvenserna av civila och militära hot, händelser, attacker och angrepp inom informationssäkerhetsområdet måste öka. Förvarsberedningen tar även upp vikten av att det internationella samarbetet utvecklas för att säkerställa en mer robust informationssäkerhet. På ett utrikes- och säkerhetspolitiskt plan är samarbete om normbildande och förtroendebyggande åtgärder bl.a. inom multilaterala organisationer som FN och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) centrala för att stärka internationell säkerhet och minska risker för angrepp och konflikter på området. Förvarsberedningens rapport kommer att ligga till grund för den försvarspolitiska inriktningspropositionen 2015.

Regeringen redogör i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6) för hur en särskild utredare har fått i uppdrag att föreslå en strategi

och mål för hantering och överföring av information i elektroniska kommunikationsnät och it-system (dir. 2013:110). Detta är ett led i regeringens ambition att hålla samman det nationella och det internationella arbetet inom informationssäkerhetsområdet. Strategin tar sin utgångspunkt i såväl en säkerhetspolitisk kontext som i målen för Sveriges säkerhet och målen för samhällets krisberedskap. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2015.

I budgetpropositionen för 2015 anger regeringen, i likhet med Försvarsberedningen, att arbetet med att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera it-incidenter ska fortsätta. Arbetet inkluderar bl.a. att öka informationssäkerheten hos aktörer på alla nivåer i samhället. Det är också fortsatt prioriterat att öka säkerheten i bl.a. industriella informations- och styrsystem. Det är vidare viktigt att dra lärdom av inträffade incidenter vid det fortsatta strategiska arbetet med att öka samhällets informationssäkerhet och skyddet av de mest samhällsviktiga funktionerna, framhåller regeringen.

Inom ramen för anslaget 2:4 Krisberedskap har satsningar på ökad säkerhet i industriella informations- och styrsystem fortsatt, understryker regeringen i samma proposition. De sektorer som har prioriterats är elproduktion och eldistribution, vatten- och avloppsproduktion, transporter, kärnteknisk verksamhet samt processindustri.

Regeringens bedömning i budgetpropositionen är att det arbete som bedrivits under året har ökat samhällets samlade förmåga att förebygga och hantera it-incidenter. Regeringen anser att informationssäkerhet är en prioriterad fråga och dessutom en del i arbetet med att nå målen för Sveriges säkerhet och samhällets krisberedskap. It-utvecklingens effekter omfattar även utmaningar för svensk säkerhets- och försvarspolitik, och arbetet med samhällets informationssäkerhet måste fördjupas som en del i det nationella säkerhetsarbetet. Resultatet av den ovannämnda utredningen kan komma att bli ett centralt verktyg för att hålla samman det nationella och det internationella arbetet inom informationssäkerhetsområdet och för att nå Sveriges politiska mål, hävdar regeringen.

Utvecklingen av e-tjänster som tillhandahålls av t.ex. myndigheter fortsätter att öka. Verksamheter hos kommuner och landsting, bl.a. vård och omsorg, digitaliseras i allt större utsträckning. Sjukhusjournaler är ett exempel och trygghetslarm, som finns hos drygt 200 000 användare, är ett annat. Regeringen menar därför i propositionen att det är angeläget att medborgarna kan lita på att systemen är säkra och att integritetsaspekter beaktas. Hoten och riskerna inom informationssäkerhetsområdet kan vara mycket komplexa och svåra att hantera. Hot- och riskskalan kan omfatta alltifrån tekniska fel till angrepp som riktas mot våra samhällsviktiga funktioner.

Mellan de nordiska länderna har ett gemensamt kommunikationsnätverk för säker informationsdelning mellan de nationella CERT-organisationerna (Computer Emergency Response Team) etablerats (Fö2013/2012/SSK), anges av regeringen i budgetpropositionen. För att utveckla förmågan till samarbete mellan staten och näringslivet har den nationella informationssäkerhetsövningen (NISÖ) genomförts i MSB:s regi. Övningen har bidragit till att utveckla

den nationella förmågan att hantera omfattande it-angrepp mot samhällsviktiga system. MSB har tillsammans med Datainspektionen och Socialstyrelsen arbetat med att omsätta befintliga strategier för informationssäkerhet till konkreta handlingsplaner inom e-förvaltningen samt inom vård och omsorg. Arbetet har resulterat i att ett arbetsutskott för frågorna har inrättats i E-delegationen. MSB har tagit fram två vägledningar, dels om informationssäkerhet i upphandling, dels om fysisk informationssäkerhet i it-utrymmen. Även en ny metod för kontinuitetshantering har tagits fram av myndigheten.

EU-kommissionen har tillsammans med Europeiska utrikestjänsten (EEAS) tagit fram ett gemensamt meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) och Regionkommittén om EU:s strategi för cybersäkerhet: en öppen, säker och trygg cyberrymd (JOIN(2013) 1 slutlig). Denna strategi behandlar cybersäkerhet i ett vidare perspektiv än bara frågan om förmåga att motstå it-incidenter eller it-angrepp. Därtill lämnade EU-kommissionen den 2 februari 2013 förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder för att säkerställa en hög gemensam nivå av nät- och informationssäkerhet i hela unionen (KOM (2013) 48 slutlig), det s.k. NIS-direktivet. Förslaget innehåller bl.a. krav på att samtliga medlemsstater ska ta fram nationella strategier för nät- och informationssäkerhet. För närvarande pågår förhandlingar om innehållet i och utformningen av artiklarna till direktivet. Detta förväntas vara klart under 2015.

MSB har i uppdrag i sitt regleringsbrev för 2015 att, i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), genomföra en undersökning av hur Sveriges kommuner arbetar med informationssäkerhet, i vilken länsstyrelsernas roll ska beaktas. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 1 december 2015.

I tillägg kan nämnas den nationella handlingsplanen för samhällets informationssäkerhet som publicerades 2012 och som MSB tog fram på uppdrag av regeringen i samråd med övriga myndigheter som ingår i Samverkansgruppen för informationssäkerhet (SAMFI), dvs. Försvarets materielverk (FMV), Sveriges certifieringsorgan för it-säkerhet (CSEC), Försvarets radioanstalt (FRA), Försvarmakten, Post- och telestyrelsen (PTS), samt Säkerhetspolisen/Rikskriminalpolisen. En statusrapport för handlingsplanens genomförande publicerades i december 2014 (MSB:s publikation MSB800).

I handlingsplanen ingår ett trettiotal åtgärds punkter för att öka informationssäkerheten i samhället. Nyckelområden är samverkan för att motverka och hantera allvarliga it-incidenter och åtgärder för att öka medvetenheten om behovet av informationssäkerhet i samhället. Ett viktigt syfte med planen är att ge väsentliga samhällsaktörer stöd för att förbättra sin informationssäkerhet. Bland dessa finns myndigheter, landsting och kommuner men också privata aktörer. Arbetet med handlingsplanen kommer att avslutas 2015. Under de senaste två åren har myndigheterna i SAMFI och många andra aktörer i samhället genomfört ett stort antal aktiviteter för att öka samhällets informations- och cybersäkerhet. Ett antal av de åtgärder som presenteras i planen är genomförda, och för det stora flertalet åtgärder har arbetet kommit en lång väg.

De fem strategiska områdena är 1. informationssäkerhet i verksamheter; 2. kompetensförsörjning; 3. informationsdelning, samverkan och respons; 4. kommunikationssäkerhet, samt 5. säkerheter i produkter och system.

Riksrevisionen publicerade i november 2014 rapporten Informationssäkerheten i den civila statsförvaltningen (RiR 2014:23) där man menar att det finns omfattande brister i regeringens och myndigheternas arbete med informationssäkerhet. Regeringen har inte någon samlad bild av vilka hoten är, i vilken omfattning de realiserats och vilka skyddsåtgärder myndigheterna vidtar. Riksrevisionen lämnar vissa rekommendationer till regeringen och stöd- och tillsynsmyndigheterna, som bör kunna bidra till att stärka säkerheten. Bland annat föreslås att utöka tillsynen så att den omfattar väsentligt mer än endast de allra mest skyddsvärda delarna av statsförvaltningen, att se till att det finns en funktion och en process i Regeringskansliet med syfte att samla hantera informationssäkerheten, samt att snarast införa obligatorisk incidentrapportering för samtliga myndigheter. En skrivelse från regeringen i ärendet är att vänta under 2015.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser, liksom Försvärsberedningen och regeringen, att informations- och cybersäkerhetsfrågorna är av mycket stor vikt i dag och att Sverige måste se på detta ur ett strategiskt och långsiktigt perspektiv. Det är därför som utskottet ser det som grundläggande att en särskild utredare getts i uppdrag att föreslå en nationell strategi för hantering och överföring av information i elektroniska kommunikationsnät och it-system. Internationell samverkan, framför allt på nordisk och europeisk nivå, är även i fortsättningen en grundförutsättning för att öka informationssäkerheten i Sverige och för att skydda samhällsviktig verksamhet, anser utskottet. Övningsverksamhet är en viktig del i detta. Rätts-säkerheten och den enskildes integritet måste i sammanhanget säkerställas.

Att det i dagsläget inte är lämpligt att föregå det arbete som pågår med att utreda och utveckla den svenska informationssäkerheten, inklusive uppföljningen av Försvärsberedningens rapport och Riksrevisionens granskning, innebär att utskottet avstyrker motionsyrkandet om behovet av att stärka Sveriges it-säkerhet, tillika yrkandet om att skapa ett säkert internet i ett nordisk-baltiskt sammanhang.

Livsmedelsförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om livsmedelsförsörjning. Utskottet hänvisar bl.a. till olika utredningar samt det omfattande arbete som Livsmedelsverket bedriver på området.

Jämför reservation 8 (SD).

Motionen

Mikael Jansson m.fl. (SD) föreslår i motion 2014/15:2961 yrkande 4 att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel bör öka för att garantera större uthållighet vid internationella kriser. Motionärerna anför att den kraftiga befolkningsökningen i kombination med en snabb ekonomisk utveckling i världen leder till en omfattande belastning på världens miljö och en kapplöpning efter naturresurser. Riskerna är stora att detta kan leda till fler konflikter om odlingsmark, sötvatten, energiresurser, mineraltillgångar och andra naturtillgångar. Kampen om resurserna riskerar också att leda till ansträngda relationer och i värsta fall väpnade konflikter mellan stormakterna, anser motionärerna.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet välkomnade i betänkande 2013/14:FöU11 de goda exempel på arbetet av relevans för området som bedrivs, t.ex. en lång rad genomförda aktiviteter från Livsmedelsverkets sida när det gäller försörjning av livsmedel och dricksvatten, en kommande utredning om det sistnämnda, den fortsatta behandlingen inom Regeringskansliet av betänkandet En ny ransonerings- och prisregleringslag (SOU 2009:69) och Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport. Inte minst den samverkan som finns i dag mellan relevanta aktörer på bägge områden noterades. Utskottet ansåg också att de resultatmål som MSB tagit fram, med hjälp av Livsmedelsverket och Jordbruksverket, för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner för bl.a. dricksvatten- och livsmedelsförsörjning är av stor vikt för att kunna förebygga och hantera framtida kriser. Samtliga motionsyrkanden avstyrktes då utskottet konstaterade att en lång rad arbeten pågick på området.

Utskottet avstyrkte i betänkande 2010/11:FöU2 ett antal motionsyrkanden om livsmedelsförsörjning och långsiktig beredskap för Sveriges livsmedelsförsörjning t.ex. vid mycket höga oljepriser. Utskottet konstaterade att när det gäller frågan om livsmedelsförsörjning har Utredningen om översyn av ransoneringslagen och prisregleringslagen genomfört en översyn av ransoneringslagen (1978:268) och prisregleringslagen (1989:978). Översynen presenteras i betänkandet En ny ransonerings- och prisregleringslag (SOU 2009:69), där

utredningen beskriver de nuvarande förutsättningarna för livsmedelsförsörjningen och föreslår ett antal författningsändringar. Utskottet konstaterade att för livsmedelsområdet gäller, enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap, det normala sektorsansvaret och ansvarsprincipen. De statliga beredskapslagren av livsmedel, livsmedelsråvaror och insatsvaror till jordbruket avvecklades i och med inträdet i EU. Det kan därför vid en svår bristsituation där vare sig importen eller den inhemska produktionen räcker till för att täcka landets behov bli avgörande att en ransonering snabbt kan komma till stånd av de varor som finns hos producenter och återförsäljare. Eftersom produktions- och distributionskedjan på livsmedelsområdet är spridd på en mängd nivåer, såväl inom landet som utomlands, ansåg utredaren att det är av vikt att det finns en systematisk överblick över denna. Även på regional och lokal nivå måste det finnas en överblick över hur invånarna försörjs med livsmedel.

Utskottet konstaterade vidare att Livsmedelsverket, på uppdrag av regeringen (Jo2010/889), har formulerat förslag till att inrätta och utforma samverkansgrupper eller råd för samordning av krisberedskapsplaneringen för livsmedels- och dricksvattenförsörjning. Utskottet konstaterade att det pågår arbete med att förstärka beredskapen för en eventuell bristsituation inom livsmedelsförsörjningen, och utskottet avstyrkte därför den aktuella motionen.

Pågående arbete

Regeringen redogör i proposition 2013/14:144 för arbetet med livsmedels- och dricksvattenförsörjning i Sverige i dag enligt nedan. Regeringen bedömer förmågan att hantera kriser inom området generellt som god med vissa brister. På grund av livsmedels- och dricksvattenområdets komplexitet kräver utvecklingen av leveranssäkerheten och krisberedskapen på området en mycket god samverkan mellan ansvariga aktörer i form av företag, kommuner, länsstyrelser, centrala myndigheter och branschorganisationer. Den globala handeln med livsmedel ställer även krav på internationell samverkan vid händelser som berör flera länder. Livsmedelsområdet är också i stor utsträckning uppbyggt av privata aktörer, såväl nationella som internationella, vilket kräver en utvecklad privat-offentlig samverkan.

Livsmedelsverket är ansvarig myndighet och svarar i leden efter primärproduktionen för nationell samordning när det gäller kris- och beredskapsplanering av livsmedelsförsörjning. Myndigheten ansvarar även för kris- och beredskapsplanering av dricksvattenförsörjningen i samhället. Enligt Regeringskansliet har Livsmedelsverket inrättat två samrådsgrupper för livsmedelsförsörjning respektive dricksvatten. Dessa samrådsgrupper består av myndigheter, kommuner och näringsliv.

Livsmedels- och dricksvattenförsörjningens leveranssäkerhet och förmåga att motstå och hantera störningar har under de senaste åren stärkts genom flera åtgärder, enligt proposition 2013/14:144. Säkerhetsgenomgångar hos livsme-

delsföretag, etablering av ett resurslaboratorium för beredskapsdiagnostik, övningar och utbildningar riktade till kommuner och länsstyrelser är exempel på åtgärder inom området. Utrustning för nödvattenförsörjning har också anskaffats av Livsmedelsverket för att komplettera kommunernas vattenförsörjning i händelse av problem eller avbrott.

Livsmedelskedjans starka beroende av el, elektroniska kommunikationer och it, transporter och nyckelkompetenser hör till de viktigaste fortsatta utmaningarna inom livsmedelsförsörjningen, anger regeringen i propositionen 2013/14:144. Allt större anläggningar, specialiserad tillverkning och försörjningskedjor med allt mindre lager påverkar också förutsättningarna för livsmedelsförsörjning vid kriser och allvarliga händelser. Ett stort beroende av livsmedelsimport är en annan utmaning i händelse av en omfattande politisk och ekonomisk instabilitet i omvärlden. Sverige har i dag en sjunkande livsmedelsproduktion och inte något angivet försörjningsmål för den inhemska livsmedelsproduktionen.

För att stärka leveranssäkerheten och höja beredskapen inom området är ett tydliggörande av ansvaret för livsmedelsförsörjningen i sin helhet ett angeläget utvecklingsområde. Livsmedelsverket har ett samordningsansvar för krisplanering av livsmedelsförsörjningen för korta kriser och i ledet efter primärproduktion. Ansvarförhållandena för t.ex. kriser i det längre tidsperspektivet (mer än två till tre veckor) och under höjd beredskap och krig behöver däremot tydliggöras. I det arbete som följer av inriktningen att klargöra samhällets förväntningar på individens beredskap bör även individens roll i försörjningen med dricksvatten och livsmedel uppmärksammas. Förutsättningarna att vidta åtgärder i det inhemska jordbruket i händelse av en långvarig livsmedelskris bör analyseras ur ett krisberedskapsperspektiv. Tidsförhållanden och kompetensförsörjning är exempel på faktorer som bör ingå i analysen. En utvecklad privat-offentlig samverkan är väsentlig för flera av de utmaningar som identifierats. Vid en situation med begränsade resurser för transport och logistik skulle ett samarbete mellan dagligvaruhandelns aktörer kunna bidra till en effektivare logistik och därigenom en säkrare försörjning.

Regeringen anger i skrivelsen Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet (skr. 2009/10:124) att det bör tas fram resultatmål för att förtydliga vad som kan förväntas av krisberedskapen. På regeringens uppdrag har därefter Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), i samverkan med berörda myndigheter i samverkansområdena, tagit fram resultatmål som konkret anger vad som bör uppnås för att nå målen för krisberedskapen inom myndigheternas ansvarsområden. Resultatmålen för krisberedskapen syftar till att tydliggöra vad som bör förväntas av det förebyggande arbete som genomförs för att förhindra att krissituationer inträffar. Vidare syftar resultatmålen till att tydliggöra vad som bör förväntas av det förberedelsearbete som görs för att samhället ska kunna hantera en kris när den inträffar. I arbetet har MSB i samverkan med bl.a. Livsmedelsverket och Jordbruksverket föreslagit resultatmål för försörjningen av dricksvatten respektive livsmedel. Regeringen

har i regleringsbrevet för 2014 gett MSB i uppdrag att i samverkan med berörda aktörer dels redovisa hur resultatmålen används i analyser av risker och sårbarheter samt i uppföljnings- och utvärderingsarbetet, dels påbörja arbetet med att ta fram fler resultatmål för krisberedskapsarbetet. Arbetet ska slutredovisas den 10 mars 2015.

Den 18 juli 2013 beslutade regeringen kommittédirektiv till en utredning om en trygg dricksvattenförsörjning (dir. 2013:75) som bl.a. kommer att omfatta krisberedskapsfrågor. Syftet med utredningen är att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar på kort och lång sikt, och vid behov lämna förslag på lämpliga åtgärder. Utredningen ska i ett delbetänkande även belysa frågan om skydd av vattentäkt. Slutbetänkandet ska redovisas senast i juni 2015.

Försvarsberedningen anser, i sin försvarspolitiska rapport Försvaret av Sverige – Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20), att säkrandet av samhällsviktig infrastruktur och behovet av att säkerställa tillräcklig försörjning med strategiska förnödenheter är en viktig del i samhällets samlade beredskap. Försvarsberedningen anser att det är viktigt att över tid upprätthålla en tillförlitlig försörjnings- och flödessäkerhet av varor och tjänster såsom livsmedel och elektricitet vid fredstida krissituationer såväl som vid höjd beredskap, krig och krigsfara. Försvarsberedningen föreslår att en rimlig ambition när det gäller säkerhet för samhällsviktig infrastruktur och försörjningssäkerhet vid extraordinära händelser och höjd beredskap utreds. Försvarsberedningens rapport följs upp av regeringen under 2015 inom ramen för den aviserade försvarspolitiska inriktningspropositionen.

Betänkandet om en ny ransonerings- och prisregleringslag (SOU 2009:69) bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Den långa rad av genomförda aktiviteter från Livsmedelsverkets sida när det gäller försörjning av livsmedel och dricksvatten, en kommande utredning om det sistnämnda, den fortsatta behandlingen inom Regeringskansliet av betänkandet En ny ransonerings- och prisregleringslag (SOU 2009:69) samt uppföljningen av Försvarsberedningens försvarspolitiska rapport, välkomnas av utskottet. Utvecklingen av resultatmål och samverkan mellan berörda aktörer är av stor vikt för att kunna upprätthålla viktiga samhällsfunktioner såsom t.ex. dricksvatten- och livsmedelsförsörjning, anser utskottet. Det aktuella motionsyrkandet avstyrks eftersom utskottet konstaterar att en rad arbeten pågår på området och det för närvarande inte finns skäl för riksdagen att vidta ytterligare åtgärder.

Reservkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om reservkraft. Utskottet hänvisar bl.a. till en rad åtgärder som vidtagits de senaste åren för att förebygga, motstå och hantera störningar i elförsörjningen.

Jämför reservation 9 (SD).

Motionen

I motion 2014/15:2961 yrkande 78 av Mikael Jansson m.fl. (SD) understryks behovet av särskilda reservkraftnät då forskning visar att särskilda reservkraftnät med en viss radie är kostnadseffektiva när det finns flera samhällsviktiga verksamheter nära varandra. Motionärerna framhåller att olika elkraftskonsumenter är olika beroende av säker el och att oacceptabla konsekvenser kan uppstå snabbt för samhällsviktig verksamhet vid elavbrott. Med hjälp av modern styrteknik kan olika användare sättas i prioriteringsordning vid brist på el.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet ansåg i betänkande 2013/14:FöU11 att en rad åtgärder har vidtagits de senaste åren för att förebygga, motstå och hantera störningar i elförsörjningen för att Sverige som helhet ska ha goda förutsättningar att kontinuerligt kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet. Regeringens bedömning att ändringarna i elberedskapslagen (1997:288) har förbättrat förutsättningarna för en mer långsiktig inriktning av de beredskapsåtgärder som åläggs berörda aktörer delades av utskottet, tillika att samverkansinitiativ på lokal, regional, nationell och nordisk basis har ökat möjligheterna att ha tillgång till elförsörjning vid ett långvarigt elavbrott. Utskottet betonade att i fråga om elsäkerhet vid anläggningar där det bedrivs samhällsviktig verksamhet ligger ansvaret på respektive anläggningsinnehavare men också att en rad åtgärder, som bl.a. omfattar reservkraft, genomförts på myndighetsnivå. På grund av det arbete som bedrivs på området fann utskottet sålunda inte skäl för riksdagen att då vidta ytterligare åtgärder. Motionsyrkandena avstyrktes därmed.

I betänkande 2011/12:FöU7 behandlade försvarsutskottet regeringens förslag om ändringar i elberedskapslagen (1997:288). Ändringarna var en följd av utvecklingen på beredskapens område och en avreglerad elmarknad med ökat ansvar för elföretagen. Utskottet konstaterade att lagförslaget uppfyllde behovet av anpassning av elberedskapslagen till ett vidgat beredskapsbegrepp och till elförsörjningssystemets funktion och beroenden, och välkomnade regeringens förslag om en utvidgning av de åtgärder som elberedskapslagen syftar till så att hela hotskalan innefattas (från fred till krig) samt tydliggörandet

av vilka aktörer som omfattas av lagens bestämmelser och vilka skyldigheter de har. Myndigheter analyserar sårbarhet, hot och risker inom respektive ansvarsområde och sammanställer årligen risk- och sårbarhetsanalyserna för att stärka sin krisberedskap. Utskottet konstaterade att en liknande skyldighet för huvudaktörerna på elmarknaden kommer att leda till ökad kunskap och överblick hos myndigheter med särskilt ansvar för krisberedskap, däribland Af-färsverket svenska kraftnät (SvK).

Av betänkandet framgår att försvarsutskottet vid ett flertal tillfällen tidigare har behandlat frågan om samhällets beredskap att klara elförsörjningen även vid svåra påfrestningar. I beredningen av 2002–2004 års försvarsbeslut (prop. 2001/02:10) anförde utskottet att det sedan riksmötet 1996/97 framhållit betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur främst inom bl.a. områdena elförsörjning, telekommunikationer och informationsteknologi och att utskottet vid flera tillfällen framhållit att förmågan inom dessa områden är gränssättande för hela det civila försvarets förmåga. Regeringens satsning på åtgärder för att minska sårbarheten i infrastrukturen i inriktningen för det civila försvaret välkomnades av utskottet (bet. 2001/02:FöU2). Utskottet framhöll att det utgick från att regeringen skulle ta sådana initiativ som ledde till att sårbarheten i de samhällsviktiga infrastruktursystemen minskade och driftsäkerheten ökade. Utskottet förutsatte att en robusthet och flexibilitet i systemen säkerställdes, i enlighet med vad utskottet länge efterfrågat (bet. 2001/02:FöU2).

I beredningen av proposition 2005/06:133 Samverkan vid kris framhöll utskottet, i likhet med regeringen, att samhällsviktiga verksamheter borde kunna upprätthålla en grundläggande funktionalitet vid extraordinära händelser. Kraven på förmåga för samhällsviktig verksamhet borde formuleras för att tydligare styra arbetet med att identifiera lämpliga åtgärder (bet. 2005/06:FöU9).

Utskottet noterade i sin beredning av Riksrevisionens granskning av statens insatser för att hantera omfattande elavbrott (RiR 2007:17) – som bl.a. resulterade i rekommendationen till regeringen att utreda SvK:s befogenheter relativt branschen vid särskilt svåra påfrestningar i elsystemet – att åtskilliga initiativ hade tagits sedan Riksrevisionen publicerade sin rapport. Utskottet anförde att resultatet av påbörjade åtgärder borde avvaktas (bet. 2008/09:FöU2).

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 21) understryker regeringen att i stort sett alla delar av det svenska samhället är beroende av en väl fungerande elförsörjning med god leveranssäkerhet. Elavbrott kan leda till omfattande störningar i viktiga samhällsfunktioner och förorsaka betydande materiella skador och ekonomiska förluster hos kunderna. Därmed minskar toleransen för avbrott och störningar i elförsörjningen i hela samhället.

I proposition 2013/14:144 redogör regeringen för hur bestämmelserna i elberedskapslagen (1997:288) syftar till att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på sam-

hället. Elberedskapslagen omfattade tidigare åtgärder för att tillgodose elförsörjningen vid höjd beredskap. Från och med den 1 juli 2012 har inriktningen i lagen ändrats till att även omfatta att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället. Ändringarna har förbättrat förutsättningarna för en mer långsiktig inriktning av de beredskapsåtgärder som åläggs berörda aktörer.

Elproducenter, elhandelsföretag och nätföretag är skyldiga att vidta de beredskapsåtgärder som regeringen eller SvK beslutar om. Enligt elberedskapslagen har de berörda företagen en skyldighet att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser i fråga om säkerheten i den egna verksamheten och redovisa efterfrågade uppgifter till SvK. Nätägare ska enligt ellagen (1997:857) även analysera leveranssäkerheten och upprätta en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna elnätet ska förbättras. Nätägare är även skyldiga att årligen redovisa en sammanfattning av arbetet med sin risk- och sårbarhetsanalys för Energimarknadsinspektionen.

SvK är systemansvarig myndighet för det nationella elsystemet med uppgiften att förvalta, driva och utveckla det svenska stamnätet för el. SvK ska även verka för att minska riskerna för allvarliga störningar på samhället i händelse av omfattande störningar inom elförsörjningen. I fråga om elsäkerhet vid anläggningar där det bedrivs samhällsviktig verksamhet ligger ansvaret på respektive anläggningsinnehavare. I en krissituation har anläggningsinnehavaren fortfarande ansvaret för att elanläggningen ger betryggande säkerhet mot person- och sakkador på grund av el. Elsäkerhetsverket utövar tillsyn över elsäkerheten och kan i en krissituation ge dispens från gällande regelverk.

Elnätsföretagen ingår i en elsamverkansorganisation för hantering av regionala och lokala nätstörningar baserad på frivillig medverkan och avtal mellan företagen. Landet är indelat i sju områden med en elsamverkansledning i varje, vars uppgift är bl.a. att samordna hjälpinsatser och skaffa fram resurser till drabbade företag i samband med störningar. I respektive område är SvK representerat.

Ett lagstadgat s.k. funktionskrav infördes den 1 januari 2011 i ellagen med innebörd att oplanerade avbrott i elöverföringen inte får överstiga 24 timmar. Elanvändare som drabbas av elavbrott längre än 12 timmar kan vara berättigade till avbrottsersättning. Lagändringen syftar till att skapa drivkrafter för en leveranssäker elöverföring och för att undvika att framtida svåra väderförhållanden leder till allvarliga konsekvenser, anges det i proposition 2013/14:144.

SvK har enligt budgetpropositionen för 2015, som elberedskapsmyndighet under 2013, genomfört beredskapshöjande åtgärder i teknik, kommunikation, fysiskt skydd samt övning och utbildning. SvK har bidragit med medel till störningsreserven för att upprätthålla beredskapen av gasturbinanläggningar för att vid större driftstörningar kunna starta s.k. ö-drift (när ett elsystem inom ett begränsat geografiskt område drivs lokalt) och elproduktion. Myndigheten har också kartlagt och utfört åtgärder för att möjliggöra dödnätsstart, reglerförmåga, fjärrkontroll och talkommunikation. För att minska risken för intrång

och skadegörelse har kameraövervakning, larm och fysiskt skydd installerats vid ett antal prioriterade anläggningar.

På myndighets- och företagsnivå har en rad åtgärder vidtagits de senaste åren enligt proposition 2013/14:144, bl.a. gemensamma övningar, utbildning, säkring av reservplatser för krisledning, införande av Rakel och anskaffning av utrustning i form av beredskapsstolpar, mobila transformator- och ställverksanläggningar samt mobila lednings- och sambandssystem. Nätföretagen har påskyndat utbyggnadstakten av isolerad luftledning och jordkabel. Ett stort antal bandvagnar och reservkraftsaggregat har placerats ut hos elföretagen. Så kallade ödriftsåtgärder har vidtagits för att Göteborg, Malmö och Stockholm ska klara sin elförsörjning vid långvarigt elavbrott. Sedan några år pågår utveckling av ett nationellt webbaserat verktyg, SUSIE (Samverkan Under Störning Inom Elförsörjningen) som används för att underlätta samverkan mellan elnätsföretag.

Vid mycket allvarliga störningar i elförsörjningen kan det uppstå sådan effektkris som tvingas prioritera bland elanvändarna för att minska störningen på samhällsviktig verksamhet. Från att ha varit ett utvecklingsprojekt blev Styrel under 2012 en ordinarie arbetsuppgift för Energimyndigheten, som därefter arbetat med att vidareutveckla planeringssystemet, enligt budgetpropositionen för 2015. Under 2013 har Energimyndigheten också tagit fram föreskrifter som började gälla från och med den 1 januari 2014. Föreskrifterna innebär att metoden för Styrelplaneringen tillämpas på ett konsekvent och strukturerat vis i hela samhället.

Den pågående internationaliseringen av elförsörjningen kombinerat med en strävan efter att minimera kostnader innebär att företag centraliserar vissa funktioner och att viss verksamhet flyttas till andra länder, enligt proposition 2013/14:144. I de fall verksamheter bedrivs eller flyttas utomlands minskar möjligheterna att tillämpa den nationella lagstiftningen, t.ex. elberedskapslagen och säkerhetsskyddslagen (1996:227) för att styra och hantera åtkomst till anläggningar och information. Om elnätsföretag är ålagda att vidta en åtgärd enligt t.ex. ellagen ska åtgärden vidtas oavsett om elnätsföretaget rent fysiskt utför tjänsten i Sverige eller i utlandet. På nordisk nivå samarbetar ländernas energi- och elberedskapsmyndigheter och de fem systemansvariga företagen i Nordiskt Beredskapsforum (Nord-Ber). De nordiska systemansvariga företagen har även etablerat Nordic Asset Management (NordAM) som är ett centralt verktyg för beredskapssamarbetet för det nordiska elsystemet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill fortsatt betona att i fråga om elsäkerhet vid anläggningar där det bedrivs samhällsviktig verksamhet ligger det grundläggande ansvaret på respektive anläggningsinnehavare. Utskottet anser dock att en rad åtgärder har vidtagits de senaste åren på nationell nivå, inte minst på lagstiftningsområdet, för att förebygga, motstå och hantera störningar i elförsörjningen för att Sverige som helhet ska ha goda förutsättningar att kontinuerligt kunna upprätthålla

samhällsviktig verksamhet. I sammanhanget kan som exempel nämnas den planeringsmetod som utvecklats för identifiering och prioritering för att vid en eleffektbrist kunna styra el till samhällsviktiga elanvändare (Styrel) samt det nationella webbaserade verktyget, SUSIE (Samverkan Under Störning Inom Elförsörjningen) som används för att underlätta samverkan mellan elnätsföretag att fördela resurser på ett effektivt sätt. En rad förberedande åtgärder, som bl.a. omfattar reservkraft och s.k. ö-drift, har också genomförts på myndighetsnivå.

Utvecklingen av samverkan på lokal, regional, nationell och nordisk basis är väsentlig för att samhället ska ha fortsatt tillgång till elförsörjning vid ett långvarigt elavbrott. På grund av det arbete som redan bedrivs på området finner utskottet sålunda inte skäl för riksdagen att för närvarande vidta ytterligare åtgärder. Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Lagring av olja/ransonering av petroleumprodukter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om behovet av att skapa ett svenskt beredskapslager för olja samt att lagstadga framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter. Utskottet hänvisar bl.a. till att kommersiella aktörer fortfarande är bättre lämpade att hålla beredskapslager för olja.

Jämför reservation 10 (SD).

Motionen

Mikael Jansson m.fl. (SD) anför i motion 2014/15:2961 yrkandena 2 och 3 att det finns ett behov av att skapa ett svenskt beredskapslager för olja samt att lagstadga framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter. Det är enligt motionärernas mening inte tillräckligt med ett lager som är placerat utomlands enligt EU:s önskemål.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet ansåg i betänkande 2013/14:FöU11 inte att det fanns skäl att återgå till den nationella regleringen av svensk beredskapslagring av olja där man skilde på samhällets behov av oljelager i freds- och krigstid och staten hade en nyckelroll genom att både äga och driva beredskapslagren. De kommersiella aktörerna är fortfarande bättre lämpade att kostnadseffektivt säkerställa att lagren omsätts regelbundet, håller rätt kvalitet och är rätt placerade i förhållande till marknadens behov. Statens roll ska fortsatt vara att definiera kraven på

lagringen och kontrollera hur lagringen genomförs, samt ta hänsyn till gällande internationella krav. Utskottet menade dock, liksom regeringen tidigare gjort, att det inte går att utesluta att det på nytt kan bli aktuellt att en statlig förvaltningsmyndighet deltar i beredskapslagringen. Motionsyrkandet om att skapa ett svenskt beredskapslager för olja avstyrktes därmed.

Vid beredningen av förslaget om lagen (2012:806) om beredskapslagring av olja anförde utskottet att det delade regeringens bedömning att vad som ska framgå i den angivna beredskapsplanen bör framgå på lägre nivå än lag. Utskottet vidhöll denna uppfattning. Motionsyrkandet om att framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter ska lagstadgas avstyrktes därmed.

I betänkande 2012/13:FöU2 behandlades en ny lag om beredskapslagring av olja. Utskottet tillstyrkte regeringens förslag om en ny lag om beredskapslagring av olja och avstyrkte motionsyrkanden om inrättande av ett svenskt beredskapslager, samt att i lagen införa en bestämmelse om framtagande av prioriterings- och ransoneringssystem. I det aktuella lagförslaget ersattes dåvarande lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja med en ny lag om beredskapslagring av olja i syfte att anpassa lagstiftningen på området till EU-rätten. Beredskapslagringen av olja styrs av internationella åtaganden inom ramen för EU och Internationella energirådet (IEA). Direktivet om beredskapslagring av olja innebär en anpassning av metoderna för beräkning av lagringsskyldighet och gemenskapens beredskapslager så att de mer liknar de som används inom ramen för tillämpningen av IEA-avtalet. Utskottet välkomnade en ökad harmonisering mellan europeiska och internationella avtal på detta område. Utskottet delade regeringens bedömning att Sverige även fortsättningsvis bör fullgöra sina förpliktelser genom en skyldighet för ekonomiska aktörer att upprätthålla beredskapslager. Regeringen gjorde dock bedömningen att det inte går att utesluta att det på nytt kan bli aktuellt att en statlig förvaltningsmyndighet deltar i beredskapslagringen. Utskottet fann att motionsyrkandet om inrättande av ett svenskt beredskapslager därför borde avstyrkas.

I regeringens lagförslag ingick en bestämmelse om en beredskapsplan. Utskottet delade regeringens bedömning att vad som ska framgå i beredskapsplanen bör framgå på lägre nivå än lag. Motionsyrkandet om att det skulle införas en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska ta fram prioriterings- och ransoneringssystem avstyrktes därför.

Pågående arbete och gällande ordning

I proposition 2013/14:144 understryks att med öppna gränser, frihandel, global prissättning på olja och ekonomier som är starkt beroende av oljepriset krävs det att både beredskapslagring och lageravtappningar vid kris sker samordnat och avser så stor del som möjligt av de oljeförbrukande regionerna i världen. OECD-länderna har genom IEA ingått ett avtal som reglerar dessa frågor och utgör grunden för ett globalt koordinerat agerande. Detta avtal ligger också till

grund för EU:s motsvarande reglering. Regeringen har aktivt medverkat till den uppdatering av EU-direktivet om beredskapslagring av olja som antogs av rådet den 14 september 2009 (2009/119/EG). Sveriges nationella beredskapsplanering styrs således i hög grad av reglering som är gemensam för alla medlemsstater i IEA och EU.

Sedan den 30 december 2012 regleras beredskapslagringen i den nya lagen (2012:806) om beredskapslagring av olja. Lagen skiljer numera inte på störningar i oljetillförseln vid krig eller fred utan reglerar oljeberedskapen rent generellt. Nu liksom tidigare gäller att Sverige ska hålla minst 90 dagars behov av olja och att dessa lager ständigt ska vara tillgängliga. Principen är fortfarande att lagringen genomförs av kommersiella aktörer, t.ex. större importörer och distributörer, som åläggs en lagringsplikt. Uppdateringen av den tidigare lagen innebär att rutinerna för datainsamling och kontroll har skärpts för att säkerställa att rapporterade lagervolymer verkligen är tillgängliga.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet uttryckt tidigare finns det inte skäl att återgå till den nationella regleringen av svensk beredskapslagring av olja där man skilde på samhällets behov av oljelager i freds- och krigstid och staten hade en nyckelroll genom att både äga och driva beredskapslagren. Utskottet vidhåller att de kommersiella aktörerna fortfarande är bättre lämpade att kostnadseffektivt säkerställa att lagren omsätts regelbundet, håller rätt kvalitet och är rätt placerade i förhållande till marknadens behov. Statens roll ska även i fortsättningen vara att definiera kraven på lagringen och kontrollera hur lagringen genomförs, samt ta hänsyn till gällande internationella krav. Utskottet menar dock, liksom regeringen tidigare gjort, att det inte går att utesluta att det på nytt kan bli aktuellt att en statlig förvaltningsmyndighet deltar i beredskapslagringen. Utskottet vill understryka att det enligt gällande lag krävs tillstånd för att det svenska beredskapslagret ska kunna förvaras utomlands. Motionsyrkandet avstyrks av dessa skäl.

Utskottet vidhåller den tidigare uppfattningen att vad som ska framgå i den angivna beredskapsplanen bör framgå på lägre nivå än lag. Detta är också fallet i dag då det regleras i förordningen (2012:873) om beredskapslagring av olja. Statens energimyndighet (Energimyndigheten) är tillsynsmyndighet. Beredskapsplanen ska uppdateras varje år. Därmed avstyrks motionsyrkandet om att lagstadga framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter.

Sjö- och kustövervakning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om sjö- och kustövervakning. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående samordnings- och samverkansinitiativ på området.

Jämför reservation 11 (SD).

Motionerna

I motion 2014/15:1435 anför Mattias Ottosson m.fl. (S) behovet av en översyn av möjligheten att samordna statens maritima resurser då det i dagsläget finns en rad statliga myndigheter och andra aktörer som på olika sätt arbetar med maritim verksamhet och därmed också behöver ha resurser tillgängliga för detta. Ett mer effektivt och flexibelt utnyttjande av samhällets samlade maritima resurser skulle innebära kostnadsbesparingar och sannolikt också ett bättre stöd till både enskilda individer och samhällsfunktioner. Ett tydligt exempel, menar motionärerna, är sjöräddningen som behöver ett antal resurser för att snabbt kunna rädda liv längs hela Sveriges kust. Här finns redan en fungerande samverkan, men genom att samordna resurserna ytterligare och öka samverkan borde verksamheten kunna förbättras ytterligare, utan att sätta sjöräddningstjänsten ur spel. Andra exempel är att Kustbevakningens (KBV) resurser borde kunna användas i betydligt högre utsträckning för isbrytning och att Sjöfartsverkets rederiverksamhet borde kunna ta ett större ansvar för att tillhandahålla fartygsresurser för exempelvis forskning och provtagning.

Mikael Jansson m.fl. (SD) föreslår i motion 2014/15:2961 yrkande 73 att KBV ska inordnas under marinen då dessa båda har till uppgift att utifrån olika uppgiftsställningar övervaka sjöterritoriet och omgivande farvatten. För denna övervakning krävs bl.a. fartyg, flygplan, radarstationer och övervakningscentraler. Motionärerna menar att det är uppenbart att en samordning av dessa resurser skulle vara gynnsam av såväl operativa som ekonomiska skäl. Ett organiserat samarbete och gemensamma övningar bör därför snarast etableras mellan marinen och KBV i syfte att därigenom mera effektivt utnyttja samhällets samlade resurser. På sikt bör KBV operativt underordnas marinen vad avser sjöoperativa uppgifter. I krig ska KBV:s större fartyg sättas in i det militära försvaret av Sverige. Fartygskanoner och långräckviddigt luftvärn behöver därför monteras. Detta ska ske bortom 2024, avslutar motionärerna.

I motion 2014/15:2998 framhåller Suzanne Svensson (S) att KBV och Havs- och vattenmyndigheten bör se över sina samarbetsformer då motionären menar att det finns regler från Havs- och vattenmyndigheten som är utformade så att det i stort sett är omöjligt för KBV att följa dem vilket leder till kontroller som är försvårande för yrkesfiskare och skärgårdsverksamhet och där resurserna kunde användas på ett sätt som kunde vara mer ändamålsenligt.

I motion 2014/15:2239 anför Jan R Andersson (M) att möjligheten för ett maritimt kristräningscentrum i Kalmar ska ses över mot bakgrund av att Östersjön blir ett alltmer trafikerat inlandhav med ökande risker för skador på det ekologiskt känsliga inlandhavet liksom olyckor med personella offer och att Kalmar kommun, såväl som lokala och regionala myndigheter samt andra organisationer, har betydande kompetens och tradition inom det maritima området.

Varje myndighet har ansvar för att utbilda och öva för extraordinära händelser, understryker motionären. I dag saknas dock möjligheten att genomföra en sådan övning tvärsektorielt i en miljö som så långt som möjligt motsvarar verkligheten. Endast genom sektorsövergripande övningar där kriser som berör flera samhällsområden kontinuerligt genomförs kan man garantera färdigheten att i ett skarpt läge minimera riskerna för miljö och människors liv och hälsa.

Lars-Axel Nordell (KD) föreslår i motion 2014/15:1522 att det statliga ansvaret för sjöräddningssamordningen på sjön Hjälmararen ska likställas med den på Väneren, Vättern och Mälaren där Sjöfartsverket ansvarar för sjöräddningen liksom längs våra kuster. Många av de större fritidsbåtarna är försedda med VHF-utrustning där Sjöfartsverket ansvarar för passning och avlyssning av kanal 16. För båtar som kommer utifrån och som lärt sig att kanal 16 är den kanal som ska användas kan detta medföra problem vid en nödsituation på Hjälmararen då man helt enkelt inte vet att kanal 16 inte avlyssnas där. Som skäl till att kanal 16 inte ges möjlighet att avlyssnas från båtar i Hjälmararen anges att sjön inte har handelstrafik. Detta är en alltför snäv gränsdragning, menar motionären, då Hjälmararen präglas inte bara av ett ökande antal fritidsbåtar utan även omfattande yrkesfiske, färjetrafik och passagerarbåtar.

Motionären hävdar att mobiltelefonen har blivit räddningen för dem som hamnat i sjönöd på Hjälmararen, i det fall man har mobil och det finns täckning. Men eftersom det runt Hjälmararen finns flera kommuner, länsstyrelser, larmcentraler och polisdistrikt är det inte ovanligt att larm från tillbud på Hjälmararen försenas eftersom det inte finns någon gemensam central samordningsfunktion. Det finns redan master i Lappe och Västerås för uppsättning av den digitala utrustning som krävs. Det är närmast en marginell kostnad både vad gäller inköp och installation av teknik samt för Sjöfartsverkets passning och avlyssning av kanal 16, men det skulle påtagligt öka sjösäkerheten på Hjälmararen, avslutar motionären.

Bakgrund

Tidigare behandling

Frågan om samordning av maritima resurser behandlades i betänkande 2013/14:FöU1 där utskottet kunde konstatera att regeringen såg behovet av att använda maritima resurser på ett mer effektivt sätt då man den 19 maj 2011 tillsatte en särskild utredare med uppgift att föreslå ett effektivt och flexibelt utnyttjande av samhällets samlade maritima resurser genom stärkt operativ

samordning av och samverkan mellan svenska statliga myndigheter med maritima uppgifter, förmågor och resurser (dir. 2010:43). Utredarens förslag Maritim samverkan (SOU 2012:48) överlämnades i juli 2012.

Utskottet välkomnade i samma betänkande de resultat som regeringen redovisade i budgetpropositionen för 2013 i fråga om att KBV tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten hade vidareutvecklat fiskerikontrollarbetet, bl.a. när det gäller riskanalyser för inriktning av fiskerikontrollverksamheten. Utskottet lade stor vikt vid att samverkan har utvecklats väl och lett till ett effektivare arbete till sjöss. Sedan 2009 har KBV bedrivit ett internt förändringsarbete som syftar till att frigöra resurser för den operativa verksamheten. Ett led i det arbetet är den nya regionindelningen inom myndigheten som infördes 2011. Den ska leda till effektivare nyttjande av resurserna, en förbättrad styrning och ledning samt en förbättrad samverkan mellan regionerna. Utskottet kunde dessutom konstatera att Försvarsmakten och KBV redan under 2011 ingick avtal om ett utökat samarbete för att stärka ömsesidigt utbyte och öka effektiviteten för båda parter. I budgetpropositionen för 2013 redovisade regeringen även att samverkan med gränspolis och Tullverket hade utvecklats på ett sådant sätt att bl.a. antalet myndighetsgemensamma insatser ökade. Ett sådant koordinerat agerande lade utskottet stor vikt vid, eftersom det kan bidra till att minska upplevelsen av missnöje hos dem som kontrolleras. Utskottet utgick från att regeringen verkade för ett ständigt förbättringsarbete i denna riktning.

I budgetpropositionen för 2013 framkom även att KBV hade varit en ledande part i det pilotprojekt om integrerad övervakning av Nordeuropeiska havsområden som EU initierat, Maritime Surveillance North (MARSUNO). Resultatet beskrevs i form av förändring av lagstiftning och åtgärder för att uppnå en mer effektiv och kostnadseffektiv lösning på informationsutbyte över stats- och sektorsgränser. Möjligheter till tvärsektoriellt informationsutbyte inom sektorerna trafikövervakning, fiskerikontroll, gränskontroll och räddningsoperationer såg utskottet som en viktig dimension i samverkan mellan civila och militära myndigheter. KBV:s instruktionsreglerade uppgifter med att bl.a. bedriva sjöövervakning, brottsbekämpande verksamhet, kontroller och tillsyn är viktiga, och utskottet utgick därför från att regeringen också säkerställde att myndigheten kunde lösa dem på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Utskottet kunde vidare konstatera att det redan hade redovisats många exempel på att ett förbättringsarbete skedde kontinuerligt och bedömde därför inte att ytterligare åtgärder från riksdagens sida var nödvändiga. Motionen avstyrktes därför.

När det gäller ett maritimt kruträningssentrum i Kalmar behandlade utskottet frågan i betänkandena 2009/10:FöU9 och 2008/09:FöU6. Utskottet anförde att om det fanns behov av att utveckla den tvärsektoriella krishanteringsutbildningen och övningsmöjligheterna med maritim inriktning nationellt i Sverige är det en fråga som berörda myndigheter har att ta ställning till och i så fall se till att nödvändig utbildning och samordning kommer till stånd.

Frågan om huruvida räddningsinsatserna på sjön Hjälmaren bör likställas med räddningstjänsten för sjöarna Vänern, Vättern och Mälaren har tidigare behandlats av utskottet i betänkandena 2013/14:FöU11, 2012/13:FöU8 och 2006/07:FöU4. Utskottet avstyrkte i samtliga fall motionsyrkandena. Vid det senaste tillfället noterades det att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har konstaterat att både täckningen av det svenska kommunikationssystemet för samverkan och ledning, Rakel, och mobiltäckningen är fullgoda på Hjälmaren, och berörda statliga, regionala och kommunala myndigheter har i dialogen enats om att den snabbaste positioneringen av nödställda och utalarmeringen av räddningsresurser sker genom larmning via nummer 112. En samverkansövning genomfördes av Hjälmargruppen i september 2012 i syfte att stärka förmågan att hantera en olycka på sjön. Hjälmargruppen består av myndigheter och organisationer med ansvar för räddningstjänst på Hjälmaren, och berörda statliga myndigheter (bl.a. Transportstyrelsen, Sjöfartsverket och MSB). Enligt övningsansvariga bedömdes täckningen vad gäller larmanrop och kommunikation på Hjälmaren fungera tillfredsställande. Utvärderingen visade dock att mer effektiva samverkans- och ledningsformer behövde tas fram. Utskottet hade tidigare inte sett några skäl att föreslå någon ändring av ansvarsfördelningen mellan statlig och kommunal räddningstjänst och gjorde det inte denna gång heller.

Pågående arbete

Regeringen anser i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg.omr. 6) att KBV fortsatt ska vara en samordnande maritim resurs för staten som resurseffektivt värnar liv, miljö och säkerhet till sjöss. KBV har huvudansvaret för miljöräddningstjänsten till sjöss och ska även svara för den tillsyns- och kontrollverksamhet, ordningshållning och brottsbekämpning till sjöss som andra myndigheter utan egna maritima resurser svarar för på land.

Samverkan mellan KBV och Försvarmakten beskrivs i budgetpropositionen. Denna samverkan pågår främst inom områden som sjöinformationsutbyte, sjöövervakning, kompetensutbyte för vattendyk (bl.a. genom projektet DykSMART), samordning av materielanskaffning inom vattendyk, samt samordning och samutnyttjande av infrastruktur (kajer, byggnader och liknande).

Mot bakgrund av bl.a. Försvarsberedningens rapport Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20), som bl.a. ansåg att KBV ska kunna stödja Försvarmakten vid övervakning av det svenska territoriet, gav regeringen den 10 juli 2014 Försvarmakten och KBV i uppdrag (Fö2014/1285/SSP) att tillsammans utreda och redovisa hur samverkan mellan myndigheterna i fråga om övervakning av sjöterritoriet och sjörörlig logistik skulle kunna utvecklas i syfte att uppnå ett effektivare resursutnyttjande. KBV och Försvarmakten identifierar tillsammans i utredningen (KBV dnr 2014-1586:2, december 2014) inom vilka områden en utökad samverkan skulle kunna leda till ett effektivare utnyttjande av respektive myndigheters resurser enligt följande: 1. övervakning av det svenska sjöterritoriet där KBV i ökad grad skulle kunna

stödja Försvarmaktens med övervakning, framför allt genom identifiering av okända mål; 2. utveckling av gemensam planering för att tillförsäkra att övervakning sker i enlighet med rådande behov vid varje tillfälle; 3. utveckling av informationsutbyte, i synnerhet Försvarmaktens tillgång till sjöinformation och sjölägesinformation; 4. utnyttjande av KBV:s plattformar för att stödja Försvarmakten med sjörörlig logistik där Försvarmakten i nu liggande planering dock inte har något omedelbart behov av att nyttja KBV:s fartyg för sjörörlig logistik; 5. KBV:s behov av helikopter; 6. utökad sjölägesinformation från Försvarmakten; 7. samverkan om dykeri och annan undervattensverksamhet. Arbetet föreslås fortsätta inom ramen för den handlingsplan generaldirektörerna vid KBV och Försvarmakten beslutat om.

I maj 2014 redovisade KBV, Försvarmakten, Sjöfartsverket och Trafikverket rapporten Fördjupad samverkan på infrastrukturuområdet (dnr Fö2014/1045/SSK) med förslag till hur samverkan kan utvecklas om infrastruktur såsom hamnar och utbildningsplattformar. Försvarmakten, KBV och Sjöfartsverket fick sedan, utifrån de förslag som myndigheterna lämnat i rapporten, uppdrag att gemensamt redovisa vilka åtgärder myndigheterna har vidtagit. Myndigheterna fick samtidigt i uppdrag att gemensamt utreda och redovisa förutsättningarna för hur samverkan myndigheterna emellan kan utvecklas inom området rederi- och varvsverksamhet i syfte att nå ett effektivare resursutnyttjande för staten som helhet. Myndigheterna skulle även lämna förslag på möjliga sätt att samverka kring isbrytning i svenska farvatten. Uppdraget redovisades i december 2014 (Sjöfartsverket dnr 14-02765).

Ett resultat av regeringsuppdraget är, enligt KBV:s hemsida, att Kustbevakningens fartyg KBV 002 Triton på prov kommer att ha beredskap att kunna ge stöd till Sjöfartsverkets ordinarie isbrytarflotta mellan den 5 februari 2015 och 15 april 2015. KBV har endast skyldighet att verkställa isbrytning i vatten i Östersjön söder om Bottenhavet, i Öresund och vid västkusten men kan efter överenskommelse även utföra verksamhet i andra lämpliga områden utifrån aktuell issituation.

Regeringen bedömer i budgetpropositionen för 2015 att KBV har uppnått målen inom sjöövervakning och kontrollverksamheten. Den nationella samverkan utgår i allt väsentligt från verksamheterna inom övervakning och kontroll, brottsbekämpning samt räddningstjänst och sker både operativt, utifrån beredskap och på en strategisk nivå. Samverkan sker på såväl lokal och regional som nationell nivå. KBV:s samverkan med andra myndigheter ger ett antal andra myndigheter möjlighet att bedriva sin verksamhet till sjöss utan egna plattformar.

KBV har i sitt regleringsbrev för 2015 i uppdrag att redovisa en nationell strategi för sjöövervakning för civila behov. KBV ska, enligt förordningen (2007:853) med instruktion för Kustbevakningen, samordna civila behov av sjöövervakning och förmedla civil sjöinformation till berörda myndigheter. För att bistå KBV i detta arbete ska det, enligt instruktionen, vid myndigheten finnas ett samrådsorgan för civil sjöövervakning och sjöinformation. Samrådsorganet benämns Sjöövervakningsrådet. Det består av myndighetens chef eller

den chefen utser, som ordförande, och högst tolv andra ledamöter. KBV ska inom ramen för verksamheten i Sjöövervakningsrådet leda arbetet med att ta fram en nationell strategi för sjöövervakning för civila behov. Arbetet ska bedrivas i samverkan med de myndigheter som ingår i Sjöövervakningsrådet och redovisas senast den 31 december 2015.

Utredningen Maritim samverkan (SOU 2012:48) har skapat en överblick över de statliga sjöverkande myndigheternas maritima verksamhet genom en kartläggning av ansvar, uppgifter, organisation, resurser, lokalisering och nuvarande samverkan. Fokus har varit på den operativa verksamheten. Till kartläggningen har även hört en genomgång av relevant författningsreglering. Det är utredarens bedömning att svenska staten saknar en samlad strategisk överblick över de sjöverkande myndigheternas maritima verksamhet. Utredaren har under arbetets gång identifierat ett antal utvecklingsområden för samverkan. Syftet är att stärka och utveckla de sjöverkande myndigheternas samverkan i syfte att sammantaget uppnå ökad effektivitet, flexibilitet och operativ effekt på det maritima området. De utvecklingsområden som redovisas i rapporten är merutnyttjande av myndigheternas operativa resurser, infrastruktur, personalfrågor, sjöövervakning och sjöinformation samt investeringsplaner. För att få en mer strukturerad gemensam hantering av dessa frågor föreslås ett inrättande av ett särskilt råd för maritim samverkan, kallat MARSAM. Vidare föreslår utredaren att regeringen överväger att på sikt förändra huvudmannaskapet för sjö- och flygräddningen, inklusive organisation och ansvar för räddningshelikopterverksamheten. Sjöfartsverket som i dag ansvarar för verksamheten hanterar den väl, men utredaren anser att det finns långsiktiga synergieffekter och effektivitetsvinster i att KBV får huvudmannaskap för sjö- och flygräddning och att Försvarsmakten återfår ansvaret för att tillhandahålla räddningshelikopterverksamheten. Det är vidare utredarens bedömning att statens maritima verksamhet på sikt kan bedrivas mer effektivt om KBV och marinen integreras till ett samlat Sjöförsvaret inom ramen för en myndighet. Betänkandet har remissbehandlats, och en remissammanställning finns tillgänglig hos Försvarsdepartementet (Fö2012/1345/SSP).

Regeringen delar i proposition 2013/14:144 utredarens bedömning att samverkan kan och bör utvecklas men kan samtidigt konstatera att två av de tre myndigheterna med störst maritim verksamhet, dvs. KBV och Sjöfartsverket, bedömer att nödvändiga forum redan finns. Regeringen konstaterar vidare att statliga myndigheter redan i dag har möjlighet och skyldighet att samverka i syfte att uppnå effektiva lösningar för staten som helhet. Detta förtydligas på krisberedskapsområdet genom samverkansdelen i ansvarsprincipen. Ett forum som ska omfatta ett större antal deltagare med ett förhållandevis brett fält riskerar också att bli ineffektivt. Regeringen anser därför att det i första hand bör prövas om samverkan kan utvecklas, mot bakgrund av de förslag som utredaren lämnar, inom ramen för de möjligheter till myndighetssamverkan och forum som redan finns. Vidare bedömer regeringen att större kraft kan uppnås i arbetet om det fokuseras mot specifika områden. Som ett första steg beslutade

regeringen därför att ge Försvarsmakten, KBV, Sjöfartsverket och Trafikverket i uppdrag, enligt ovan, att tillsammans lämna förslag om en fördjupad samverkan på infrastrukturområdet.

Maritimumredningen föreslår vidare att regeringen överväger att komplettera de sjöverkande myndigheternas instruktioner med tydliggöranden av ett annat ekonomiskt mål än full kostnadstäckning – i första hand merkostnadstäckning – ska övervägas vid stöd till andra sjöverkande myndigheter, då stödet bidrar till samhällets förmåga att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner. Såväl KBV som Sjöfartsverket ser anledning att se över dagens system, men anser samtidigt att undantag från principen om full kostnadstäckning inte är oproblematiske ur ett dimensioneringsperspektiv. Regeringen konstaterar i den nämnda propositionen att ett ömsesidigt uttag av avgift är en nödvändig del av offentlig resurssamordning för att uppnå ett effektivt användande av statliga resurser och en rättvisande redovisning av kostnader. Vid samverkan i krissituationer är det enligt regeringens mening av vikt att säkerställa att osäkerheter om prissättning inte i onödan hindrar samverkan. Regeringen konstaterar dock att det saknas en djupare genomgång av avgifternas inverkan på samverkan i krissituationer. Regeringen anser vidare att den potentiella problematiken som utredaren lyfter fram i fråga om avgiftsuttag gäller generellt och inte bara för sjöverkande myndigheter. Mot bakgrund av detta har regeringen uppdragit åt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), i regleringsbrevet för 2014, att analysera och redovisa hur samarbete och stöd mellan statliga myndigheter vid allvarliga olyckor och kriser påverkats av de avgifter som tas ut. I analysen ingår att lämna förslag i syfte att främja samverkan och effektivt resursutnyttjande. Redovisningen ska lämnas till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) senast den 1 april 2015.

Regeringskansliet (Försvarsdepartementet och Justitiedepartementet) anser sammanfattningsvis att ovan beskrivna regeringsbeslut, samt en planerad utredning om statlig räddningstjänst inklusive sjöräddningen, omhändertar utredningens förslag.

Vad avser fiskerikontroll har KBV, enligt budgetpropositionen för 2015, genomfört fiskerikontroll under 2013 som omfattar övervakning och kontroll av fritids- och yrkesfisket, både till sjöss och från luften. Inför kontrollåret 2013 har KBV tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten beslutat om en gemensam nationell tillsynsplan som övergripande styr kontrollverksamheten. Fiskerikontrollen har genomförts i enlighet med den gemensamma fiskeripolitiken inom EU. KBV deltog med operativa enheter i elva gemensamma kontrollprogram inom EU:s Joint Deployment Plans (JDP) i Västerhavet och Östersjön. Arbetet med JDP bedrivs tillsammans med flera medlemsländer inom EU där inspektionsresurserna samordnas i syfte att uppnå en effektivare och mer likriktad fiskerikontroll.

Enligt regleringsbrevet för 2015 ska KBV även vidareutveckla verksamheten för att bekämpa brott inom myndighetens ansvarsområde. Fokus ska särskilt läggas på att utveckla underrättelse- och riskbaserade arbetsmetoder. KBV ska inom ramen för sitt uppdrag medverka i arbetet med att bekämpa den

grova organiserade brottsligheten med maritim anknytning. Samverkan med polisen och Tullverket ska förstärkas. Vidare ska KBV inom kontrollverksamheten – genom utveckling av effektivare arbetsmetoder – förbättra urvalet av kontrollobjekt. Kontrollverksamheten ska genomföras i nära samarbete med berörda myndigheter i syfte att bidra till att uppfylla målen inom de huvudsvariga myndigheternas ansvarsområden, bl.a. fiskerikontrollen och varukontrollen till sjöss.

Regeringen anger vidare i budgetpropositionen för 2015 att aktörer med ansvar inom krisberedskapsområdet bör bedriva sådan övningsverksamhet som är nödvändig för att upprätthålla förmågan att hantera olyckor och kriser. Detta ska ske i enlighet med ansvarsprincipen och inom ramen för befintliga resurser. Sektorsvisa övningar bör genomföras i syfte att vidmakthålla och stärka förmågan att hantera de händelser som påverkar samhällsviktiga verksamheter och därigenom riskerar att skapa störningar i samhällets funktionalitet. Regeringen betonar betydelsen av att brister i krishantering som uppmärksammas vid faktiska händelser eller övningar omhändertas och prövas i kommande övningar.

MSB har tidigare konstaterat att både täckningen av det svenska kommunikationssystemet för samverkan och ledning (Rakel) och mobiltäckningen är fullgoda på Hjälmmaren, och parterna i Hjälmmargruppen har enats om att den snabbaste positioneringen av nödställda och utalarmeringen av räddningsresurser sker genom larmning via nummer 112. Ett flertal övningar har skett, den senaste under 2014 som övade Rakelsystemet samtidigt som verksamheten utvärderas kontinuerligt. Regelbundna möten i gruppen samt en ny övning är inplanerad våren 2015. Enligt länsstyrelsen i Örebro län bedöms täckningen vad gäller larmrop och kommunikation på Hjälmmaren fungera tillfredsställande liksom beredskapsorganisationen i övrigt. Ett sektorindelad sjökort finns t.ex. framtaget för alla aktörer i Hjälmmargruppen, vilket är till hjälp vid en räddningsinsats.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att de åtgärder som regeringen vidtagit, bl.a. efter Försvarsberedningens rapport, bidrar till utvecklingen av samverkan på sjö- och kustövervakningsområdet. Utskottet vill särskilt understryka vikten av de utredningar som skapat förutsättningar för en utveckling av samverkan mellan KBV och Försvarsmakten, men även med Sjöfartsverket där initiativet att samverka kring isbrytning är lovligt. KBV bereder även andra myndigheter möjlighet att bedriva sin verksamhet till sjöss utan egna plattformar varför utskottet välkomnar KBV:s uppdrag att inom ramen för verksamheten i Sjöövervakningsrådet leda arbetet med att ta fram en nationell strategi för sjöövervakning för civila behov.

Ytterligare forum för samverkan bedöms inte behövas i dagsläget. Utskottet instämmer med regeringen att statliga myndigheter redan i dag har möjlighet och skyldighet att samverka i syfte att uppnå effektiva lösningar för staten som

helhet. Detta förtydligas på krisberedskapsområdet genom samverkansdelen i ansvarsprincipen.

Vidare anser utskottet att civil och militär verksamhet bör hållas åtskilda inom detta område, särskilt som verksamheterna inte överlappar varandra i någon högre grad. Utredningen kring maritim samverkan har av regeringen omhändertagits på ett väl avvägt sätt.

Vad gäller fiskerikontroll kan utskottet konstatera att KBV och Havs- och vattenmyndigheten tillsammans beslutat om en gemensam nationell tillsynsplan som övergripande styr kontrollverksamheten.

Utskottet välkomnar även regelbundna övningar mellan aktörerna på sjö- och kustövervakningsområdet men anser att detta är en fråga som de berörda myndigheterna har att ta ställning till och i så fall se till att nödvändig utbildning och samordning kommer till stånd. Utskottet vill betona att ansvarsprincipen gäller.

Utskottet ser avslutningsvis positivt på det lokala initiativ som den s.k. Hjälmargruppen tagit och att arbetet med att stärka beredskapen på sjön ständigt utvecklas. Med hänsyn också tagen till MSB:s och länsstyrelsen i Örebros bedömning att möjligheterna att kommunicera på Hjälmarens är tillfredsställande menar utskottet att det för närvarande inte finns skäl för riksdagen att vidta ytterligare åtgärder vad gäller detta. Utskottet ser liksom tidigare inte några skäl att föreslå någon ändring av ansvarsfördelningen mellan statlig och kommunal räddningstjänst för Hjälmarens del.

Eftersom regeringen och de relevanta myndigheterna bedriver ett kontinuerligt förbättringsarbete inom det behandlade området bedömer utskottet sammanfattningsvis att ytterligare åtgärder från riksdagens sida inte är nödvändiga i dagsläget. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Kärntekniska anläggningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kärntekniska anläggningar. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbeten, inklusive en översyn av lagstiftning samt olika samverkansinitiativ, inte minst på det internationella området.

Jämför reservationerna 12 (SD) och 13 (V).

Motionerna

Said Abdu (FP) föreslår i motion 2014/15:659 att regeringen tillsätter en utredning som förutsättningslöst utreder hur säker vår kärnkraftspark är då Sverige i praktiken saknar möjligheter att täcka upp sitt energibehov i dag utan antingen kärn- eller kolkraft, och den senare är skadlig för miljö och hälsa. Om inte risken för att händelseförloppet nu senast i Japan eller det som hände i

dåvarande Sovjetunionen 1986 är sannolik och heller inga andra risker föreligger, vilket konstruktionen av våra reaktorer tyder på, är det därmed en överflödigt åtgärd att stänga ned våra reaktorer och försätta oss i en beroendeställning. Riskerna med kärnkraften behöver därför utredas förutsättningslöst, anför motionären, förslagsvis genom en samverkan mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM).

I motion 2014/15:850 yrkande 1 av Birger Lahti m.fl. (V) anför att alla svenska reaktorer bör omfattas av kravet på oberoende härdkylning, dvs. ett kylsystem som fungerar även om elen skulle slås ut, vilket SSM nyligen har meddelat kommer att införas vid svenska reaktorer. Motionärerna motsätter sig dock att de äldre reaktorerna ska få dispens från detta krav och man då i stället ska sätta in "kompensatoriska åtgärder". Krav på oberoende härdkylning bör även ställas på de äldsta och farligaste reaktorerna, menar motionärerna.

Mikael Jansson m.fl. (SD) framhåller i motion 2014/15:2961 yrkande 1 att skalskyddet mot fredstida och krigstida sabotage mot den storskaliga vattenkraften och kärnkraften bör stärkas då denna är känslig för sabotage. Detta gäller såväl i freds- som i krigstillstånd. De skyddade zonerna runt kraftverken bör därför göras större och bevakas bättre, mer pansarskydd sätts upp och Hemvärnet/Territorialarmén ges en mer aktiv roll i försvaret av verken, anser motionärerna.

Jörgen Warborn (M) anför i motion 2014/15:390 att de lokala säkerhetsnämnderna vid de kärntekniska anläggningarna fortsatt ska bestå av allmänhetens ombud, dvs. de förtroendevalda. De lokala säkerhetsnämnderna är i dag sammansatta av lokala politiker från det geografiska område som utgör beredskapszon vid respektive kärnteknisk anläggning. Respektive kommun nominerar personer och regeringen tillsätter nämnden. I strålsäkerhetsutredningens slutbetänkande föreslås att sammansättningen av de lokala säkerhetsnämnderna ändras så att representanter för intresseorganisationer, t.ex. miljöorganisationer ska kunna nomineras till nämnderna. Detta skapar, enligt motionären, en uppenbar risk för att nämnderna kan utvecklas till plattformar för olika sakpolitiska intresseorganisationer där frågan om ja eller nej till kärnkraft står i centrum. I stället förordas en ordning som innebär att allmänheten och lokala miljöorganisationer ska bjudas in till vissa öppna möten så att det finns möjlighet att ställa frågor kring säkerhet och beredskap. Motionären föreslår vidare att antalet ledamöter i nämnderna inte bör minska från nuvarande maximalt 13 till högst 9 ledamöter som utredningen föreslår, eftersom man bör beakta att de geografiska förhållandena skiljer sig mellan de olika nämnderna. En del kommuner har flera grannkommuner som berörs liksom grannregioner. Denna breda förankring försvåras när antalet ledamöter minskas. Antalet ledamöter i nämnderna bör kunna vara olika till antalet beroende på dessa förhållanden. Lämpligen anges antalet ledamöter till lägst 9 och högst 13, anser motionären.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet framhöll i betänkande 2013/14:F6U6 att man ser med stort allvar på de brister som uppdagats vid de svenska kärnkraftsanläggningarna under senare år. Samtidigt noterades att ett omfattande arbete pågår med att förbättra säkerheten vid kärnkraftverken. Utskottet konstaterade att SSM har upprättat en nationell handlingsplan för att ta till vara resultaten av den oberoende internationella granskning av säkerheten vid de svenska kärnkraftsanläggningarna som har genomförts på regeringens uppdrag, att anslagen till myndigheten har förstärkts för att möjliggöra bl.a. ökad tillsyn samt att regeringen har aviserat en uppföljande granskning under 2015. Vidare konstaterade utskottet att beredningen av en ny strålsäkerhetslagstiftning pågår, liksom ett omfattande myndighetsarbete med en ny författningssamling om kärntekniska anläggningar. Utskottet noterade också att en rad åtgärder vidtagits för att stärka det fysiska skyddet runt de kärntekniska anläggningarna och att regeringen har tillsatt utredningar för att arbeta vidare med de frågor som återstår när det gäller förmågan att skydda anläggningarna mot antagonistiska hot. Utskottet konstaterade vidare att regeringen har tagit initiativ för att stärka den svenska kärnenergiberedskapen och att arbete pågår på såväl nationell som regional nivå med att bl.a. utveckla förmågan till samordning och samverkan i händelse av en olycka. Kärnenergiberedskapen bevakas och utvecklas också löpande genom återkommande övningar på olika nivåer och i olika omfattning. Sammantaget fann utskottet att ett omfattande arbete pågår för att genomlysna och stärka säkerheten i och omkring de svenska kärnkraftverken och för att stärka beredskapen på olika nivåer i händelse av en olycka. Utskottet fann därmed inte anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande utan avstyrkte de aktuella motionerna.

Frågan om säkerhet vid kärnkraftverken behandlades också av utskottet i januari 2013, i betänkande 2012/13:F6U3. Utskottet framhöll då att man såg med stort allvar på de brister som på senare tid uppenbarats vid kärnkraftsanläggningarna men fann sammanfattningsvis att ett omfattande arbete har lagts ned på att kartlägga frågan om säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken och att förslag på förbättrad säkerhet har lagts fram som berör både den ansvariga myndigheten och ägare av kärntekniska anläggningar. Motionsyrkandet avstyrktes med hänvisning till att utskottet ville invänta resultaten av detta arbete.

När det gäller säkerhetsskydd behandlades ämnet kort i betänkande 2013/14:F6U8 om regeringens proposition 2013/14:38 Dammsäkerhet. Utskottet ansåg att en samlad reglering i fråga om dammsäkerhet var angelägen och bedömde att den lagstiftning som regeringen föreslagit gav ökad tyngd åt dessa frågor och medförde en högre grad av dammsäkerhet. Utskottet tillstyrkte propositionen. Vidare noterade utskottet att säkerhetsskyddslagen var föremål för en översyn som innefattar en analys av vilka verksamheter som är

i behov av säkerhetsskydd, och att den kontrollstation för dammsäkerhetslagstiftningen som enligt regeringen bör genomföras 2018 även innefattar en utvärdering av skyddslagens tillämpning på området.

Frågan om lokala säkerhetsnämnder i kärnkraftskommunerna behandlades senast av utskottet i betänkande 2009/10:FöU4. Utgångspunkten var en motion om att en översyn borde göras av de lokala säkerhetsnämnder som finns i varje kärnkraftskommun. Motionärerna framhöll att säkerhetsnämnder kan fylla en viktig funktion som en länk mellan kärnkraftverksindustrin och allmänheten, men att det då bör finnas en tydligare grund för uppdraget, med krav på redovisning, och det bör bygga på närhetsprincipen och ha ett större inslag av frivillighet. Utskottet hade i kontakter med Miljödepartementet fått reda på att nämnderna fungerade i allt väsentligt som avsett, dvs. som en länk mellan tillståndshavare och allmänhet. Det hade dock vid flera tillfällen rests frågor om den ekonomiska uppföljningen. Riksrevisionen har det formella revisionsansvaret, men nämnderna omfattas inte av den årliga revisionen eftersom beloppen är så små. Departementet framhöll då att det i direktivet för utredningen om en översyn av lagstiftningen på kärnteknik- och strålskyddsområdet ingick att även ägna uppmärksamhet åt den offentliga insyn som regleras i bestämmelserna om lokala säkerhetsnämnder (dir. 2008:151). Utredningen slutredovisade sitt uppdrag i april 2010. Utskottet fann inte anledning att ompröva riksdagens tidigare ställningstagande på detta område. Med anledning av det och i avvaktan på den pågående utredningen avstyrkte utskottet motionen.

I betänkande 2007/08:FöU4 behandlade utskottet ett yrkande om krav på utvärdering av verksamheten och granskning av säkerhetsnämndernas ekonomiska redovisning. Utskottet kunde konstatera att de lokala säkerhetsnämnderna är befriade från kravet på årsredovisning (enligt förordning 1988:810). I stället ska nämnderna årligen lämna in en berättelse över verksamheten till regeringen.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg. omr. 6) redovisar regeringen att SSM:s samlade bedömning är att kärnkraftsanläggningarna i tillräcklig omfattning uppfyller gällande krav på strålsäkerhet. Stresstester har visat att säkerheten i de svenska kärnkraftverken är i grunden god men att vissa åtgärder behöver vidtas, bl.a. för att stärka tåligheten mot extrema naturfenomen och bortfall av elförsörjning samt för att stärka anläggningarnas haveriberedskap och förmåga till haverihantering.

Utvecklingen av den svenska kärnenergiberedskapen baseras på inriktningsdokumentet Den svenska beredskapen för radiologiska och nukleära olyckor 2015 (MSB dnr 2011-1455), med en tillhörande treårig handlingsplan (HPRN 2015). Handlingsplanen innehåller projekt och åtgärder utifrån olika nödsituationer med radioaktiva ämnen, t.ex. en olycka i eller ett angrepp mot

ett kärnkraftverk. MSB har det samordnande ansvaret för att åtgärderna genomförs och rapporteras årligen. Ett arbete har t.ex. pågått med att utveckla rutiner för hur polisen och länsstyrelserna ska samverka vid antagonistiska händelser vid kärntekniska anläggningar samt förbättra möjligheterna att informera och varna personer som bor i närheten av kärnkraftverk. I december 2014 slutredovisade MSB arbetet med handlingsplanen Den svenska beredskapen för radiologiska och nukleära olyckor 2015 (HPRN 2015), som pågått sedan 2007. Redovisningen omfattade resultat och erfarenheter från arbetet samt en uppföljning av genomförda projekt (MSB dnr 2014-5234). Av regeringen utpekade myndigheter har fått ett regeringsuppdrag att tillsammans ta fram en ny handlingsplan för det fortsatta arbetet som bl.a. bygger på HPRN 2015 (Fö2014/150/SSK).

De senaste åren har regeringen låtit genomföra internationella expertgranskningar i Sverige, enligt budgetpropositionen för 2015. Under 2008–2011 genomfördes s.k. OSART-granskningar vid samtliga svenska kärnkraftverk (OSART, Operational Safety Review Team). Dessa granskningar fokuserar på driftsäkerhetsfrågor vid kärnkraftverken. SSM slutredovisade dessa granskningar i januari 2014.

Under 2011 genomfördes en s.k. IPPAS-granskning, dvs. en internationell expertgranskning av det svenska systemet för fysiskt skydd av kärntekniska anläggningar och radioaktiva ämnen (IPPAS, International Physical Protection Advisory Services). Regeringen avser att beställa en sedvanlig uppföljande granskning. Under 2012 genomfördes en s.k. IRRS-granskning, dvs. en internationell granskning av det svenska systemet för strålsäkerhetsfrågor som ligger inom SSM:s verksamhetsområde (IRRS, Integrated Regulatory Review Service). Regeringen gav i början av 2014 SSM i uppdrag att beställa en sedvanlig uppföljande granskning.

Under 2013 avslutades förhandlingar om ett EU-direktiv som fastställer de grundläggande strålskyddsnormerna. Regeringen har gett SSM i uppdrag att ta fram förslag på hur direktivet ska genomföras i svensk lagstiftning. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2016.

Under 2014 avslutades förhandlingar om en revidering av rådets direktiv 2009/71/Euratom av den 25 juni 2009 om upprättande av ett gemenskapsramverk för kärnsäkerhet vid kärntekniska anläggningar (kärnsäkerhetsdirektivet). Direktivet innehåller nu mer detaljerade krav inom kärnsäkerhetsområdet, och nya krav gällande oberoende internationell expertgranskning av särskilt utvalda teman med koppling till kärnsäkerhet samt krav på återkommande säkerhetsutvärdering och bestämmelser om den som ansöker om tillstånd. Regeringen avser att inom kort ge SSM i uppdrag att ta fram förslag på hur direktivet ska genomföras i svensk lagstiftning. Regeringens preliminära bedömning är att svenska regelverk till stor del redan uppfyller kraven i direktivet (regeringen dnr 2013/14:FPM3).

I budgetpropositionen för 2015 hänvisar regeringen till att det under 2014 genomfördes det sjätte granskningsmötet enligt kärnsäkerhetskonventionen. Den svenska nationalrapporten sammanställdes av SSM och i tillämpliga delar

med ägarna till de svenska kärnkraftverken. Vid granskningsmötet beslutade parterna till konventionen att kalla till en diplomatkonferens för att förhandla fram en ändring av konventionen. Sverige kommer att delta aktivt i det arbetet. Regeringen anser att arbetet med att ta till vara erfarenheterna från olyckan i Fukushima bör prioriteras. Vid granskningsmötet beslutade parterna också om ändringar i de dokument som styr arbetsprocesserna inom konventionen. Ändringarna syftar till att stärka processen och att än bättre ta till vara erfarenheter från kärnkraftsolyckan i Fukushima i konventionsarbetet.

Enligt budgetpropositionen bedömer regeringen att de internationella granskningarna är viktiga verktyg för att kontinuerligt utveckla den nationella lagstiftningen. Regeringen anser också att spridning av erfarenheter görs effektivt genom att både bjuda in till internationella granskningar och genom att skicka ut nationella experter på granskningar till andra länder.

Regeringen har gett i uppdrag åt MSB att tillsammans med SSM och länsstyrelserna i Hallands, Uppsala, Kalmar, Skåne och Västerbottens län ta fram förslag till en nationell beredskapsplan för hanterandet av en kärnteknisk olycka. Planen ska gälla hanterande av både de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna av en händelse och beskriva hur arbetet ska koordineras, särskilt när det gäller de långsiktiga effekterna av en kärnteknisk olycka, t.ex. sanering. I uppdraget ingår att utifrån gällande lagstiftning och ansvarsfördelning tydliggöra samarbetet mellan nationella, regionala, lokala myndigheter och andra aktörer. I detta ingår även att se över hur nationella myndigheter kan ge bättre stöd till ansvariga länsstyrelser och kommuner. Ett arbete pågår tillsammans berörda länsstyrelser och myndigheter med att ta fram en handlingsplan. Den ska beskriva de åtgärder som krävs för ett effektivare samarbete mellan myndigheterna. Myndigheterna ska även ta fram en ny handlingsplan för förbättringar inom beredskapen för radiologiska och nukleära händelser. Handlingsplanen ska innehålla åtgärdsförslag som omhändertar identifierade erfarenheter och lärdomar. Arbetet ska ske inom ramen för gällande lagstiftning och ansvarsfördelning. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2015, och handlingsplanen ska redovisas senast den 15 april 2015 (Fö2014/150/SSK).

I regleringsbrevet för 2015 anges att SSM ska se över föreskrifter för kärnkraftsreaktorer och vid behov revidera innehållet och omfattningen så att kraven blir ändamålsenliga och så att alla de driftskeden som kan bli aktuella för en kärnkraftsreaktor regleras. I arbetet ska myndigheten ta hänsyn till nya internationella säkerhetskrav samt säkerställa att relevanta internationella säkerhetsstandarder och erfarenheter från händelser och olyckor återspeglas i kraven. Myndigheten ska även ta till vara erfarenheter och kunskaper som erhållits via arbete med ny kärnkraft. Arbetsläget ska redovisas senast den 30 oktober 2015 till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet).

SSM ska samtidigt redovisa arbetsläget för de säkerhetsförbättringar som omfattas av åtgärdsplaner för genomförandet av föreskrifter om konstruktion och utförande av kärnkraftsreaktorer och den svenska handlingsplan som upp-

rättades i december 2012 till följd av EU:s stresstester av kärnkraftsreaktorerna. Arbetsläget ska redovisas senast den 30 oktober 2015 till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet).

Strålsäkerhetsutredningen föreslår i sitt slutbetänkande Strålsäkerhet – gällande rätt i ny form (SOU 2011:18) att dagens reglering på strålsäkerhetsområdet effektiviseras och görs tydligare. Under våren 2013 utredde SSM en lämplig struktur för myndighetens författningssamling om kärnkraftverk och andra kärntekniska anläggningar. De principer som ligger till grund för den nu fastställda regelstrukturen innebär bl.a. att frågor om säkerhet, strålskydd, fysiskt skydd och nukleär icke-spridning i större utsträckning än hittills regleras tillsammans i syfte att uppnå ökad tydlighet om strålsäkerhetskraven i olika sammanhang samt för att skapa bättre förutsättningar för en mer integrerad tillsyn. Samma princip gäller för frågor om ledning, styrning och kompetens, som i större utsträckning än hittills regleras i de sammanhang där dessa frågor aktualiseras och inte skilt från sakfrågorna. SSM bedömer i sin senaste tidsplan att regler för lokalisering, konstruktion och utformning av kärnkraftverk samt regler för strålsäkerhetsarbetet i kärnkraftverk kommer att kunna beslutas i början av 2015. Under 2014 utvidgades arbetet till ytterligare delar av den planerade författningssamlingen. Arbetet samordnas med det pågående arbetet med den nya strålsäkerhetslagstiftning som regeringen väntas föreslå under hösten 2015 (SSM 2013-438).

En viktig komponent i den nationella strålskyddsberedskapen är tillgång till specialistkompetens. Inom de närmaste åren kommer emellertid många personer med specialistkompetens att försvinna genom pensionsavgångar. Åtgärder i form av satsningar på utbildning och återväxt av nya specialister bedöms behövas under lång tid. Regeringen har i 2014 års regleringsbrev gett SSM i uppdrag att granska det nationella kompetensläget inom strålskyddsområdet utifrån de brister som identifierades i den kompetenslägesrapport som myndigheten lämnade till regeringen 2011, och senast den 1 april 2015 lämna förslag på åtgärder samt vid behov också lämna förslag på finansiering av dessa.

Vad gäller åtgärder för stärkt fysiskt skydd av kärntekniska anläggningar anger SSM i sin årsredovisning för 2013 att samtliga kärnkraftverk har genomfört ett antal åtgärder för att höja säkerheten, bl.a. genom en utvidgning av befintliga skyddsobjekt, uppförande av nya industristaket och fordonskontroller, översyner av tillträdesrutiner och skalskydd av reaktorbyggnader, utbildning av bevakningspersonal samt utökad samverkan och övning med lokala polismyndigheter avseende insats och eftersökningsmetodik. SSM menar dock att för att skyddet som helhet ska fungera måste tillståndshavarnas åtgärder vara samordnade med samhällets förmåga att ingripa. I en rapport till regeringen i januari 2012 redovisar SSM, tillsammans med Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, MSB och Svenska kraftnät, en översyn av tillståndshavarnas och samhällets förmåga att skydda kärntekniska anläggningar och transporter av kärnämne mot antagonistiska hot (SSM2010-2632). I rapporten konstateras bl.a. att polisens förmåga att ingripa vid antagonistiska angrepp behöver för-

bättras och att det krävs en förmåga vid kärnkraftverken att, i avvaktan på polisens insatsstyrkor, på plats kunna ingripa mot ett våldsamt antagonistiskt angrepp. Regeringen har under 2013 gett Försvarsmakten i uppgift att stödja polisens nationella insatsstyrka och vissa andra polisiära enheter med medeltung helikopterförmåga. Vidare har regeringen låtit utreda att utifrån myndigheternas översyn ta fram förslag som säkerställer att det finns ett starkt och ändamålsenligt skydd mot antagonistiska angrepp mot kärntekniska anläggningar. I ett annat regeringsuppdrag har den straffrättsliga regleringen avseende obehörigt tillträde till skyddsobjekt utretts. En proposition i ämnet är aviserad till hösten 2015.

Regeringen gav 2011 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av säkerhetsskyddslagen. I säkerhetsskyddslagen finns bestämmelser om krav på säkerhetsskydd för verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som behöver skyddas mot terrorism. Säkerhetsskyddet ska förebygga att uppgifter som omfattas av sekretess och som rör rikets säkerhet obehörigen röjs, ändras eller förstörs (informationssäkerhet), att obehöriga får tillträde till platser där de kan få tillgång till sådana uppgifter eller där verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet bedrivs (tillträdesbegränsning) och att personer som inte är pålitliga från säkerhetssynpunkt deltar i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet (säkerhetsprövning). Säkerhetsskyddet ska även i övrigt förebygga terrorism. Förslagen ska redovisas senast den 1 mars 2015. Det finns kopplingar mellan denna lag och Skyddslagen (2010:305) som innehåller bestämmelser om vissa åtgärder till förstärkt skydd för byggnader, andra anläggningar, områden och andra objekt mot 1. sabotage; 2. terroristbrott; 3. Spioneri samt röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret, och 4. grovt rån. För att tillgodose behovet av skydd kan det beslutas att något ska vara skyddsobjekt.

I Sverige genomförs vartannat år en fullskalig samverkansövning, en s.k. totalövning, inom kärnenergiberedskapen för län med kärnkraftverk. I Kalmar län genomfördes övningen SAMÖ/KKÖ1 2011, som under 2012 följdes upp av ytterligare en övning i länet med deltagare från lokal, regional och nationell nivå. I december 2013 genomförde Länsstyrelsen i Uppsala län totalövningen Havsörn. Syftet med övningarna är att utveckla beredskapsplaneringen för en kärnteknisk olycka och stärka krissamverkan. Under 2014 sätts vidare en ny övningsform, SAMÖ Fokus, i syfte att testa och följa upp erfarenhetsåterföringen och utvecklingsområdena från föregående SAMÖ-övning. Som komplement till de större övningarna genomförs också mindre funktionsövningar utifrån behoven hos respektive aktör, t.ex. stabsövningar, mätövningar och övningar som avser väpnat intrång. Sverige deltar även i och arrangerar internationella övningar inom kärnenergiberedskap.

SSM beslutade i december 2014 om villkor för oberoende härdkyllning vid kärnkraftverk, dvs. ett system med en oberoende kraftkälla som pumpar in vatten och som träder in om övriga kylsystem inte fungerar. De svenska kärnkraftverken ska, senast 2020, ha ett oberoende system för kylning av reaktorhärden. Då den slutliga installationen tar tid att genomföra har myndigheten

även beslutat om krav på att en övergångslösning ska vara genomförd senast 2017. För de reaktorer som kraftbolagen ämnar ta ur drift de närmsta åren efter 2020 kan bolagen ansöka om ändring av villkoren på kraven att installera ett system för oberoende härdkylning (SSM2012-3023).

Strålsäkerhet - gällande rätt i ny form (SOU 2011:18), Slutbetänkande av Utredningen om en samordnad reglering på kärnteknik- och strålskyddsområdet (Strålsäkerhetsutredningen), där bl.a. säkerhetsnämnder behandlas, bereds för närvarande inom Regeringskansliet. En proposition förväntas lämnas till riksdagen hösten 2015.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i fråga om den svenska kärnsäkerheten att det i dag pågår ett omfattande arbete för att genomlysna och stärka både säkerheten vid kärnkraftverken och incidentberedskapen vilket är tillfredsställande då man ser med stort allvar på de brister som uppdagats vid de svenska kärnkraftsanläggningarna under senare år. De internationella expertgranskningar som genomförts har varit särskilt nyttiga för att få en oberoende värdering av säkerheten vid svenska kärnkraftverk. Utskottet välkomnar att lärdomarna från bl.a. de s.k. stresstesterna omhändertas samt att det internationella samarbetet på området fortsätter, inte minst på europeisk nivå. Utskottet vill understryka att erfarenheterna från kärnkraftsolyckan i Fukushima inte bara får observeras utan måste tas med i det förberedande och förebyggande arbetet. Även arbetet med att stärka skyddet av annan samhällsviktig verksamhet noteras, t.ex. genom översynen av rådande lagstiftning.

Relevanta myndigheters arbete är i sammanhanget inte att förglömma. Den svenska säkerheten vid kärnkraftverken är till stor del beroende av detta arbete. Revisionen av handlingsplanen om den svenska beredskapen för radiologiska och nukleära olyckor som tas fram på myndighetsnivå välkomnas därför, vilket även är fallet för den rad av uppdrag som olika myndigheter har fått, t.ex. om en nationell beredskapsplan för hanterandet av en kärnteknisk olycka. Samverkans- och samarbetsformer mellan nationella, regionala och lokala myndigheter samt andra aktörer måste vara tydliga, anser utskottet.

Vidare anser utskottet att behovet av regelförenkling och effektivisering när det gäller kärnteknisk verksamhet och övrig verksamhet med strålning är viktigt. Regeringen har aviserat en kommande proposition inom strålsäkerhetslagstiftningen liksom om skyddet av kärntekniska anläggningar. Utskottet finner det glädjande att en rad åtgärder redan vidtagits för att höja säkerheten. Särskilt den utökade samverkan och övningsverksamheten med lokala polismyndigheter i fråga om insats- och eftersökningsmetodik har varit viktig anser utskottet, som instämmer med SSM om att för att skyddet som helhet ska fungera måste tillståndshavarnas åtgärder vara samordnade med samhällets förmåga att ingripa. Försvarsmaktens möjlighet att kunna vara behjälplig genom att ge stöd åt polisen med helikopterförmåga är i sammanhanget viktigt.

Vad gäller frågan om att äldre reaktorer ska omfattas av kraven på oberoende härdkyllning anser utskottet att det är godtagbart att det finns möjlighet att ge dispens för villkoren för en sådan härdkyllning för de reaktorer som är på väg att tas ur drift så länge prövningen av ansökan om dispens inte visar att den kostnadsbesparing det innebär att inte fullt ut uppfylla kraven på oberoende härdkyllning äventyrar den övergripande säkerheten för svenska kärnkraftverk.

Vad gäller sammansättningen av de lokala säkerhetsnämnderna vid de kärntekniska anläggningarna hänvisar utskottet till att Strålsäkerhetsutredningens betänkande för närvarande bereds inom Regeringskansliet och vill inte föregripa denna.

Utskottet finner sammanfattningsvis inte anledning att för närvarande vidta ytterligare åtgärder på detta område och avstyrker därmed de aktuella motionsyrkandena.

Övriga strålsäkerhetsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden i olika strålsäkerhetsfrågor. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande ordning, forskningsrön och pågående arbeten.

Motionerna

I motion 2014/15:2625 yrkande 3 framhåller Helena Lindahl och Ola Johansson (båda C) att en del i att kunna åtgärda förekomsten av radon i bostäder är att regeringen slår fast vilken myndighet som har det övergripande samordningsansvaret för radonfrågan. I dag har en rad myndigheter ett delansvar. Motionärerna föreslår att Boverket utses till den myndighet som ska ha ett övergripande ansvar för denna fråga.

Edward Riedl (M) föreslår i motion 2014/15:222 att regeringen bör se över möjligheten att förbjuda försäljning och innehav av starka laserpekare för privat bruk då flera personer, ofta piloter, lokförare eller yrkeschaufförer, under senare år har blivit utsatta för attacker med starka laserpekare, s.k. grön laser. Den gröna lasern utgör såväl ett arbetsmiljöproblem som en fara för allmänheten och det är hög tid för Sverige att se över möjligheten att modernisera sin lagstiftning på området så att man förbjuder att grön laser säljs öppet i handeln, anför motionären, som tillägger att det också är viktigt att det finns ett starkt lagstöd för polisen i deras arbete för att förebygga och förhindra fortsatta attacker med grön laser.

I motion 2014/15:1650 framhåller Jan Lindholm (MP) behovet av åtgärder mot vagabonderande strömmar, dvs. fenomenet att returströmmen i en elektrisk krets kan ta andra vägar än de tänkta och skapa oönskade fenomen. Motionären anför att sådana installationer som t.ex. pumphar och fläktar i dag ofta

är monterade så att returströmmen går via fjärrvärmesystemet, vattenledningsnätet eller ventilationstrummorna, vilket kan ge upphov till stora magnetfält i byggnader. Strömmarna leder till kraftigt ökad korrosion i fjärrvärmenät och vattenledningar och kan, enligt motionären, vara så kraftiga att de utgör en hälsorisk. I motionen föreslår att den som ansvarar för infrastruktur för annat än eldistribution, t.ex. fjärrvärme, fjärrkyla, vatten, avlopp eller liknande, inte ska ha rätt att transportera el i samma system. Riksdagen borde ta beslut om en lag som förbjuder detta.

I motion 2014/15:978 yrkande 1 anför Ulrika Carlsson i Skövde (C) att lågstrålande zoner bör inrättas i alla kommuner, liksom strålningsfria miljöer i sjukhus och andra vårdinrättningar. För att kunna vidta effektiva åtgärder för att hjälpa dem som drabbats av elöverkänslighet och förebygga en utveckling där ännu fler får problem måste samhället erkänna elöverkänslighet som den sjukdom och det stora samhällsproblem det faktiskt handlar om, anför motionären. Kommunerna behöver göra en kartläggning över strålningssituationen i kommunen, likt den som gjorts i bl.a. Lidköping och Södertälje. Det finns också ett behov av strålningsfria miljöer för att personer med elöverkänslighet ska kunna ta del av den vård man behöver vid sjukhus och andra vårdinrättningar. Sjukvårdens syn om att eftersom det saknas vetenskapligt stöd för att problemen orsakas av elektromagnetiska fält har elöverkänsliga inte rätt att kräva tillgänglighet i sjukvården och på sjukhus duger inte, enligt motionären.

Roland Utbult (KD) föreslår i motion 2014/15:854 att regeringen ser över möjligheterna att vidta åtgärder som underlättar elöverkänsligas situation. Motionären framhåller att Socialstyrelsen 2009 bekräftade att elöverkänslighet är ett funktionshinder och att avsaknaden av bevisning om samband mellan exponering av elektromagnetiska fält och besvär inte får leda till att enskilda undanhålls det stöd vederbörande är i behov av.

Bakgrund

Tidigare behandling

Radon

I betänkande 2013/14:F6U6 behandlade utskottet de rikt- och gränsvärden för radon i inomhusluft som finns i dag och som inte följs fullt ut. Utskottet delade motionärernas uppfattning att detta är ett problem som måste åtgärdas. Utskottet konstaterade samtidigt att problemet främst avser det befintliga bostadsbeståndet och att radonsaneringar fortsätter att utföras där. Nödvändiga åtgärder är i första hand fastighetsägarnas ansvar. Utskottet noterade att de ansvariga myndigheterna bedriver ett aktivt arbete genom uppföljningar, utvärderingar, riktade informationsinsatser och tillsynsvägledning för att driva på utvecklingen. När det gäller frågan om ansvarsfördelningen och upprättandet av en handlingsplan för åtgärder mot radon konstaterade utskottet att de berörda myndigheterna har tillsatt en särskild arbetsgrupp som löpande samordnar åtgärder på området. Ett nytt europeiskt strålskyddsdirektiv, som ställer krav på

nationell samordning inom strålskyddsarbetet bl.a. genom upprättande av nationella planer för att hantera risker från radon, hade också nyligen antagits. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det inte behövdes några åtgärder från riksdagens sida, och motionen avstyrktes därför.

En i allt väsentligt likalydande motion om radonhalten i inomhusluft behandlades av utskottet i betänkande 2012/13:FöU3. Utskottet anförde då att det delade motionärernas uppfattning att radon i inomhusluft är ett problem som måste åtgärdas. Samtidigt konstaterade utskottet att utvecklingen går åt rätt håll genom att mätningar, saneringar och informationsinsatser ökat. Utskottet uppgav att det avser att följa utvecklingen och avstyrkte därmed motionsyrkandet.

Starka laserpekare

Utskottet konstaterade i betänkande 2013/14:FöU6 att sådana bestämmelser som efterfrågades i motionen om att förbjuda försäljning och innehav av starka laserpekare trädde i kraft den 1 januari 2014. Det aktuella yrkandet behövde därför inte bifallas. I Strålsäkerhetsutredningens betänkande (SOU 2011:18) föreslogs ett förbud mot import, innehav, försäljning m.m. av starka laserpekare (laserklass 3R, 3B och 4) för privat bruk samt vissa krav i fråga om klassificering och märkning i samband med yrkesmässig import, försäljning m.m. Utifrån utredningens förslag, men med en annan lagteknisk utformning, tog Miljödepartementet fram ett förslag till förbud av köp och import av starka laserpekare, med möjlighet att söka tillstånd för viss typ av laglig användning. Genom de ändringar i strålskyddsförordningen (1988:293) som beslutades i december 2013 och trädde i kraft den 1 januari 2014 infördes ett förbud mot att utan tillstånd införa, tillverka, förvärva, inneha, använda, överlåta eller upplåta starka laserpekare (SFS 2013:1044).

Vagabonderande strömmar

I betänkande 2013/14:FöU6 noterades att Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) hade genomfört en studie av lågfrekventa magnetfält från bl.a. kraftledningar, transformatorstationer, hushållsapparater och vagabonderande strömmar i bostäder (SSM 2012:69). Av rapporten framgår att magnetfältsnivåerna i stort sett är oförändrade sedan den föregående mätningen 1994. SSM framhåller i samma rapport att vagabonderande strömmar kan ge betydande bidrag till magnetfälten i bostäder och är en trolig orsak till att magnetfälten i bostäder kan uppvisa kraftiga dygnsvariationer. Värdena i de mätningar som genomförts ligger emellertid långt under referensvärdet. Enligt SSM kan resultaten användas som vägledning vid utformningen av försiktighetsstrategier när det gäller allmänhetens exponering för lågfrekventa magnetfält i bostäder. Vidare framgår av Svensk standard för elinstallationer i byggnader (SS 436 40 00) att elinstallationer ska utföras så att de inte orsakar brand, korrosion eller elektromagnetiska störningar. Standarden är enligt Elsäkerhetsverket även tillämplig på elinstallationer för eldistribution, dvs. yttre nät, och myndigheten framhåller att åtgärder mot vagabonderande strömmar vidtas på frivillig basis i dag av

t.ex. vatten- och fjärrvärmedistributörer, delvis påskyndat av de skador på näten som vagabonderande strömmar kan leda till. Motionen avstyrktes.

Elöverkänslighet

Utskottet konstaterade i betänkande 2013/14:FöU6 att de personer som upplever svåra besvär och lider i närheten av elektrisk utrustning har en mycket besvärlig situation och att ytterligare kunskap kan vara till stor hjälp för hur frågorna ska hanteras av samhället. Utskottet konstaterade samtidigt, liksom tidigare, att det inte finns något vetenskapligt belägg för ett orsakssamband mellan elektromagnetisk strålning och de symptom som beskrivs som elöverkänslighet. Inrättande av lågstrålande områden och särskilda boendeformer, satsningar på forskning om alternativ teknik och införande av nya bestämmelser enligt motionärernas förslag förutsätter att ett samband bekräftats mellan strålningen i den allmänna miljön och rapporterad ohälsa, vilket alltså inte är fallet. Det moderna samhället är starkt beroende av elektricitet och tekniker baserade på radiovågor och det är av yttersta vikt att riskbedömningar görs och skyddsåtgärder vidtas på solid kunskapsgrund. Det råder i dag stor samstämmighet internationellt om hur starka magnetfält som krävs för att ge upphov till direkta hälsoeffekter. Styrkan på dessa magnetfält ligger långt över vad som normalt finns i vår omgivning, och referensvärdena är satta med goda marginaler. Med anledning av kvarstående vetenskaplig osäkerhet om ett eventuellt samband mellan barnleukemi och exponering för lågfrekventa magnetfält från t.ex. kraftledningar har svenska myndigheter valt att rekommendera en viss försiktighet vid samhällsplanering och byggande. Utskottet noterade i sammanhanget att den senaste forskningen tyder på ett svagare samband än tidigare resultat visat och att någon ökad risk för andra cancerformer hos barn relaterat till lågfrekvent strålning inte påvisats. Några hälsorisker kopplade till radiovågor från mobiltelefoni och trådlösa datornätverk har inte konstaterats, vare sig för vuxna eller barn. På grund av en viss osäkerhet om långtidseffekterna förespråkar dock SSM alltså viss försiktighet vid användning av mobiltelefon i väntan på ytterligare kunskap. Utskottet noterade att regeringen och de ansvariga myndigheterna följer forskningen om elektromagnetisk strålning och dess potentiella hälsoeffekter. Med beaktande av det rådande forskningsläget ansåg utskottet att de gränsvärden och försiktighetsmått som enligt gällande bestämmelser och rekommendationer tillämpas är tillfredsställande. Mot bakgrund av detta avstyrkte utskottet motionsyrkandena.

Liknande motionsyrkanden har behandlats av utskottet ett flertal gånger, senast innan i betänkandena 2010/11:FöU5 och 2012/13:FöU3. Utskottet avstyrkte i januari 2013 motionsförslag om att inrätta lågstrålande områden och boenden, bl.a. med hänvisning till att den kommunala självstyrelsen gör det möjligt för enskilda kommuner att besluta om och inrätta sådana områden och boenden, trots SSM:s bedömning att det inte finns några strålskyddsmässiga skäl att göra så. På samma sätt kan kommunerna upphöra med en anpassning till elöverkänsliga med hänvisning till ansvariga myndigheter och till forskningsorgan som övervakar området. Landstingen kan på samma vis välja att

inrätta elsanerade behandlingsrum trots Socialstyrelsens bedömning att elöverkänslighet inte är en sjukdom, eller välja att inte inrätta sådana rum med hänvisning till den ansvariga myndighetens bedömning. Därmed fann utskottet att motionsförslagen inte krävde någon åtgärd från riksdagens sida.

Pågående arbete

Radon

Under 2013 avslutades förhandlingarna om ett EU-direktiv som fastställer de grundläggande strålskyddsnormerna, inklusive de för radon. Regeringen har, som tidigare beskrivits, gett SSM i uppdrag att ta fram förslag på hur direktivet ska genomföras i svensk lagstiftning. Det europeiska strålskyddsdirektivet ställer krav på nationell samordning inom strålskyddsarbetet, bl.a. genom upprättande av nationella planer för att hantera risker från radon. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2016.

En del i SSM:s uppdrag är att analysera roller och ansvar för de myndigheter som arbetar med radonfrågor. En delredovisning av detta arbete förväntas ske under andra hälften av 2015. Radonsamordningsgruppens regelbundna möten är en hjälp för SSM i detta arbete. Radonsamordningsgruppen består av representanter från Arbetsmiljöverket, Boverket, Livsmedelsverket, Socialstyrelsen, SSM och Sveriges Geologiska Undersökning vilka löpande utbyter information med varandra på området.

Elöverkänslighet

SSM:s vetenskapliga råd ger årligen ut en översikt över forskningsläget om elektromagnetiska fält. Den senaste från mars 2014 (SSM publikation 2014:16) visar fortsatt på att forskningen inte kan se något vetenskapligt samband mellan elektromagnetiska fält och elöverkänslighet.

Utskottets ställningstagande

I frågan om ett övergripande myndighetsansvar för det viktiga område som radon utgör vill utskottet invänta SSM:s pågående analysuppdrag om roller och mandat för de olika aktörerna inom radonområdet. Arbetet med att upprätta en nationell plan för att hantera risker från radon välkomnas. Av dessa skäl finner utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att för närvarande vidta ytterligare åtgärder i frågan varför motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller starka laserpekare, t.ex. grön laser, avstyrker utskottet motionen likt tidigare behandling eftersom bestämmelser med den innebörden trädde i kraft den 1 januari 2014. Ett förbud finns sålunda redan mot att utan tillstånd införa, tillverka, förvärva, inneha, använda, överlåta eller upplåta starka laserpekare.

Utskottet kan vidare konstatera att vagabonderande strömmar leder till att magnetfält i bostäder kan förstärkas och att detta i sin tur kan leda till att skada kan uppstå på infrastrukturen i fråga om korrosion. Utskottet noterar dock

SSM:s syn att värdena i de mätningar som genomförts om detta fenomen ligger långt under referensvärdet för vad som anses orsaka skador på människor. Utskottet finner därför inte att riksdagen bör anta lagförslag om att förbjuda vagabonderande strömmar. Fenomenet ska dock inte underskattas utan försiktighetsstrategier när det gäller allmänhetens exponering för lågfrekventa magnetfält i bostäder kan vara relevanta. Det kan dessutom noteras att det förefaller finnas vissa självsanerande åtgärder inom branschen som inte vill att den utrustning som installeras ska förstöras av korrosion på grund av vagabonderande strömmar. Motionsyrkandet avslås av ovanstående skäl.

De personer som upplever svåra besvär och lider i närheten av elektrisk utrustning har en mycket besvärlig situation. Ytterligare kunskap kan vara till stor hjälp för hur frågorna ska hanteras av samhället. Utskottet konstaterar dock fortsatt att det inte finns några vetenskapliga belägg för ett orsakssamband mellan elektromagnetisk strålning och de symptom som beskrivs som elöverkänslighet. Detta får dock inte leda till att enskilda undanhålls det stöd som personer är i behov av.

Utskottet noterar, liksom tidigare, att det med hänvisning till att den kommunala självstyrelsen är möjligt för enskilda kommuner att besluta om och inrätta lågstrålande områden och boenden, trots SSM:s bedömning är att det inte finns några strålskyddsmässiga skäl att göra så. På samma sätt kan kommunerna upphöra med en anpassning till elöverkänsliga med hänvisning till ansvariga myndigheter och till forskningsorgan som övervakar området. Landstingen kan på samma vis göra sina val. Med beaktande av det rådande forskningsläget anser utskottet att de gränsvärden och försiktighetsmått som enligt gällande bestämmelser och rekommendationer tillämpas är tillfredsställande. Av dessa skäl avstyrks de aktuella motionsyrkandena.

Reservationer

1. Systemfrågor om krisberedskap, punkt 1 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1505 av Roger Richtoff m.fl. (SD) och avslår motionerna 2014/15:366 av Lotta Finstorp och Gunilla Nordgren (M) och 2014/15:800 av Lena Ek och Per Åsling (C).

Ställningstagande

Vi anser inte att det framstår som rimligt att huvudansvaret för förberedelser för krissituationer åligger de enskilda kommunerna. I budgetpropositionen framhåller den rödgröna regeringen hur arbetet för krisberedskap också fortsättningsvis ska bedrivas i enlighet med ansvarsprincipen, dvs. att den aktör som normalt har ansvar för ett visst område ska fortsätta att ha det vid exceptionella händelser. Detta leder i sin tur fram till slutsatsen att övningar måste planeras och genomföras centralt för att åstadkomma detta och inte lokalt av de myndigheter som nu är ansvariga för dessa frågor. Vi anser därför att den nu gällande ansvarsprincipen bör modifieras så att det övergripande ansvaret för att beredskapsövningar genomförs åläggs en övergripande central myndighet, förslagsvis Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Detta anser vi att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening.

2. Jämställdhet och mångfald inom brandkåren, punkt 3 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1109 av Kent Ekeröth och Björn Söder (SD) yrkandena 6–8.

Ställningstagande

Att ta hänsyn till jämställdhets- och mångfaldsaspekter vid rekrytering till brandkåren, liksom till polisen, är inget självändamål. Det viktiga är att vi i Sverige har en välutbildad brandkår för att skydda liv och egendom. Därför är det viktigt att objektivt kunna mäta fysiska och språkliga kvalifikationer. Vi betvivlar inte att sökande med kvinnligt kön eller med invandrarbakgrund kommer in på en brandmannautbildning med kvalitetssäkrande krav om de verkligen är lämpliga för yrket. Av dessa skäl menar vi att de fysiska kraven vid brandkårsantagningen ska höjas för båda könen till männens tidigare nivå, och att brandkåren inte ska tillåtas att bedriva s.k. positiv särbehandling eller kvotering genom att anta mindre kvalificerade till respektive utbildning endast för att de är av ett visst kön eller av invandrarbakgrund, och inte heller ska en sådan praxis få ske i valet mellan två personer med lika kvalifikationer. Vi anser också att brandkåren inte ska tillåtas att bedriva riktade kampanjer i syfte att rekrytera personer från minoritetsgrupper eller ett visst kön. Detta bör riks- dagen tillkännage för regeringen som sin mening.

3. Svenskt-finskt samarbete på räddningstjänstområdet, punkt 4 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1946 av Krister Hammarbergh (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att gränshindren för ett svenskt-finskt samarbete på räddningstjänstområdet skapar onödiga svårigheter för medborgarna i gränsområdet och därför skyndsamt måste undanröjas. I dag måste en räddningsinsats i Sverige ledas av ett svenskt befäl när det för flera kommuner i gränsområdet är mer rationellt och tryggare för medborgarna att skapa avtal där den räddningstjänst som befinner sig närmast en ort också har det huvudsakliga ansvaret för en insats, oavsett på vilken sida av gränsen som orten ligger. Detta kräver dock att båda länderna ändrar sitt regelverk så att en räddningsinsats kan få ledas av ett befäl från respektive land, oavsett på vilken sida av gränsen som insatsen behövs. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

4. SOS Alarm, punkt 6 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 76.

Ställningstagande

Vi anser att SOS Alarm ska vara ett statligt verk som inte verkar på en konkurrensutsatt marknad. Samarbete ska ske över regions- och länsgränser. SOS Alarm ska vidare sitta tillsammans med räddningstjänsten, polisen, territorialarmén, sjö- och flygräddningen och länsstyrelsen, något som kräver en justering i lagen. Samtliga alarmeringsmyndigheter bör ha samma system av kommunikation. Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening.

5. Nationellt låssystem för vägbommar, punkt 7 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:309 av Lars-Arne Staxäng (M).

Ställningstagande

Vi anser att då SOS Alarm använder sig av fri dirigeringskanal kan det uppstå problem vid hämtning med ambulans då det inte är säkert att en sådan har åtkomst till låssystemet på respektive vägbom i ett specifikt område vilket kan riskera liv. Alla ambulanser i ett län kan heller inte ha tillgång till samtliga nycklar, taggs eller kort för alla bostadsområden, campingplatser osv. i hela regionen. Vi anser det därför som rimligt att tillverkare av vägbommar, samt de mark- och fastighetsägare som önskar eller innehar vägbommar, bör stimuleras att införa ett låssystem där en nationell universell räddningstjänstnyckel ger åtkomst för samhällstjänstgörande ändamål, bl.a. ambulanssjukvården. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

6. Naturolyckor, punkt 8 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2014/15:1754 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S) och 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 75 och avslår motionerna 2014/15:184 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M), 2014/15:910 av Camilla Waltersson Grönvall och Sten Bergheden (M), 2014/15:1714 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (M), 2014/15:2241 av Jan R Andersson och Johan Hultberg (M) och 2014/15:2525 av Karin Svensson Smith (MP) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi har alla ett behov av att samhället har en väl avvägd och för samtiden anpassad beredskap för att kunna hantera kriser och naturkatastrofer. Anpassningen till ett förändrat klimat måste ske parallellt med arbetet för minskade utsläpp. I Klimat- och sårbarhetsutredningen betonas att arbetet med en anpassning till ett förändrat klimat i Sverige behöver stärkas och samordnas på både central och regional nivå, vilket vi instämmer i. Det behövs aktiva klimatanpassningsåtgärder och en politisk ansvarsfördelning för att klara framtida händelser. Regeringen bör därför överväga att ge en myndighet och ett departement uppdraget att helt ansvara för detta arbete, likaså att närmare undersöka möjligheten för en utvecklad nationell strategi för klimatanpassningsarbetet med denna inriktning. Vikten av förebyggande krisberedskap och klimatarbete enligt ovan bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening samt att det bör upprättas fonder för ersättning vid naturkatastrofer. Dessa fonder ska byggas upp på nationell grund för att kunna användas vid naturkatastrofer. Fonderna ska uppmanas att söka landstings- och primärkommunala medel. Bidrag för detta ändamål bör inte ges till EU, anser vi.

7. Informations- och cybersäkerhet, punkt 10 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2014/15:2190 av Monica Green (S) och 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi anser att förutsättningarna för att stärka Sveriges it-säkerhet bör ses över då vi måste kunna ge svar på frågor om hur vi skyddar oss mot storskaliga angrepp mot samhällsviktig verksamhet. Vi anser att det krävs en bättre samordning av skyddsåtgärderna och ett tydliggörande av ansvarsförhållandena på informationssäkerhetsområdet. Informationskanalerna till allmänheten ska kunna säkras nationellt i händelse av en större attack mot våra informations- och kommunikationssystem. Det behövs vidare ett nationellt försvar mot it-baserade angrepp samt en utvecklad lagstiftning för att försvara även dagens it-samhälle mot angrepp och kränkningar. En nationell strategi för it-säkerhet bör antas och uppdateras kontinuerligt. Vi anser fortfarande att frågan är obesvarad om vilken myndighet som har det övergripande ansvaret för att koordinera skyddsåtgärder vid attacker mot svenska it-system. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör ges ett tydligt samordnande ansvar för att utveckla rutiner och kommunikationsstrukturer samt koordinera skyddsåtgärder i händelse av en it-relaterad kris eller ett angrepp. Standarder för säkerhet i offentliga system och en plan för kriser och hindrande av intrång i offentliga it-system ska finnas.

Vi anser att statens möjligheter att inhämta olika uppgifter alltid omgärdas av ett starkt rättssäkerhetsskydd. Det saknas samtidigt en ordentlig kartläggning av hur privata företag använder information om enskilda användare och i vilken utsträckning uppgifter sparas.

Insatser för att göra EU till en gemensam digital ekonomi med möjlighet att verka och handla på nätet oberoende av nationsgränser måste kopplas till gemensamma insatser för förbättrad it-säkerhet. Sverige behöver öka delaktigheten i internationella cybersäkerhetsövningar, anser vi. Sverige bör engagera sig och driva på gemensamma insatser för förbättrad it-säkerhet i internationella samarbeten inom det nordiska samarbetet, samt inom EU och FN. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Riksdagen bör också tillkännage för regeringen som sin mening att Sverige bör undersöka intresset och möjligheterna för ett eget nordisk-baltiskt, och säkert, internet baserat på svenska mikrosatelliter. Satelliterna är i ett sådant läge strategiska produkter och ska direktupphandlas.

8. Livsmedelsförsörjning, punkt 11 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel bör öka för att garantera större uthållighet vid internationella kriser. Den kraftiga befolkningsökningen i kombination med en snabb ekonomisk utveckling i världen leder till en omfattande belastning på världens miljö och en kapplöpning efter naturresurser. Risken är stor att detta kan leda till fler konflikter om odlingsmark, sötvatten, energiresurser, mineraltillgångar och andra naturtillgångar. Kampen om resurserna riskerar också att leda till ansträngda relationer och i värsta fall väpnade konflikter mellan stormakterna. Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening.

9. Reservkraft, punkt 12 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 78.

Ställningstagande

Olika elkraftskonsumenter är olika beroende av säker el. För samhällsviktig verksamhet kan oacceptabla konsekvenser uppstå snabbt vid elavbrott. Vi menar att med hjälp av modern styrteknik kan olika användare sättas i prioriteringsordning vid brist på el. Forskning visar att särskilda reservkraftnät med viss radie är kostnadseffektiva när det finns flera samhällsviktiga verksamheter nära varandra. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

10. Lagring av olja/ransonering av petroleumprodukter, punkt 13 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Den kraftiga befolkningsökningen i kombination med en snabb ekonomisk utveckling i världen har lett till en omfattande kapplöpning efter naturresurser. Kampen om resurserna riskerar att leda till ansträngda relationer och i värsta fall väpnade konflikter mellan länder. Vi anser att det finns ett behov av att genom en svensk förvaltningsmyndighet återigen upprätthålla ett svenskt beredskapslager av olja för att vi ska klara en internationell kris som leder till svårigheter att få tag på denna råvara. Det är enligt vår mening inte tillräckligt med ett utomlands kontrollerat lager eftersom vi riskerar att förlora kontrollen över försörjningen av produkten genom att det blir utländska oljeföretag som styr och ställer över distributionen. Tiden är kommen för att en statlig förvaltningsmyndighet deltar i beredskapslagringen igen.

Vi anser också att det endast är genom lag som vi kan säkerställa ett fullgott prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter om en brist skulle uppstå. Vi vill därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett svenskt beredskapslager för olja bör skapas och att framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter lagstodas.

11. Sjö- och kustövervakning, punkt 14 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2014/15:1435 av Mattias Ottosson m.fl. (S), 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 73 och 2014/15:2998 av Suzanne Svensson (S) samt

avslår motionerna
2014/15:1522 av Lars-Axel Nordell (KD) och
2014/15:2239 av Jan R Andersson (M).

Ställningstagande

Vi anser att det finns ett behov av en översyn av möjligheten att samordna statens maritima resurser. Antalet myndigheter med maritim verksamhet borde kunna samordnas och sannolikt också effektiveras betydligt. Ett mer effektivt och flexibelt utnyttjande av samhällets samlade maritima resurser skulle innebära både kostnadsbesparingar och sannolikt också ett bättre stöd till både enskilda individer och samhällsfunktioner.

Vi anser vidare att Kustbevakningen (KBV) ska inordnas under marinen. Det framstår som uppenbart, anser vi, att en samordning av dessa resurser skulle vara gynnsam av såväl operativa som ekonomiska skäl. På sikt bör KBV operativt underordnas marinen vad avser sjöoperativa uppgifter. I krig ska KBV:s större fartyg kunna sättas in i det militära försvaret av Sverige. Fartygskanoner och långräckviddigt luftvärn ska därför monteras, dock först efter 2024.

Vi anser också att det finns ett behov av att KBV och Havs- och vattenmyndigheten ser över sina samarbetsformer då det finns regler från Havs- och vattenmyndigheten som är utformade så att det i stort sett är omöjligt att följa dem för KBV, vilket leder till kontroller som är försvårande för yrkesfiskare och skärgårdsverksamhet och där resurserna kunde användas på ett sätt som kunde vara mer ändamålsenligt. Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening.

12. Kärntekniska anläggningar, punkt 15 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 1 och
avslår motionerna

2014/15:390 av Jörgen Warborn (M),

2014/15:659 av Said Abdu (FP) och

2014/15:850 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Sveriges storskaliga vattenkraft och kärnkraft är känslig för sabotage, det gäller såväl i freds- som i krigstillstånd. Vi anser att de skyddade zonerna runt

kraftverken bör göras större och bevakas bättre, att mer pansarskydd bör sättas upp och att Hemvärnet/Territorialarmén bör ges en mer aktiv roll i försvaret av verken. Behovet av ett stärkt skalskydd enligt ovan bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

13. Kärntekniska anläggningar, punkt 15 (V)

av Stig Henriksson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:850 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 1 och

avslår motionerna

2014/15:390 av Jörgen Warborn (M),

2014/15:659 av Said Abdu (FP) och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att Strålsäkerhetsmyndighetens (SSM) krav på oberoende hårdkylning vid svenska reaktorer, dvs. ett kylsystem som fungerar även om elen skulle slås ut, är ett mycket viktigt krav. De äldre reaktorerna ska inte få dispens från detta krav enligt SSM:s förslag utan alla svenska reaktorer bör omfattas av kravet på oberoende hårdkylning, anser jag. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:184 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten behöver ta ett övergripande ansvar för konsekvenserna av havsnivåhöjningen.

2014/15:222 av Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över möjligheten att förbjuda försäljning och innehav av starka laserpekare för privat bruk.

2014/15:309 av Lars-Arne Staxäng (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad framkomlighet för utryckningsfordon i bostadsområden, på campingplatser m.m. genom ett nationellt låssystem för vägbommar.

2014/15:366 av Lotta Finstorp och Gunilla Nordgren (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn med syftet att tydligt identifiera ansvar för krisberedskap i hela samhället.

2014/15:390 av Jörgen Warborn (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sammansättningen av de lokala säkerhetsnämnderna.

2014/15:659 av Said Abdu (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som förutsättningslöst utreder hur säker vår kärnkraftspark är.

2014/15:800 av Lena Ek och Per Åsling (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en modern sårbarhets- och säkerhetsutredning.

2014/15:850 av Birger Lahti m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla svenska reaktorer bör omfattas av kravet på oberoende härdkylning.

2014/15:854 av Roland Utbult (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheterna att vidta åtgärder som underlättar elöverkänsligas situation.

2014/15:910 av Camilla Waltersson Grönvall och Sten Bergheden (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skredsäkerhet i Götaälvdalen.

2014/15:978 av Ulrika Carlsson i Skövde (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta lågstrålande zoner i alla kommuner, liksom strålningsfria miljöer i sjukhus och andra vårdinrättningar.

2014/15:1109 av Kent Ekeröth och Björn Söder (SD):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de fysiska kraven vid antagningen till brandkårsutbildning ska höjas för båda könen till männens tidigare nivå
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att brandkåren inte ska tillåtas bedriva s.k. positiv särbehandling eller kvotering genom att anta mindre kvalificerade sökande till utbildningen endast för att de är av ett visst kön eller har invandrarbakgrund. Inte heller ska sådan praxis följas i val mellan två sökande med lika kvalifikationer
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att brandkåren inte ska tillåtas bedriva riktade kampanjer i syfte att rekrytera personer från minoritetsgrupper eller av ett visst kön.

2014/15:1435 av Mattias Ottosson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av möjligheten att samordna statens maritima resurser.

2014/15:1505 av Roger Richtoff m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utvecklat system för krisberedskapsövningar.

2014/15:1522 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att låta det statliga ansvaret för sjöräddningssamordningen på sjön Hjälmaran likställas med den på Vänern, Vättern och Mälaren.

2014/15:1650 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av åtgärder som avskaffar problemet med vagabonderande strömmar.

2014/15:1714 av Sten Bergheden och Camilla Waltersson Grönvall (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över riskerna vid höga vattennivåer i Vänern och höga vattenflöden i Göta älv.

2014/15:1736 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagstiftningen om förbud mot smällare.

2014/15:1747 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av ett förbud för privatpersoner mot att köpa och avfyra fyrverkerier.

2014/15:1754 av Jonas Gunnarsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av förebyggande krisberedskap och klimatarbete.

2014/15:1946 av Krister Hammarbergh (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta ett finskt befäl leda en räddningsinsats i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga att inleda samtal med den finska staten om att tillåta svenska befäl att leda en räddningstjänstinsats i Finland.

2014/15:1964 av Eva Sonidsson och Kristina Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fungerande brandvarnare i bostaden.

2014/15:2190 av Monica Green (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att stärka Sveriges it-säkerhet.

2014/15:2239 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten för ett maritimt kristränningscentrum i Kalmar.

2014/15:2241 av Jan R Andersson och Johan Hultberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vattenreglering.

2014/15:2525 av Karin Svensson Smith (MP):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att minska den särskilda sårbarhet som kommunerna runt Väneren och längs Göta älv, kommunerna runt Mälaren samt Skånes kustkommuner är utsatta för.

2014/15:2625 av Helena Lindahl och Ola Johansson (C):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utse Boverket till den myndighet som ska ha övergripande ansvar för radonfrågan.

2014/15:2770 av Lotta Olsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten till att utreda problemet med att ljud inte når alla vid brandlarm ses över och åtgärdas.

2014/15:2841 av Allan Widman m.fl. (FP, M, C, KD):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda om alarmeringstjänsten bör vara en myndighet.

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka skalskyddet mot fredstida och krigstida sabotage mot den storskaliga vattenkraften och kärnkraften (avsnitt 2.2).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa ett svenskt beredskapslager för olja (avsnitt 2.2).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstadga framtagandet av ett prioriterings- och ransoneringssystem för petroleumprodukter (avsnitt 2.2).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel bör öka för att garantera större uthållighet vid internationella kriser (avsnitt 2.2).
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör undersöka intresset och möjligheterna för ett eget nordisk-baltiskt, säkert internet baserat på svenska mikro-satelliter (avsnitt 3.3).
73. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Kustbevakningen ska inordnas under marinen (avsnitt 16.2).
75. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör upprättas fonder för ersättning vid naturkatastrofer (avsnitt 17).
76. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att SOS Alarm bör vara ett statligt verk som inte verkar på en konkurrensutsatt marknad (avsnitt 20).
78. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilda reservkraftnät (avsnitt 22).

2014/15:2998 av Suzanne Svensson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att Kustbevakningen och Havs- och vattenmyndigheten ser över sitt uppdrag.